

Studiul nr. 6

**IDENTIFICAREA ZONELOR DEFAVORIZATE
DIN SPAȚIUL RURAL ȘI SPRIJINIREA LOR DUPĂ
ADERAREA ROMÂNIEI LA UNIUNEA EUROPEANĂ**

Autori:

Marioara RUSU¹ (coordonator)

Gabriel SIMION²

Cătălin DĂRĂȘTEANU³

© INSTITUTUL EUROPEAN DIN ROMANIA, 2006

---

¹ Cercetător științific în cadrul Departamentului de Economie și Sociologie Rurală al Institutului de Economie Agrară – INCE, București. Principalele teme de cercetare abordate s-au concentrat pe dezvoltarea rurală și entitățile agricole de producție.

² Doctorand la Universitatea din București, Facultatea de Geografie, și cercetător la Centrul de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii. Realizează o teză de doctorat intitulată „Zona metropolitană a Bucureștiului. Studiu de geografia agriculturii prin utilizarea tehnicilor GIS”.

³ Deține titlul de Master în Economie și este cercetător la Institutul de Economie Agrară, Academia Română. Domeniul de cercetare principal constă în modelarea la nivel de fermă și evaluarea proiectelor de investiții din sectorul agro-alimentar.

CUPRINS

CUPRINS	1
ABREVIERI	2
LISTA DE TABELE	3
LISTA FIGURI GRAFICE	4
INTRODUCERE	5
CAPITOLUL 1. ZONE DEFAVORIZATE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	6
1.1. DEFINIRE, DELIMITARE ȘI CARACTERIZARE	6
1.2. PLĂȚILE COMPENSATORII.....	12
1.3. ZONELE DEFAVORIZATE ȘI NOILE ORIENTĂRI ALE POLITICII AGRICOLE COMUNE	16
CAPITOLUL 2. PRECIZĂRI METODOLOGICE	17
2.1. STABILIREA UNITĂȚILOR TERITORIALE DE ANALIZĂ	17
2.2. PROIECTAREA BAZEI DE DATE	18
2.3. DELIMITAREA SPAȚIULUI RURAL	18
2.4. GRUPAREA UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV TERITORIALE PE TIPURI DE ZONE DEFAVORIZATE	20
2.5. REGULI PENTRU ACORDAREA PLĂȚILOR COMPENSATORII	21
CAPITOLUL 3. DELIMITAREA ȘI CARACTERIZAREA ZONELOR RURALE DEFAVORIZATE ..	22
3.1. ZONA MONTANĂ	23
3.1.1. <i>Definire</i>	23
3.1.2. <i>Obiective urmărite</i>	23
3.1.3. <i>Delimitarea zonei montane conform Legii muntelui</i>	23
3.1.4. <i>Delimitarea zonei montane conform Eurostat/GISCO-JRC</i>	26
3.1.5. <i>Caracterizarea zonei montane</i>	27
3.2. ZONE RURALE DEFAVORIZATE CU HANDICAP SEMNIFICATIV	34
3.2.1. <i>Definire</i>	34
3.2.2. <i>Obiectivele măsurii</i>	34
3.2.3. <i>Criterii de delimitare</i>	35
3.2.4. <i>Caracterizarea zonelor defavorizate cu handicap semnificativ</i>	36
3.3. ZONE RURALE DEFAVORIZATE CU HANDICAP SPECIFIC	41
3.3.1. <i>Definire</i>	42
3.3.2. <i>Obiectivele măsurii</i>	42
3.3.3. <i>Criterii de delimitare</i>	42
3.3.4. <i>Caracterizarea zonelor defavorizate cu handicap specific</i>	45
3.4. ZONE RURALE DEFAVORIZATE ÎN ROMÂNIA.....	49
CAPITOLUL 4. EVALUAREA SPRIJINULUI FINANCIAR	48
4.1. METODE ȘI SURSE DE DATE	48
4.1.1. <i>Determinarea marjelor brute și a plăților compensatorii</i>	48
4.1.2. <i>Scenarii și ipoteze de lucru</i>	51
4.2. REZULTATE.....	53
4.2.1. <i>Determinarea plăților compensatorii la hectar</i>	53
4.2.2. <i>Determinarea SAU eligibilă și a numărului de ferme eligibile</i>	54
4.2.3.1. <i>Scenariul standard</i>	59
4.2.3.2. <i>Scenariul intermediar</i>	59
4.2.3.3. <i>Scenariul optimal</i>	62
4.3. FONDURI ALOCATE PENTRU SUSȚINEREA ZRD PE TIPURI DE SCENARII	65
CONCLUZII	67
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	70

ABREVIERI

ANZM	Agenția Națională a Zonelor Montane
CE	Comisia Europeană
FEADR	Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
MAI	Ministerul Administrației și Internelor
MAPDR	Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale
MB	Marjă brută
PAC	Politica Agricolă Comună
SAU	Suprafață Agricolă Utilizată
NB	Notă de bonitare
NSM	Noile State Membre
NUTS	Nomenclatorul Unităților Teritoriale Statistice
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
PNS	Planul național strategic
RGA	Recensământul general agricol
RPL	Recensământul populației și locuințelor
SIAC	Sistemul Integrat de Administrare și Control
UAT	Unitate administrativ teritorială
UE	Uniunea Europeană
UVM	Unitate Vită Mare
ZRD	Zone rurale defavorizate

LISTA DE TABELE

Tabelul 3.1. Indicatori demografici în zona montană	31
Tabelul 3.2. Forța de muncă în zona montană	32
Tabelul 3.3. Utilizarea terenurilor agricole în zona montană	33
Tabelul 3.4. Creșterea animalelor în zona montană	34
Tabelul 3.5. Unități agricole în zona montană	34
Tabelul 3.6. Indicatori demografici în ZRD cu handicap semnificativ	38
Tabelul 3.7. Forța de muncă în ZRD cu handicap semnificativ	39
Tabelul 3.8. Utilizarea terenurilor agricole în ZRD cu handicap semnificativ	39
Tabelul 3.9. Creșterea animalelor în ZRD cu handicap semnificativ	40
Tabelul 3.10. Unitățile agricole în ZRD cu handicap semnificativ	40
Tabelul 3.11. Indicatori demografici în ZRD cu handicap specific	47
Tabelul 3.12. Forța de muncă în ZRD cu handicap specific	47
Tabelul 3.13: Utilizarea terenurilor agricole în ZRD cu handicap specific	48
Tabelul 3.14. Creșterea animalelor în ZRD cu handicap specific	48
Tabelul 3.15. Unități agricole în ZRD cu handicap specific	49
Tabelul 3.16. Indicatori socio-economici în zonele rurale defavorizate	49
Tabelul 4.1. Plăți compensatorii pe tipuri de ZRD	53
Tabelul 4.2. Total SAU și total număr de ferme	54
Tabelul 4.3. Repartizarea SAU pe clase de mărime și tipuri ZRD	56
Tabelul 4.4. Repartizarea numărului de ferme pe clase de mărime și tipuri ZRD	56
Tabelul 4.5. SAU eligibilă pe clase de mărime și tipuri ZRD	57
Tabel 4.6. Numărul de beneficiari eligibili pe clase de mărime și tipuri ZRD	57
Tabel 4.7. Tablou financiar privind plățile pe tipuri de ZRD	58
Tabelul 4.8. Varianta standard (VS1)	60
Tabelul 4.9. Varianta standard (VS2)	60
Tabelul 4.10. Varianta intermediară (VI)	61
Tabelul 4.11. Varianta optimală (VO1)	63
Tabelul 4.12. Varianta optimală (VO2)	64
Tabelul 4.13. Plățile compensatorii și SAU eligibilă pe tipuri de scenarii	66
Tabel 4.14. Plăți medii rezultate prin aplicarea degresivității pe tipuri de scenarii	66

LISTA FIGURI GRAFICE

Fig. 1.1. Tipuri de zone defavorizate în UE	7
Fig. 1.2. Ponderea SAU în zona montană în UE25	8
Fig. 1.3. Ponderea SAU în zone cu handicap semnificativ în UE25	10
Fig. 1.4. Ponderea SAU în zone cu handicap specific în UE25	11
Fig. 1.5. Ponderea SAU în zonele defavorizate în UE25	12
Fig. 1.6. Structura cheltuielilor destinate susținerii zonelor defavorizate	14
Fig. 1.7. Plata medie pe fermă în zonele defavorizate în UE15	15
Fig. 1.8. Plata medie pe hectar SAU în zonele defavorizate în UE15	15
Fig. 2.1. Delimitarea spațiului rural conform Legii nr. 351/2001	19
Fig. 2.2. Delimitarea spațiului rural conform metodologiei OCDE	20
Fig. 3.1. Unitățile de relief ale României	22
Fig. 3.2. Zona montană conform Legii muntelui nr. 347/2004	24
Fig. 3.3. Zona montană conform Eurostat/GISCO-JRC	26
Fig. 3.4. Zona defavorizată montană	27
Fig. 3.5. Temperaturi medii anuale	28
Fig. 3.6. Precipitații medii anuale	29
Fig. 3.7. Unități fenologice	30
Fig. 3.8. Schița fenologică în funcție de recoltarea grâului	30
Fig. 3.9. Note de bonitare a terenurilor agricole	35
Fig. 3.10. Zonele rurale defavorizate cu handicap semnificativ	36
Fig. 3.11: Evoluția factorilor limitativi ai capacității productive a solurilor	41
Fig. 3.12. Indicele de ariditate	43
Fig. 3.13. Gradul de eroziune	43
Fig. 3.14. Gradul de salinizare	44
Fig. 3.15. Gradul de gleizare	44
Fig. 3.16. Zone rurale defavorizate cu handicap specific	45
Fig. 3.17. Zonele rurale defavorizate în România	51
Fig. 4.1. Nivelul plăților compensatorii pentru ZRD montan și ZRD semnificativ 1 în scenariul optimal	65

Introducere

Agricultura și dezvoltarea rurală au fost și au rămas domenii sensibile în procesul de aderare a României la Uniunea Europeană (UE). Reforma Politiei Agricole Comune (PAC) din anii 2003 și 2004 a introdus schimbări majore care vor avea în viitor un impact semnificativ asupra structurilor de producție, metodelor de administrare a pământului, ocupării forței de muncă etc.

Axată pe o tematică actuală, lucrarea își propune ca obiective principale atât propunerea unor zone rurale defavorizate (ZRD) identificate conform reglementărilor europene în vigoare cât și elaborarea unor scenarii care vizează susținerea acestor zone după aderare. Pentru România acest demers constituie o nouă provocare, în condițiile în care nici legislația anterioară aderării (cu excepția, în parte, a celei referitoare la zonele montane) și nici programul SAPARD nu au vizat un tip de intervenție asemănător.

Complexitatea subiectului abordat și caracterul său multi și interdisciplinar a necesitat utilizarea unei metodologii corespunzătoare, care a cuprins, atât metode de analiză economică, cât și metode de analiză statistică, geografică și socială. Baza documentară consultată a cuprins un număr mare de lucrări publicate în țară și străinătate.

În primul capitol este prezentată într-o formă sintetică experiența țărilor membre ale UE în ceea ce privește definirea și delimitarea ZRD dar și a modului de stabilire a plăților compensatorii. Principiile care au stat la baza realizării studiului și principalele etape parcurse sunt prezentate în capitolul doi. Având în vedere legislația europeană în vigoare, obiectivul urmărit în capitolul trei este acela de a delimita și caracteriza tipurile de ZRD din România. Bazat pe propunerile financiare pentru perioada 2007-2013 din Planul Național Strategic (PNS), în capitolul patru sunt propuse o serie de scenarii financiare destinate sprijinirii ZRD.

Prin problematica abordată considerăm că lucrarea poate fi utilă celor care lucrează în domeniul dezvoltării rurale din România, fie ei teoreticieni sau practicieni ai domeniului.

Capitolul 1. Zone defavorizate în Uniunea Europeană

1.1. Definiție, delimitare și caracterizare

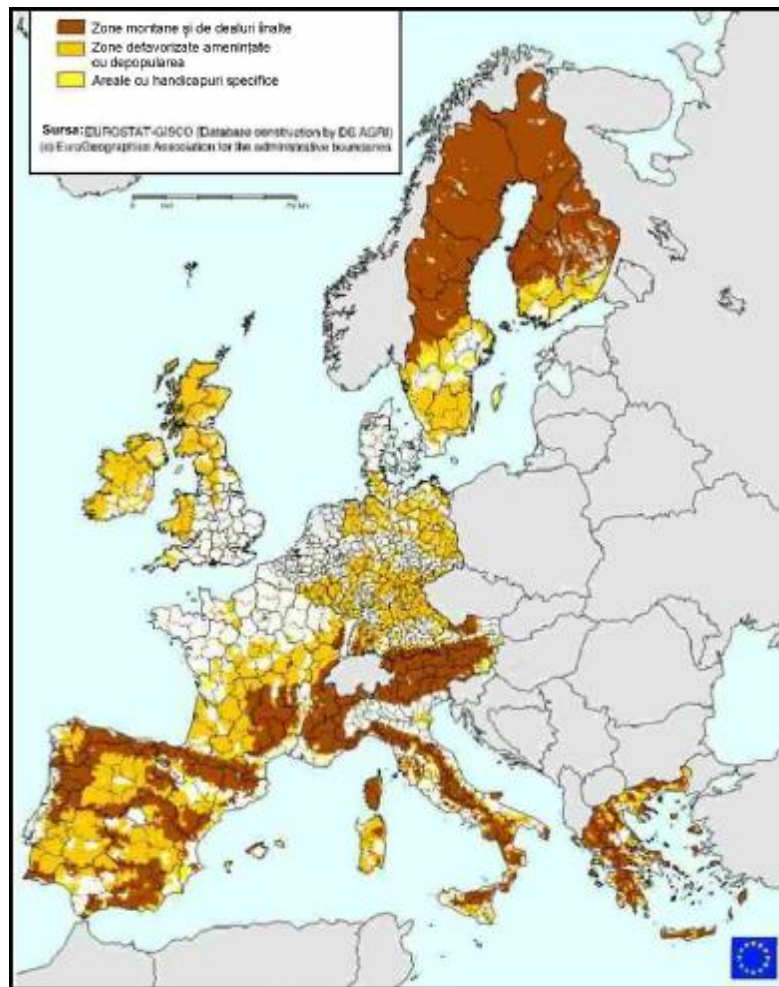
Din punct de vedere socio-economic și al caracteristicilor naturale, regiunile din UE sunt semnificativ diferite. Pentru a susține continuarea activităților agricole în zonele în care condițiile de producție sunt dificile, cunoscute și ca zone defavorizate (LFA⁴), în politica CE a fost introdusă în anii '70 o componentă teritorială. Încă din 1975, CE a început să încurajeze modernizarea și concentrarea fermelor, ieșirea la pensie a fermierilor în vârstă care dețineau ferme de mici dimensiuni, etc. și a cerut țărilor membre să identifice regiunile care necesitau subvenții pentru suprafețele cultivate sau speciile de animale crescute în aceste regiuni. Trei tipuri de regiuni sau fost identificate. Primele au fost *zonele montane* care aveau probleme legate de pantele accentuate și atitudinile ridicate. Al doilea tip au fost *zonele amenințate cu depopularea, și cu veniturile fermei situat sub media națională*. Aici erau incluse regiunile mai înalte din sudul Germaniei și zonele cu terenuri nisipoase din nordul Câmpiei Europene, în timp ce în Marea Britanie aceste zone cuprindeau zonele înalte ale Țării Galilor, Scoției și nordului Angliei. Cea de-a treia categorie erau *zonele în care era necesar să se păstreze caracterul rural al spațiului pentru activitățile turistice, sau pentru alte activități*. Din punct de vedere numeric fermele din aceste zone ocupau un sfert din terenul agricol al CE, dar produceau doar o zecime din totalul producției.

Pe parcursul anilor, delimitarea zonelor defavorizate în țările membre UE s-a făcut pe baza unor criterii care au avut în vedere atât condiții naturale (relief, altitudine, pantă, climă, durata sezonului de vegetație, aspecte pedo-ecologice), cât și sociale (densitatea populației, ponderea populației ocupate în agricultură, nivelul veniturilor etc).

Din 1999 definiția zonelor defavorizate la nivelul UE s-a făcut în conformitate cu Regulamentul Consiliului (EC) Nr. 1257/1999). În acest act normativ sunt prezentate trei tipuri de zone defavorizate: zone montane (art. 18), alte zone defavorizate (art. 19) și zonele afectate de handicapuri specifice (art. 20) (fig. 1.1).

---

⁴ Less Favoured Areas

Fig. 1.1. Tipuri de zone defavorizate în UE

(sursa: CE, 1997)

Zonele montane sunt caracterizate printr-o limitare considerabilă a posibilităților de utilizare a terenului și printr-o creștere apreciabilă a costurilor de exploatare a terenurilor agricole datorată următoarelor constrângeri: i) existenței, din cauza altitudinilor mari, a unor condiții climatice foarte dificile, care au ca efect reducerea sezonului de cultivare; ii) prezenței, la o altitudine joasă, pe cea mai mare parte a suprafeței respective, a pantelor prea abrupte pentru folosirea utilajelor existente sau necesitatea folosirii unor echipamente agricole foarte scumpe; iii) prezenței unei combinații a acestor doi factori, acolo unde handicapul rezultat din fiecare factor luat separat este mai puțin grav, dar prin combinarea acestora apare un handicap echivalent. Zonele care se află la nordul Paralelei de 62° și anumite zone adiacente sunt tratate într-o manieră similară cu zonele montane.

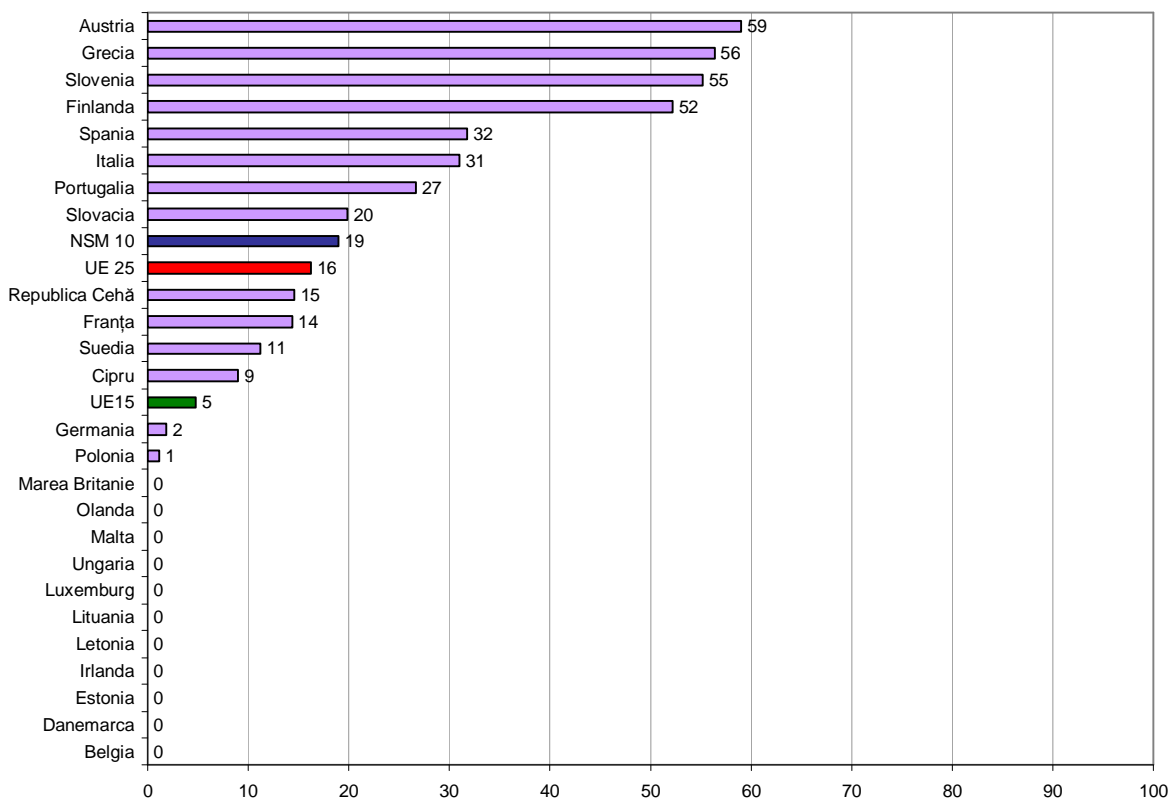
Caseta 1.1: Criterii de delimitare a zonelor montane

În **Polonia**, indicatorul adoptat pentru a delimita zonele montane a fost altitudinea. S-a convenit ca unitățile administrative (gminas) care au mai mult de 50% din suprafața agricolă situată la mai mult de 500 m altitudine, să fie clasificate ca zone montane.

În **Cehia** zonele montane defavorizate sunt acelea unde: a) altitudinea medie a teritoriului localității este mai mare de 600 m sau b) altitudinea medie a teritoriului localității este cuprinsă în intervalul 500 - 600 m deasupra nivelului mării combinată cu o pantă mai mare de 7° (12,3%) pe o suprafață mai mare de 50% din suprafața agricolă a localității.

În **Slovenia**, zonele montane defavorizate au: a) altitudinea medie mai mare de 700 m și panta medie cel puțin 20%, sau b) altitudinea medie cel puțin 500 m și panta medie cel puțin 15%.

La nivelul UE 25 zona montană deține o pondere însemnată (16,3%) din totalul suprafeței agricole utilizate (SAU). În cele zece noi state membre (NSM) această zonă ocupă o pondere din SAU de 19,0% ceea ce înseamnă de patru ori mai mult decât media în cazul celor 15 țări membre ale UE.

Fig. 1.2. Ponderea SAU în zona montană în UE25

(sursa: prelucrarea autorilor după UE, 2006)

Pe de o parte în Finlanda, Slovenia, Grecia și Austria peste 50% din SAU este localizată în zona montană iar pe de altă parte un număr de 10 țări nu au pe teritoriul lor lanțuri muntoase.

La sfârșitul anului 2003 în zona montană erau localizate aproape 450 de mii de ferme care primeau plăți compensatorii, aceasta însumând 46% din numărul total de ferme clasificate ca zone defavorizate în UE15 (CE, 2006) .

Zonele defavorizate cu handicap semnificativ au fost definite ca fiind acele zone unde există pericolul ca terenurile să fie lăsate în paragină și unde este necesară conservarea spațiului natural. Intră în această categorie zonele agricole care sunt omogene din punct de vedere al condițiilor naturale de producție și care prezintă următoarele caracteristici: i) prezența unui sol cu productivitate scăzută, cu un potențial limitat care nu poate fi ameliorat decât cu costuri foarte mari; ii) productivitatea redusă a mediului natural care determină producții considerabil mai scăzute decât valorile medii; iii) populație redusă numeric, dependentă în cea mai mare parte de activitatea agricolă, al cărui declin accelerat ar pune în pericol viabilitatea zonei respective și continuitatea locuirii.

Caseta 1.2: Criterii de delimitare a zonelor defavorizate cu handicap semnificativ

În **Polonia**, delimitarea zonelor defavorizate joase și depresionare s-a făcut pe baza Indicelui calității terenurilor, a densității populației și a ponderii populație ocupate în agricultură.

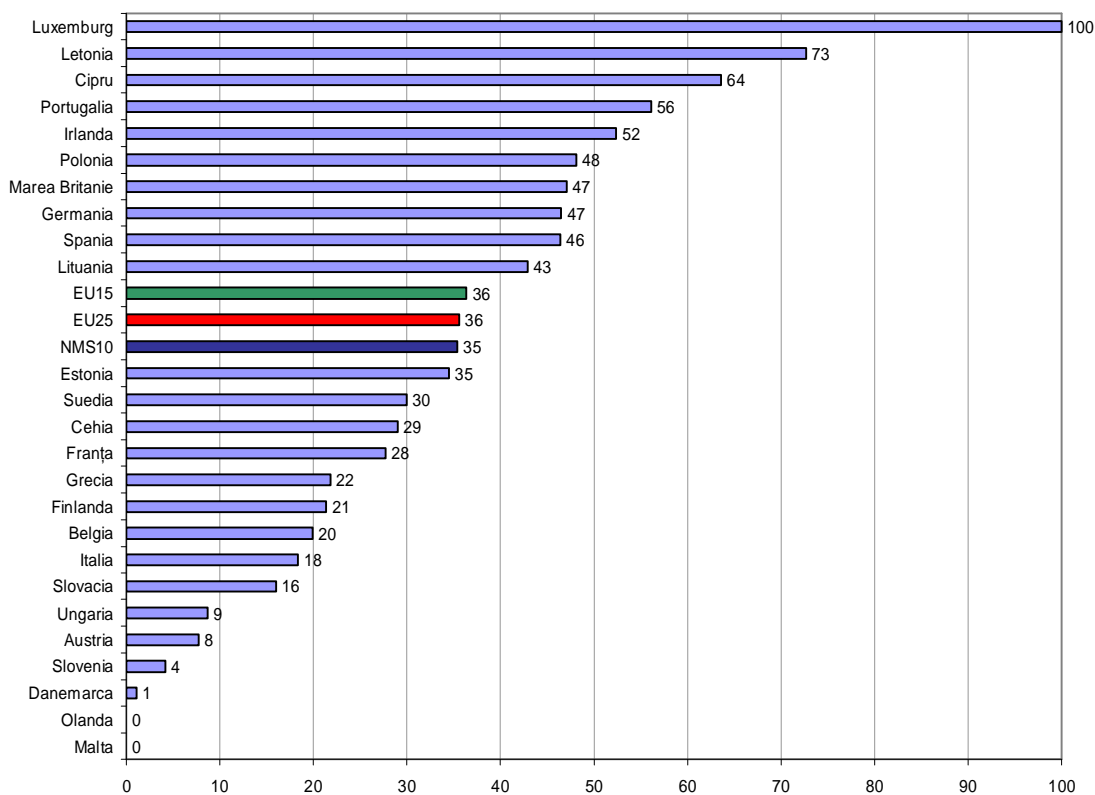
Indicele calității terenurilor (derivat pe baza conceptului similar sistemului utilizat în Germania, cunoscut ca *Bodenklimazahl*) reflectă potențialul mediului natural pentru producția agricolă. Valoarea indicelui, la nivel NUTS 5, a fost obținută însumând patru indicatori – calitatea solului, clima, relieful și condițiile de umiditate a solului. Acest indice măsoară, din punct de vedere cantitativ, productivitatea naturală a terenurilor.

În **Cehia**, delimitarea acestor zone s-a făcut la nivelul unităților pedo-ecologice (BPEJ). Sistemul BPEJ este definit prin evaluarea a 5 caracteristici: 1 – condițiile climatice 2-3 – principalele unități pedologice caracterizate prin tipurile genetice de sol; 4 – adâncimea fragmentării și orientarea pantelor; 5 – grosimea stratului de sol și ponderea rocilor. Astfel, zonele defavorizate intermediare sunt zonele care îndeplinesc simultan următoarele criterii: i) la nivel *NUTS-4* productivitatea medie a terenului agricol este mai mică de 34 puncte (80% din media națională); ii) la nivel *NUTS-3* densitatea populației este mai mică de 75 de locuitori/km² (densitatea medie pe țară este de 130 locuitori/km²) iar forța de muncă din agricultură, silvicultură și pescuit deține mai mult de 8% din populația activă din economie.

În **Slovenia**, criteriile de definire a zonelor defavorizate cu handicap semnificativ sunt următoarele: i) ponderea terenului agricol din categoriile 3,4,5,6 comparativ cu clasele 1 și 2 (mai mare de 60%); ii) densitatea populației nu este mai mare de 60% față de densitatea medie a populației din Slovenia; iii) creșterea demografică anuală ajunge la 0,5% și populația ocupată în agricultură depășește 15%.

Zonele cu handicap semnificativ sunt cele care dețin cea mai importantă pondere din totalul SAU din UE 25, respectiv 35,6%. Diferențele dintre NSM 10 și UE 15 nu sunt

pronunțat semnificative. Irlanda, Portugalia, Cipru, Letonia și Luxemburgul dețin peste 50% din total SAU localizată în această categorie.

Fig. 1.3. Ponderea SAU în zone cu handicap semnificativ în UE25

(sursa: prelucrarea autorilor după UE, 2006)

Zonele defavorizate cu handicap specific sunt considerate acele zone în care activitatea agricolă ar trebui continuată și sprijinită. Această acțiune este menită să determine conservarea sau îmbunătățirea calității mediului, pentru a menține spațiul natural și pentru a păstra potențialul turistic în zonele respective.

Caseta 1.3: Criterii de delimitare a zonelor defavorizate cu handicap specific

În **Ungaria**, zonele rurale defavorizate cu handicap specific au fost delimitate pe baza a patru factori agronomici limitativi: aciditatea severă, salinitatea severă, managementul apei (inundații, retenția apei etc) și caracteristicile fizice extreme ale solului. Baza digitală a solurilor (Agrotopo-100, scara 1:100.000, realizată de Institutul de Cercetări Pedologice al Academiei Ungare de Știință) a fost utilizată pentru a delimita zonele cu handicap specific.

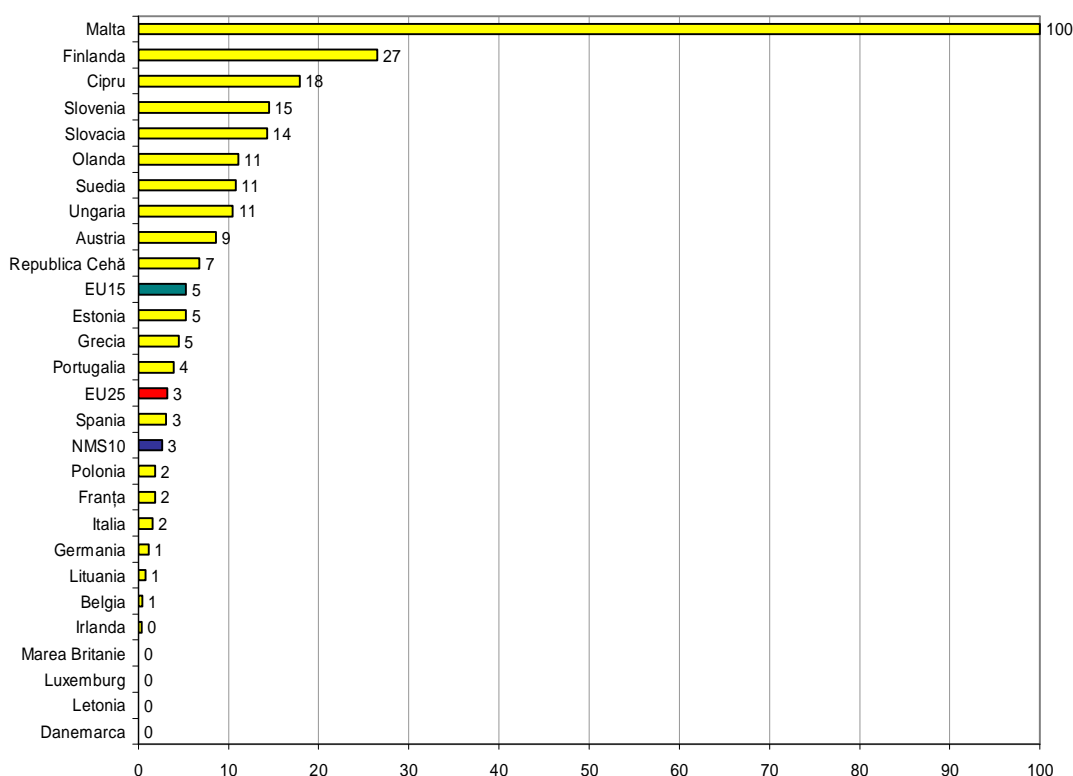
Deoarece suprafața totală afectată de cei patru factori limitativi depășește limita de 10% din suprafața țării zonele selectate ca eligibile au fost desemnate acelea care îndeplinesc simultan cel puțin două condiții din patru.

În **Cehia**, zonele defavorizate cu handicap specific îndeplinesc următoarele criterii: a) localități sau zone cadastrale situate la baza munților din Nord-Vestul și Estul țării, cu o

productivitate a terenurilor sub 34 puncte de bonitare (80% din media națională). Agricultură în aceste zone de contact are o importanță specifică și este necesar să fie susținută pentru a păstra aspectele culturale ale spațiului rural servind în acest mod dezvoltării turismului; b) localități izolate sau zone cadastrale care au productivitatea terenurilor mai mică de 34 puncte sau zone cadastrale cu productivitatea terenurilor cuprinsă între 34-38 de puncte de bonitare combinată cu o pantă mai mare de 7° (12,3%) pe o suprafață mai mare de 50% din suprafața agricolă a zonei cadastrale. În aceste teritorii este necesar ca activitatea agricolă să continue pentru a menține peisajul rural, potențialul turistic și pentru protecția mediului.

În **Polonia**, zonele defavorizate cu handicap specific au fost delimitate ca fiind cele situate la altitudini mai mari de 350 m și în care există condiții limitative pentru cultivarea unor specii de plante. De exemplu, porumbul pentru sămânță nu poate crește la o asemenea altitudine. Similar, din cauza apariției timpurii și duratei crescute a acoperirii cu zăpadă, plantele de iarnă (secară și grâu) nu se pot dezvolta aici.

Zonele defavorizate cu handicap specific ocupă o pondere relativ redusă din totalul SAU al țărilor membre ale UE 25 (3,2%). Malta are întreg teritoriul încadrat în această categorie. Restricția impusă de reglementările în vigoare contribuie în mod substanțial la această situație.

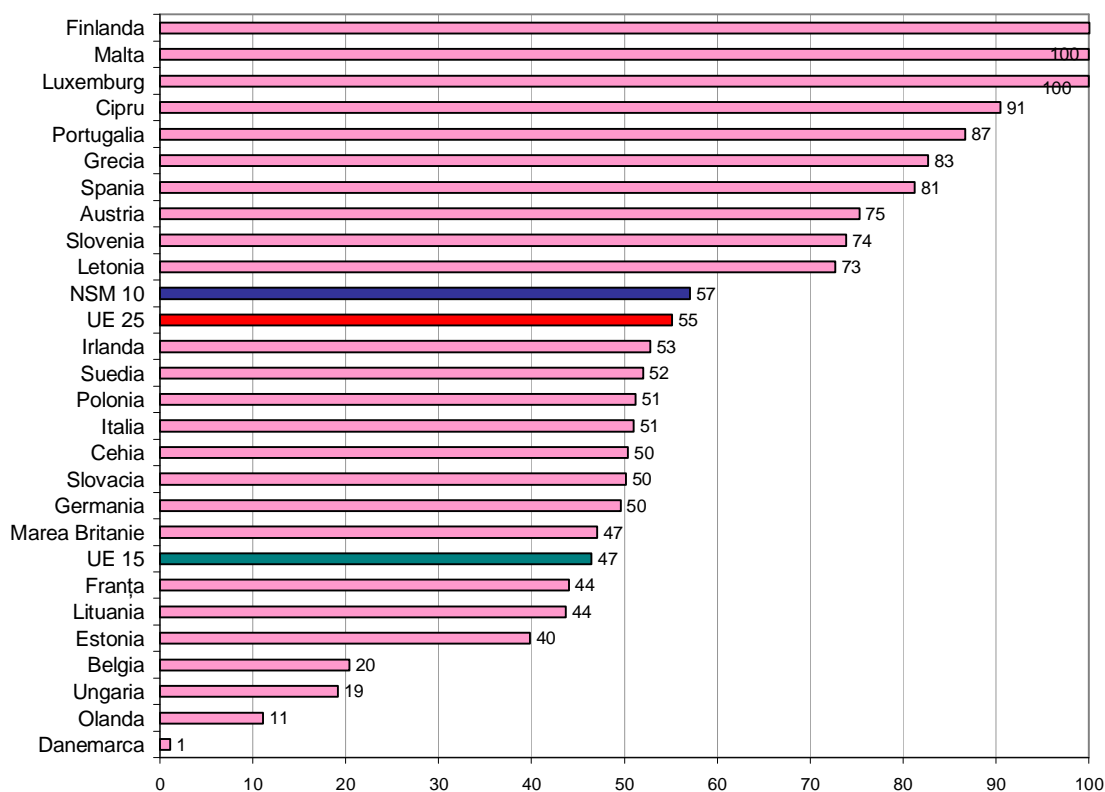

Fig. 1.4. Ponderea SAU în zone cu handicap specific în UE25

(sursa: prelucrarea autorilor după UE, 2006)

Specialiștii remarcă faptul că încă din primii ani ai implementării acestei scheme a existat o presiune din partea statelor membre ale UE pentru a include o suprafață cât mai mare din teritoriul lor în categoria zonelor defavorizate. Astfel, ponderea

zonelor defavorizate a crescut de la 35% în anul 1975 la 52% în anul 2000 ca să atingă 57% în anul 2003.

Fig. 1.5. Ponderea SAU în zonele defavorizate în UE25

(sursa: prelucrarea autorilor după UE, 2006)

Ponderea zonelor defavorizate variază semnificativ între statele membre, de la Danemarca care are 1% din SAU inclusă în această schemă până la Luxemburg, Malta și Finlanda unde practic întreaga SAU este inclusă în categoria zonelor defavorizate.

Zonele defavorizate se caracterizează prin tipuri și structuri agricole foarte diverse. Belgia, Irlanda și Marea Britanie tind spre o specializare în producția zootehnică (creșterea în sistem extensiv a bovinelor și ovinelor). Statele membre din zona de sud au de asemenea o producție zootehnică de tip extensiv dar dețin și o pondere însemnată a culturilor anuale și a celor perene.

1.2. Plățile compensatorii

Legislația comunitară a permis statelor membre o considerabilă flexibilitate în implementarea schemei zonelor defavorizate. Fondurile destinate să susțină aceste

zone au fost folosite într-o mare măsură în conformitate cu structura agricolă existentă și prioritățile de politică agricolă specifice fiecărei țări.

Caseta 1.4: Metode de calcul a plăților compensatorii

În **Polonia** metodologia de calcul s-a bazat pe diferențele de venit dintre producția agricolă obținută în zonele defavorizate și respectiv în celelalte zone. Nivelurile de venituri agricole au fost calculate pentru 210 tipuri de ferme. S-a estimat că aceste ferme reprezintă aproximativ 90 % din gospodăriile agricole și 90 % din totalul suprafeței arabile din Polonia. Fermele specializate (ex. livezi, ferme avicole, ferme specializate în creșterea ovinelor etc.) ca și ferme situate în zonele montane, nu au fost incluse în eșantion.

Aplicarea tehnologiilor de producție în conformitate cu cerințele uzuale ale tehnologiilor prietenoase mediului au fost și ele incluse în model. Aceasta corespunde preocupării privind „practicile agricole durabile”. În același timp, nu au fost admise în model costuri suplimentare ce ar putea fi suportate de către fermieri datorită potențialului limitat al fermelor situate în zonele defavorizate. Utilizarea suplimentară de costuri ar conduce la distrugerea mediului.

Parametrii utilizați în construcția modelelor de fermă (ex. randamentul la hectar, prețuri, inputuri, cheltuieli generale), au fost diferențiate pe tipuri de fermă și în funcție de setul de condiții care au stat la baza tipurilor respective (calitatea solului, structura de producție, nivelul de intensitate). Apoi rezultatele modelelor calculate pentru fiecare tip de fermă au fost agregate în funcție de scala sectorului agricol și de clasificarea suprafețelor în defavorizate și nedefavorizate.

Pentru a compara diferențele de venit dintre zonele cu condiții favorabile pentru agricultură și cele cu condiții nefavorabile, a fost estimată structura fermelor. Populația de ferme model a fost divizată în trei categorii și a fost fixat un set de ipoteze privind prezența tipurilor individuale de ferme în zonele selectate.

În **Ungaria** ratele pentru plățile compensatorii au fost calculate pe baza venitului brut al fermei (VBF), prin utilizarea datelor oferite de Recensământul General Agricol (2000). Au fost luate în considerare valorile VBF la nivel NUTS-5 pentru terenurile arabile și pentru pășuni. Media națională pentru aceste terenuri este de 374,13 EUR. În etapa următoare, a fost calculat 80% din media națională, rezultatul fiind de 299,31 EUR. Suprafețele LFA au delimitate în două categorii în funcție de articolul 19 al Reglementării EC nr. 1257/1999 și respectiv articolul 20 al aceleiași reglementări.

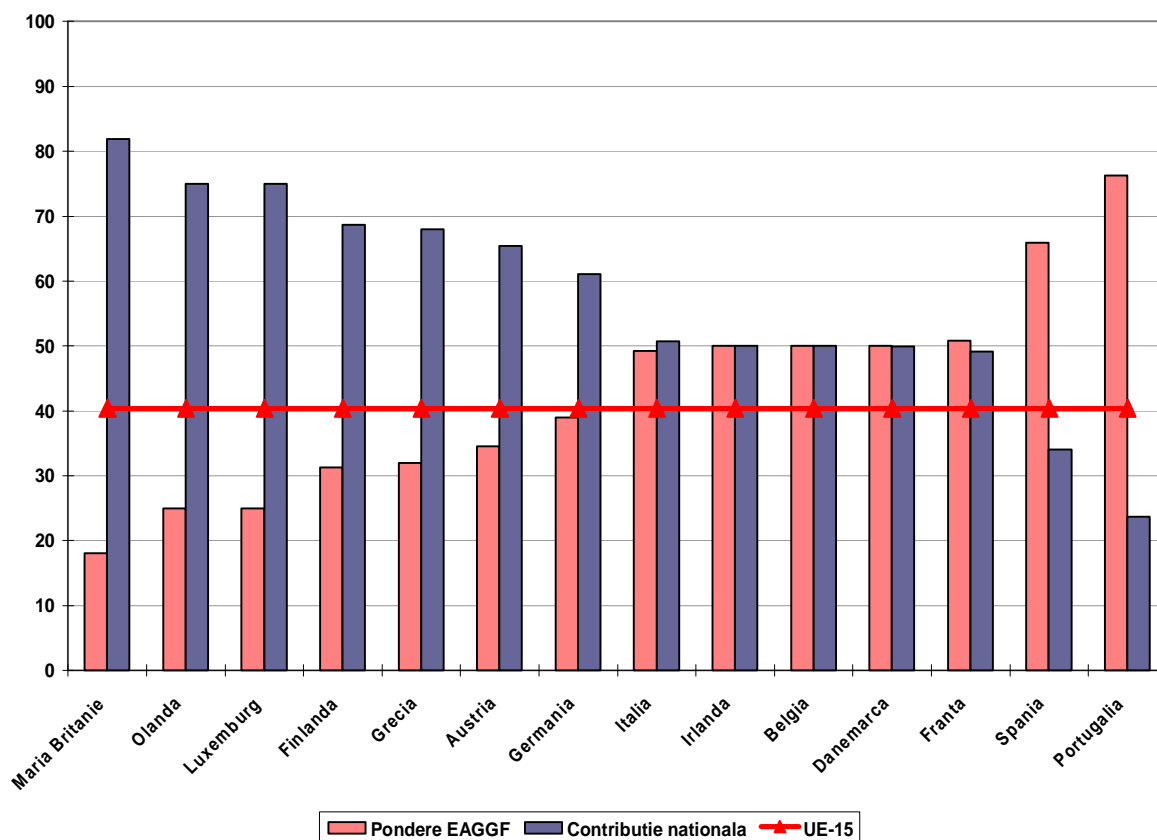
Media valorilor VBF pentru localitățile eligibile stabilite la articolul 19 a fost de 213,66 EUR. Rata de plată constituie diferența până la 80% din media națională a VBF: 85,9 EUR. Media valorilor VBF pentru localitățile eligibile stabilite la articolul 20 a fost de 288,74 EUR. Rata de plată constituie diferența până la 80% din media națională a VBF: 10,94 EUR.

Pentru a evita supra-compensarea în cazul fermierilor cu suprafețe mari, Ungaria va introduce „plăți plafon” prin „degresivitate” pentru a reduce plățile pentru fermele ce depășesc o anumită mărime. Ratele de plată se reduc gradual după depășirea unei anumite mărimi a terenului.

Unele state membre, precum Germania, Spania și Italia, au delegat responsabilitatea implementării schemei către administrația regiunilor pentru a fi cât mai bine adaptată priorităților locale.

Analiza structurii cheltuielilor destinate susținerii zonelor defavorizate pe surse scoate în evidență faptul că exceptând Spania și Portugalia toate celelalte state

membre ale UE 15 au o pondere a cofinanțării din fonduri naționale mai mare decât media europeană care atinge valoarea de 40%.

Fig. 1.6. Structura cheltuielilor destinate susținerii zonelor defavorizate

(sursa: prelucrarea autorilor după UE, 2006)

Diferite priorități identificate de statele membre au avut în vedere diferite criterii care au fost stabilite pentru eligibilitatea beneficiarilor și tipul de ajutor acordat. Plata medie pe fermă eligibilă variază de la 9989 euro în Luxemburg la 352 euro în Belgia. Marea Britanie nu a modulat plățile în funcție de dimensiunea gospodăriei în timp ce în Germania această modulare s-a făcut după un set de parametri cum ar fi tipul de producție, venitul beneficiarului, etc.

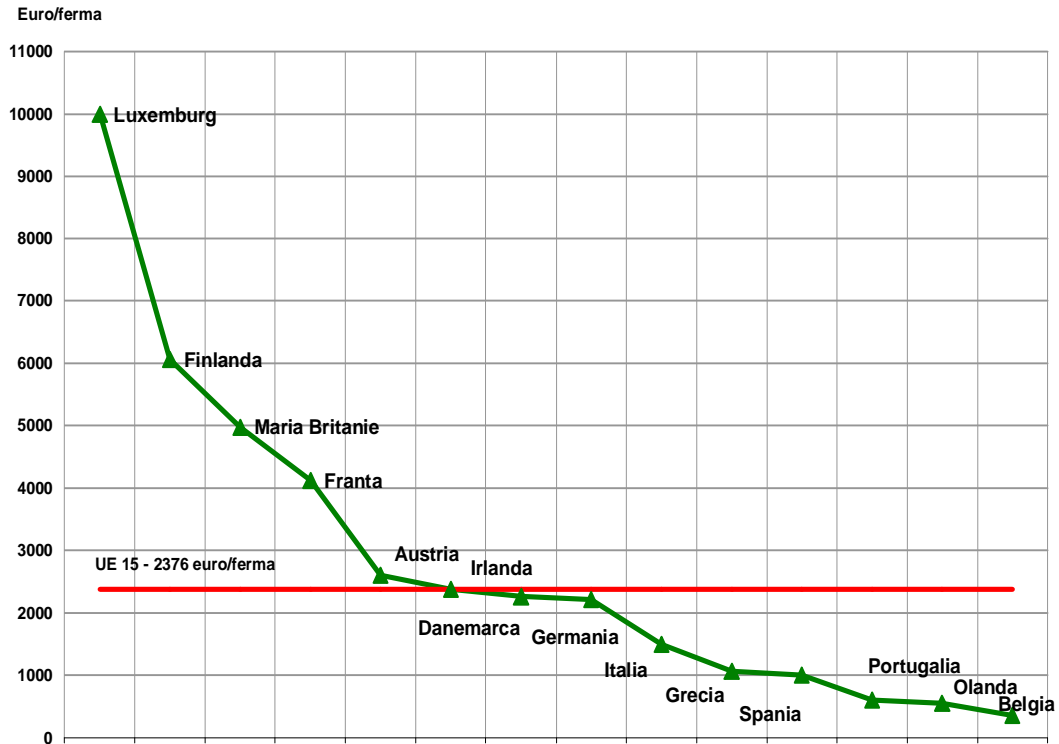

Fig. 1.7. Plata medie pe fermă în zonele defavorizate în UE15

(sursa: prelucrarea autorilor după UE, 2006)

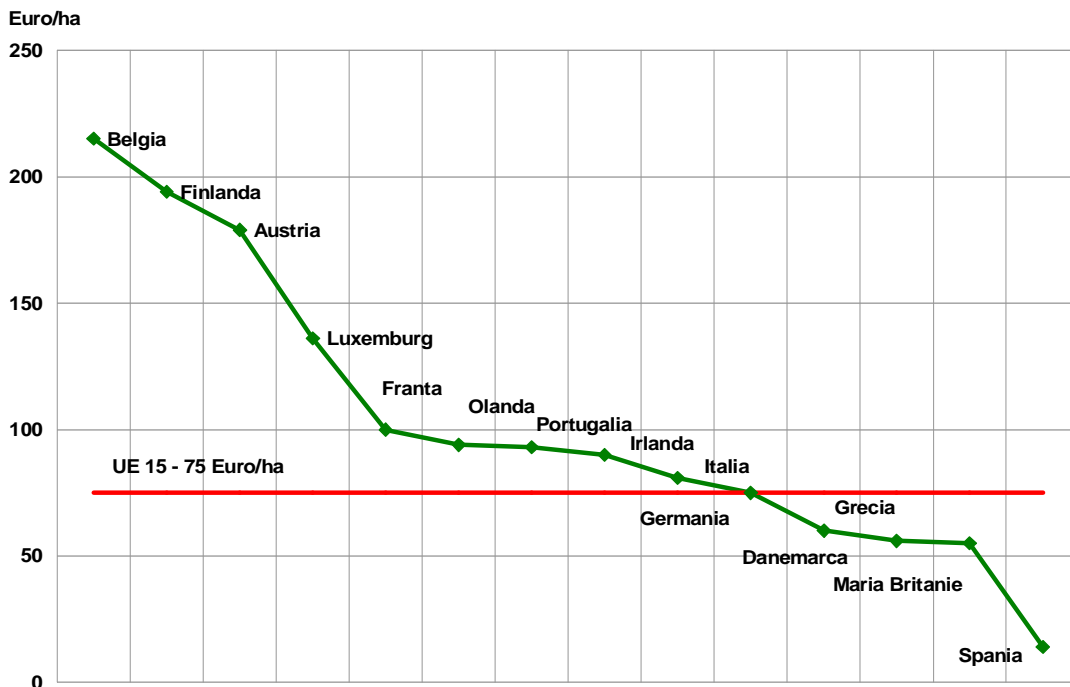

Fig. 1.8. Plata medie pe hectar SAU în zonele defavorizate în UE15

(sursa: prelucrarea autorilor după UE, 2006)

Așa cum se poate vedea în fig. 1.8 plățile pe hectar în UE15 cuprind pe o plajă de valori largă cu un minim de 14 euro/ha în Spania și un maxim de 215 euro/ha în Belgia. Plata medie la hectar în UE 15 este de 75 euro/ha.

Construită în jurul sectorului zootehnic schema plăților compensatorii pe cap de animal a fost, evident, mai mult aplicată în țări orientate spre creșterea animalelor cum ar fi Irlanda, Marea Britanie și Grecia. Plata pe hectar, care excludea o serie de culturi cum ar fi furajele, viile, grâul etc, a făcut schema mult mai interesantă pentru Italia și Spania de exemplu.

Analizele arată că deși veniturile în zonele defavorizate sunt mai scăzute decât în celelalte zone în granițele aceluiași stat ele pot fi mai mari decât zonele încadrate în categoria nedefavorizate din alte state. Această situație ridică probleme de compatibilitate cu obiectivul de coeziune. În Franța și Germania, de exemplu, veniturile din zonele defavorizate sunt mai mari decât media UE în timp ce în țările mediteraneene se situează sub această medie (UE, 2006).

1.3. Zonele defavorizate și noile orientări ale Politicii Agricole Comune

În timp obiectivele politicii zonelor defavorizate au vizat o serie de criterii sociale, economice și de mediu destinate: i) să compenseze impactul handicapurilor naturale asupra costurilor de producție; ii) să compenseze depopularea pe scară largă a sectorului agricol și a zonelor rurale; iii) să protejeze și să conserve mediul natural rural (zone de întinderi reduse unde activitatea agricolă ar trebui continuată pentru a menține specificul lor).

În anul 2002, ca urmare a criticilor formulate de Curtea Auditorilor privind multitudinea de criterii folosite de statele membre pentru desemnarea zonelor defavorizate cu handicap semnificativ CE a propus revizuirea criteriilor de delimitare a acestor zone pentru perioada următoare.

Criteriile pentru delimitarea zonelor montane și a celor cu handicap specific rămân neschimbate însă zonele cu handicap semnificativ vor fi delimitate numai pe baza criteriilor naturale care nu au tendința să se schimbe în timp. Aceste propuneri au fost înglobate în Regulamentului (CE) nr. 1698 din 2005 cu referire la sprijinul pentru dezvoltare rurală acordat prin FEADR.

Capitolul 2. Precizări metodologice

Cercetările de tipul analizei regionale, care operează cu un număr mare de unități teritoriale, nu poate evita apelul la o perspectivă simplificatoare. Demersul întreprins pentru atingerea obiectivelor acestui studiu conține în mod implicit premisa posibilității ierarhizării unităților teritoriale studiate. Acest mod de abordare devine un important instrument de diagnoză servind acțiunii de fundamentare a politicilor agricole și rurale. Caracteristica definitorie a acestui mod de abordare decurge din atributul său simplificator care tinde spre folosirea de scări de măsură unice. Acest tip de abordare are drept scop selectarea unui număr limitat de caracteristici de diagnostic îndeplinind condițiile stabilității în timp, a reprezentativității dar și a accesibilității datelor.

Demersul metodologic întreprins, pentru realizarea obiectivelor studiului, a cuprins următoarele etape:

2.1. Stabilirea unităților teritoriale de analiză

Alegerea unităților teritoriale la nivelul cărora identificarea zonelor defavorizate să fie o acțiune semnificativă este un exemplu tipic de dilemă născută la interacțiunea dintre constrângerile datorate lipsei de date disponibile și a modelelor teoretice existente. În cazul acestui studiu analiza s-a efectuat la nivelul unităților administrative teritoriale locale, cunoscut ca NUTS 5, cel mai mic nivel teritorial din care se colectează și apoi se publică informații statistice. Utilizarea acestui nivel teritorial este o premisă pozitivă pentru obținerea unor rezultate cu un grad mai ridicat de fidelitate. Abordarea problematicii delimitării zonelor defavorizate la nivel de unitate administrativă teritorială (UAT) înscrie și menține tipul de dezvoltare preconizată în coordonatele oferite de regionalismul tradițional exprimat prin funcționare administrativă prin istorie și cultură locală. Totodată unitățile administrative teritoriale dispun de un sistem instituțional care să se implice în implementarea politicilor de dezvoltare rurală.

2.2. Proiectarea bazei de date

Alegerea dimensiunilor și a indicatorilor pentru delimitarea și caracterizarea zonelor defavorizate dar și pentru stabilirea plăților compensatorii a plecat de la premisa caracterului multidimensional al dezvoltării rurale și a specificității sale locale.

Baza de date realizată în Excel cuprinde un număr de 2966 UAT⁵ și un număr important de indicatori grupați pe trei dimensiuni:

- *Dimensiunea fizico-naturală* (altitudine, pantă, precipitații medii anuale, temperaturi medii anuale, note de bonitare, grad de eroziune, indice de ariditate, grad de salinitate, etc.);
- *Dimensiunea demo – economică* (populația totală, densitatea populației, populație ocupată, populație ocupată în agricultură etc.);
- *Dimensiunea tehnico- economică* (structura fondului funciar, numărul unităților agricole, suprafața medie a unităților agricole, numărul de animale pe specii, marja brută standard, etc);

Prezența sau absența unor indicatori a fost condiționată atât de puterea lor de caracterizare a unui fenomen cât și de existența unor înregistrări statistice.

2.3. Delimitarea spațiului rural

Țările membre ale UE și-au dezvoltat de-a lungul timpului propriile definiții privind zonele rurale. Aceste definiții sunt eterogene și nu sunt general aplicabile. Principalele motive care au condus la această stare de fapt sunt următoarele:

- percepții diferite a ceea ce este și ceea ce nu este ruralul și a elementelor care caracterizează ruralitatea din punct de vedere natural, social, economic, cultural, etc.;
- nevoia de a avea o definiție potrivită, în acord cu subiectul analizat sau politica implicată;
- dificultatea de a colecta date relevante la nivelul unităților geografice de bază (unități administrative, parcele, etc.)(UE, 2006).

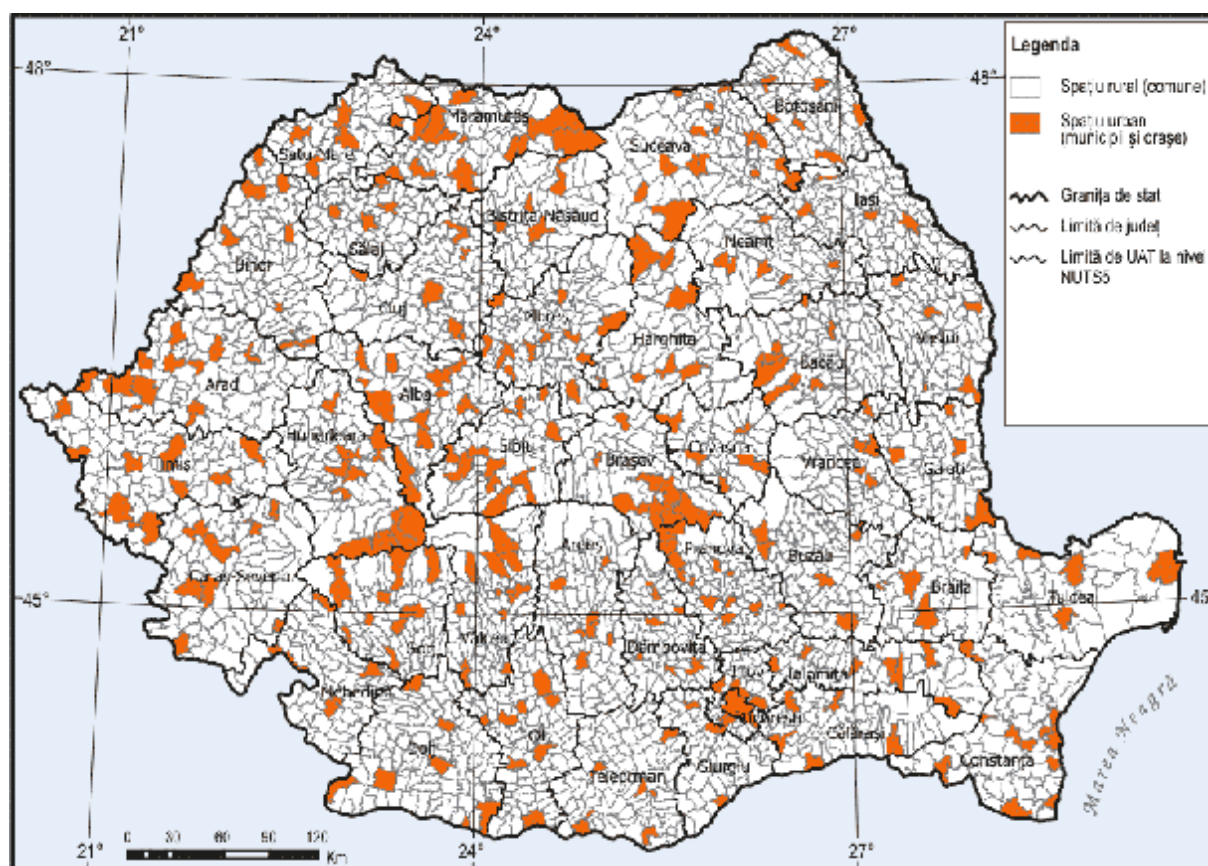
În România, în mod frecvent, delimitarea spațiului rural de cel urban se face conform Legii 351/2001. Potrivit acestei legi unitățile administrativ-teritoriale sunt comunele,

---

⁵ Deoarece cea mai mare parte a datelor disponibile au fost cele cuprinse în RGA și RPL care s-au desfășurat în anul 2002 în acest studiu s-a folosit SIRUTA 2002

orașele și județele. Orașele (urbanul) și comunele (ruralul), sunt considerate unități administrativ-teritoriale de bază și pot cuprinde una sau mai multe localități.

Spațiul rural, în conformitate cu prevederile acestei legi, se compune din suprafața administrativă a 2698 de comune care corespund nivelului NUTS 5, în sistemul statistic al Uniunii Europene (fig 2.1). Potrivit acestei definiții, teritoriul rural ocupă o suprafață de 207,3 mii de km² ceea ce reprezintă 87% din suprafața țării. Pe acest teritoriu locuiește 45% din populația totală. Densitatea populației, 47 loc/km²., este scăzută, reprezentând aproximativ jumătate din densitatea înregistrată la nivel național.

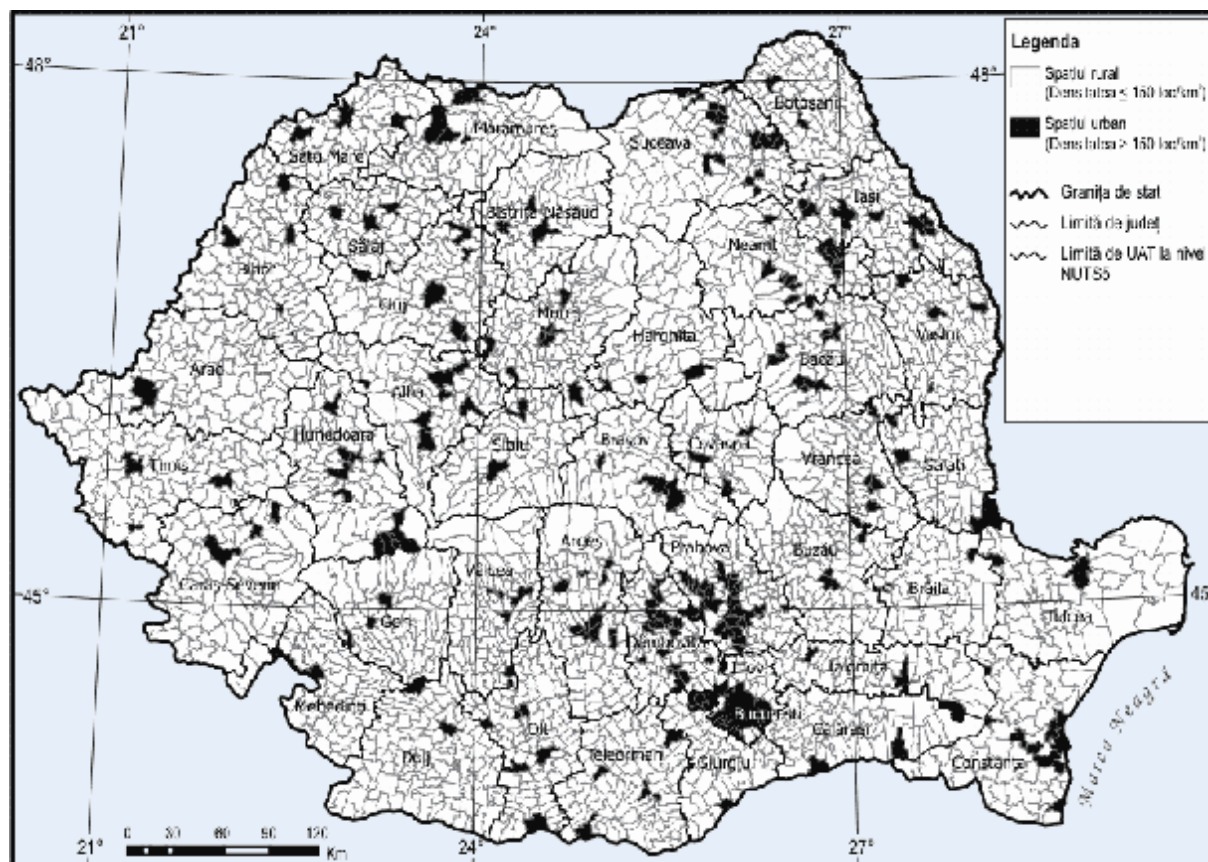

Fig. 2.1. Delimitarea spațiului rural conform Legii nr. 351/2001

În ultimii ani, UE se recomandă utilizarea metodologiei elaborată de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) bazată pe densitatea populației. Astfel UAT locale (NUTS5⁶) sunt identificate ca rurale dacă densitatea populației este mai mică de 150 locuitori pe kilometrul pătrat (OCDE, 1994). Deși densitatea populației este considerată adesea un criteriu mult prea aproximativ (CAP; 2000, UE

⁶ Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques

1997) pentru a ghida deciziile politice totuși UE consideră că această metodologie poate defini caracterul rural al regiunilor NUTS deoarece majoritatea datelor socio-economice sunt disponibile numai la acest nivel (UE, 2006).

Fig. 2.2. Delimitarea spațiului rural conform metodologiei OCDE

În spiritul consecvenței cu recomandările UE, pentru acest studiu s-a adoptat metodologia OCDE de identificare a spațiului rural. Definit în conformitate cu acest indicator spațiul rural ocupă o suprafață totală de 223 030 km² ceea ce însumează 94% din teritoriul României. Populația spațiului rural astfel definit reprezintă 48% din populația României. Densitatea populației este scăzută - 47 loc/kmp.

2.4. Gruparea unităților administrativ teritoriale pe tipuri de zone defavorizate

Gruparea unităților administrativ teritoriale pe tipuri de zone defavorizate este o operațiune premergătoare adoptării unor soluții privind direcțiile viitoare de susținere a acestor zone. Având în vedere legislația europeană în vigoare, în această etapă, obiectivul principal urmărit a fost acela de a delimita în cadrul spațiului rural definit anterior tipurile de zone defavorizate. Demersul a vizat identificare nu numai a celor trei tipuri de zone defavorizate dar și delimitarea unor subtipuri astfel încât decidenții

politici să dispună de o plajă mai largă de opțiuni în demersul lor de a maximiza sau a minimiza SAU care poate fi eligibilă sub această schemă.

Criteriile folosite pentru delimitarea tipurilor de zone defavorizate au fost selectate în conformitate cu prevederile cuprinse în Regulamentul Consiliului (CE) nr. 1698/2005. Prezentarea detaliată a criteriilor de delimitare se va face în capitolul trei pentru a ușura înțelegerea demersului realizat.

2.5. Reguli pentru acordarea plăților compensatorii

Evaluarea suportului financiar destinat susținerii ZRD a avut ca punct de pornire alocarea financiară a fondurilor destinate dezvoltării rurale și a vizat perioada 2007-2013. Obiectivul principal urmărit a fost acela de a oferi decidenților politici o serie de variante obținute prin variația unor parametri cum ar fi: ponderea fondurilor destinate susținerii Axei 2, ponderea fondurilor destinate susținerii zonelor defavorizate, ponderea fondurilor de cofinanțare, introducerea unor praguri de degresivitate etc.

Plățile destinate susținerii ZRD vor fi acordate anual pe hectar suprafață agricolă utilizată. Plățile compensatorii în ZRD se vor acorda pentru fermele care au o suprafață agricolă mai mare de 1 ha iar mărimea parcelelor mai mare de 0,3 ha. De asemenea pentru a beneficia de aceste plăți compensatorii fermierul trebuie să fie înscris în SIAC.

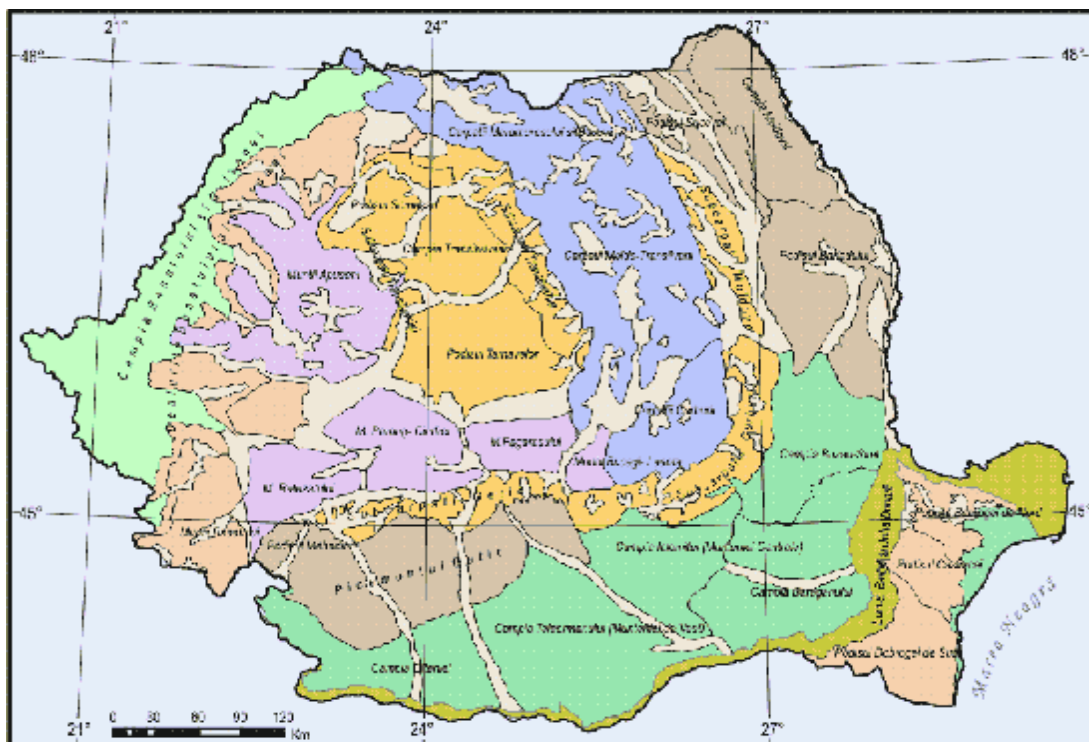
Plățile trebuie să compenseze costurile suplimentare și veniturile pierdute suferite de agricultori cu referire la handicapul pentru producția agricolă din zonele vizate. Aceste plăți vor fi acordate acelor fermieri care continuă activitatea agricolă în zonele desemnate în conformitate cu articolul 50 (2) și (3) pentru o perioadă de cel puțin 5 ani din momentul în care s-a făcut prima plată. Beneficiarii acestei scheme trebuie să respecte bunele practici agricole și condițiile de mediu pe întreaga suprafață a fermei. Trebuie precizat că numai parcelele situate în cadrul limitelor zonelor defavorizate sunt eligibile pentru acest tip de plăți.

Plățile care se vor acorda vor fi cuprinse între o valoare minimă de 25 euro/ ha SAU și o valoare maximă de 250 euro/ ha SAU în zonele montane și 150 euro/ ha SAU în celelalte zone defavorizate. Legislația în vigoare prevede că se pot acorda plăți care să depășească plafonul maxim dar numai în cazuri justificate.

Capitolul 3. Delimitarea și caracterizarea zonelor rurale defavorizate

Delimitării și caracterizării zonelor defavorizate în România prezintă o importanță evidentă din perspectiva integrării țării noastre în UE. Demersul întreprins pornește de la ideea că această abordare trebuie să se realizeze, pe de o parte, în conformitate cu reglementările și practicile întâlnite în UE, iar pe de altă parte trebuie să ia în considerație specificul autohton.

Măsurile care vizează susținerea zonelor defavorizate sunt subscrise Axei 2, care se referă la îmbunătățirea mediului și a zonelor rurale. Sprijinul acordat prin intermediul acestei axe are în vedere două obiective: a) măsuri vizând dezvoltarea durabilă a terenurilor agricole; b) măsuri vizând utilizarea durabilă a terenurilor forestiere. Implementarea acestor măsuri trebuie să contribuie la păstrarea zonelor rurale, la susținerea și promovarea sistemelor agricole durabile dar și la menținerea unei populații active în zonele vizate. Din punct de vedere geografic, România are pe teritoriul său toate formele majore de relief (munți, dealuri, podișuri și câmpii) (fig. 3.1). Varietatea a reliefului imprimă economiei agricole o mare diversitate și o anumita specificitate a procesului de identificare a ZRD.

Fig. 3.1. Unitățile de relief ale României

(Sursa: România. Atlas geografic, 2004)

3.1. Zona montană

3.1.1. Definire

Pentru a fi eligibile pentru plățile prevăzute în art. 36(a) zonele montane vor fi caracterizate printr-o limitare considerabilă a posibilității de utilizare a terenurilor și o creștere apreciabilă a costurilor de lucrare a acestora grație: i) existenței, datorită altitudinilor mari, unor condiții climatice dificile, al căror efect este scurtarea substanțială a sezonului de creștere a plantelor; ii) la altitudini mai reduse, prezența în cea mai mare parte a zonei respective a pantelor prea abrupte pentru utilizarea gamei obișnuite de mașini agricole și care necesită utilizarea de echipamente speciale foarte scumpe; sau iii) combinații ale acestor doi factori, când handicapul rezultat din fiecare considerat separat este mai puțin grav, dar combinația celor doi dă naștere unui handicap echivalent.

3.1.2. Obiective urmărite

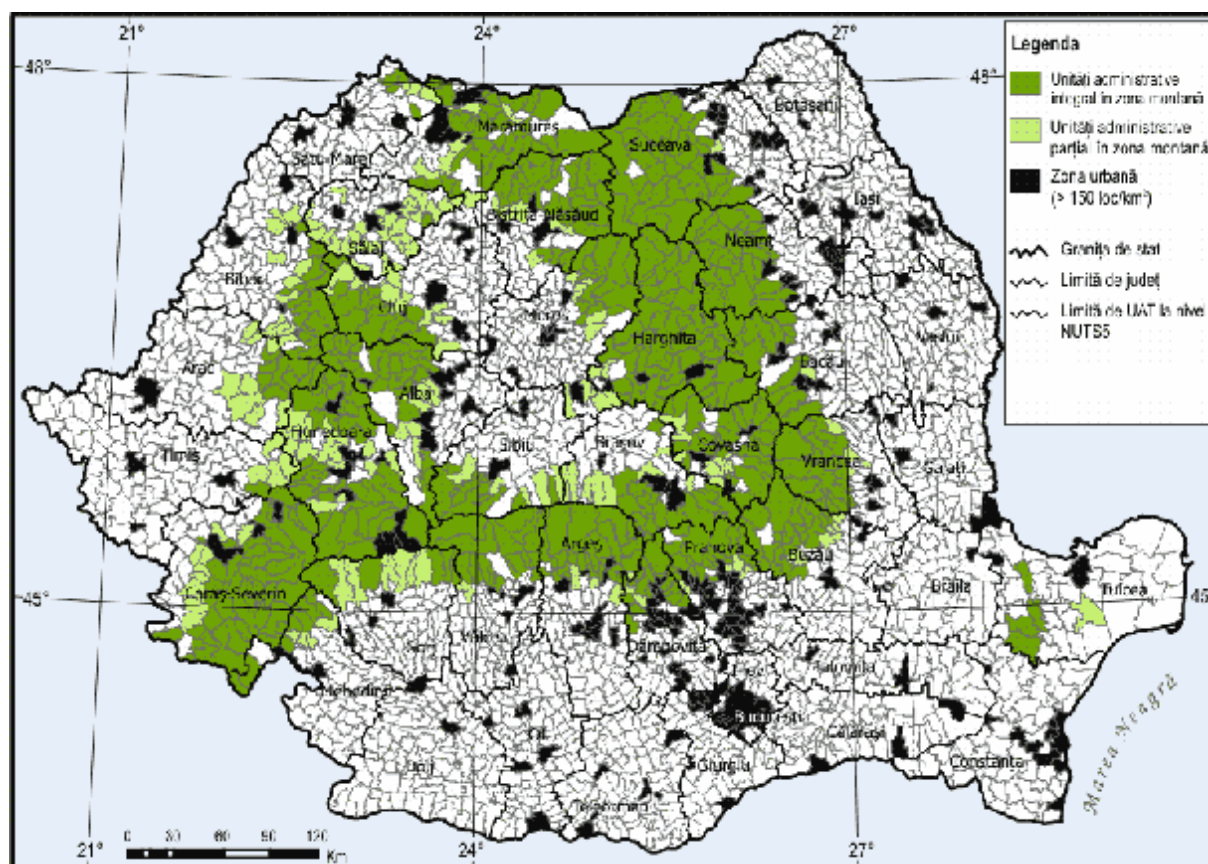
Măsurile adoptate vizează, în primul rând, asigurarea managementului durabil al terenurilor agricole și asigurarea continuității utilizării acestor terenuri. Se urmărește atât menținerea viabilității comunităților rurale, a valorilor sale etno-culturale cât și diminuarea și stoparea procesului de depopulare.

3.1.3. Delimitarea zonei montane conform Legii muntelui

În România definirea și delimitarea zonei montane este reglementată prin Legea muntelui nr. 347/ 2004. Conform acestei legi zonele montane sunt considerate ca fiind „acele zone care se caracterizează prin limitarea considerabilă a posibilităților de utilizare a terenului și prin creșterea apreciabilă a costurilor lucrărilor acestuia, datorate: a) existenței unor condiții climatice deosebit de dificile, determinate de altitudini de peste 600 m, al căror efect este scurtarea substanțială a sezonului de vegetație; b) prezenței la o altitudine mai joasă, pe cea mai mare parte a terenului agricol, a unor pante de peste 20⁰, prea abrupte pentru utilizarea de mașini agricole sau care necesită utilizarea unor echipamente costisitoare; c) combinației factorilor prevăzuți la lit. a) și b), acolo unde dezavantajul rezultat din fiecare factor luat separat este mai puțin acut, dar efectul cumulat al acestora are ca rezultat un dezavantaj echivalent.

Lista localităților urbane și rurale din zona montană s-a stabilit prin Ordinul comun al ministrului MAPDR și MAI⁷ iar lucrarea de delimitare a fost coordonată de către ICPA împreună cu specialiști din cadrul ANZM (fig. 3.2).

Fig. 3.2. Zona montană conform Legii muntelui nr. 347/2004

Astfel delimitată, zona montană se întinde pe o suprafață de 78.564 km² iar pe acest teritoriu trăiește un număr important din populația României - 3.445.147 locuitori. Densitatea medie a populației este scăzută 44 loc/km². Din totalul populației ocupate (1.192.933 persoane), populația ocupată în agricultură reprezintă aproximativ o treime (34,5%).

Caseta 3.1: Metodologia de delimitare a principalelor forme de relief

Metodologia pentru stabilirea criteriilor de delimitare pentru principalele forme de relief s-a bazat pe interpretarea printr-un sistem expert a bazelor de date geo-referențiate la nivel național care a cuprins următoarele straturi de informații: i) *forme de relief* (câmpie, platou, depresiune, glacis + piemont, pat de vale, câmpie litorală, deal cu gradient mediu, deal cu gradient mare, munte cu gradient mare, vale adâncă, lac); ii) *pante* (neted (0-2%), slab

⁷ Ordinul nr. 1019 din 21 noiembrie 2005 privind înlocuirea anexei la Ordinul ministrului agriculturii, pădurilor și dezvoltării rurale și al ministrului de stat, ministrul administrației și internelor, nr. 328/321/2004 pentru aprobarea delimitării municipiilor, orașelor și comunelor din zona montană

ondulat (2-5%), ondulat (5-8%), vălurit (8-15%), moderat accidentat (15-30%), accidentat muntos (30-60%), foarte accidentat (>60%); iii) *hipsometrie* (clase de hipsometrie: <300 m altitudine absoluta, 300-600 m altitudine absoluta, <200 m altitudine relativă, 200-400 m altitudine relativa, 400-600 m altitudine relativa, 600-1500 m altitudine relativa, >1500 m altitudine relativa); iv) *suprafața terenurilor în funcție de clasele de favorabilitate* (suprafețele ocupate de terenurile de clasa 1, 2 și 3 (indiferent de folosința) au fost raportate la populația comunei; v) *suprafața agricolă și forestieră* la nivelul fiecărei unități administrativ – teritoriale.

Folosind metodologia SOTER adaptată, ICPA a agregat informațiile existente iar în cazul zonei montane acest algoritm a completat criteriile de delimitare a zonei montane definite prin Hotărârea de Guvern nr. 949/2002.

Principalele forme de relief astfel stabilite au fost următoarele:

Forme de relief	Panta	Hipsometrie	Tip relief
Câmpie	Neted → Ondulat	< 300 m alt. abs.	CAMPIE
Platou	Neted → Ondulat	< 300 m alt. abs.	CAMPIE
	Vălurit	300-600 m alt. abs.	DEAL
Depresiune	Neted → Ondulat	< 600 m alt. abs.	CAMPIE
	Vălurit → Moderat accidentat	< 600 m alt. abs.	DEAL
Glacis+Piemont	Slab ondulat → Ondulat	< 300 m alt. abs.	CAMPIE
	Slab ondulat → Ondulat	300 –600 m alt. abs.	DEAL
Pat de vale	Neted → Slab ondulat	< 600 m alt. abs.	CAMPIE
Deal cu gradient mediu	Vălurit	< 200 m alt. relativa	DEAL
	Moderat accidentat	200-400 m alt. relativa	MUNTE
Deal cu gradient mare	Moderat accidentat → Accidentat muntos	> 400 m alt. relativa	MUNTE
	Vălurit → Moderat accidentat	200–400 m alt. relativa	DEAL
Munte cu gradient mare	Accidentat muntos → Foarte accidentat	> 1500 m alt. relativa	MUNTE
Vale adâncita	Accidentat muntos	variabila	MUNTE

Încadrarea unităților administrativ teritoriale în categoria „*zonă integral montană*” s-a făcut în situația când una din următoarele condiții a fost îndeplinită:

- procentul asociat tipului de relief „munte” este mai mare de 70% și procentul asociat pentru „câmpie” mai mic de 7 %;
- procentul însumat pentru „munte” și „deal” este mai mare de 90% și procentul terenului cu diferențe de altitudine mai mari de 400 m este mai mare de 50%;
- procentul asociat tipului de relief „munte” este mai mare de 65% și procentul asociat câmpiei este zero;
- procentul asociat tipului de relief „deal” este 100% și suprafața terenurilor din clasa 1, 2 și 3 este mai mică de 1,1 ha/locuitor;
- procentul asociat tipului de relief „deal” este 100 % și raportul dintre suprafața forestieră și cea agricolă este mai mare de 1,25.

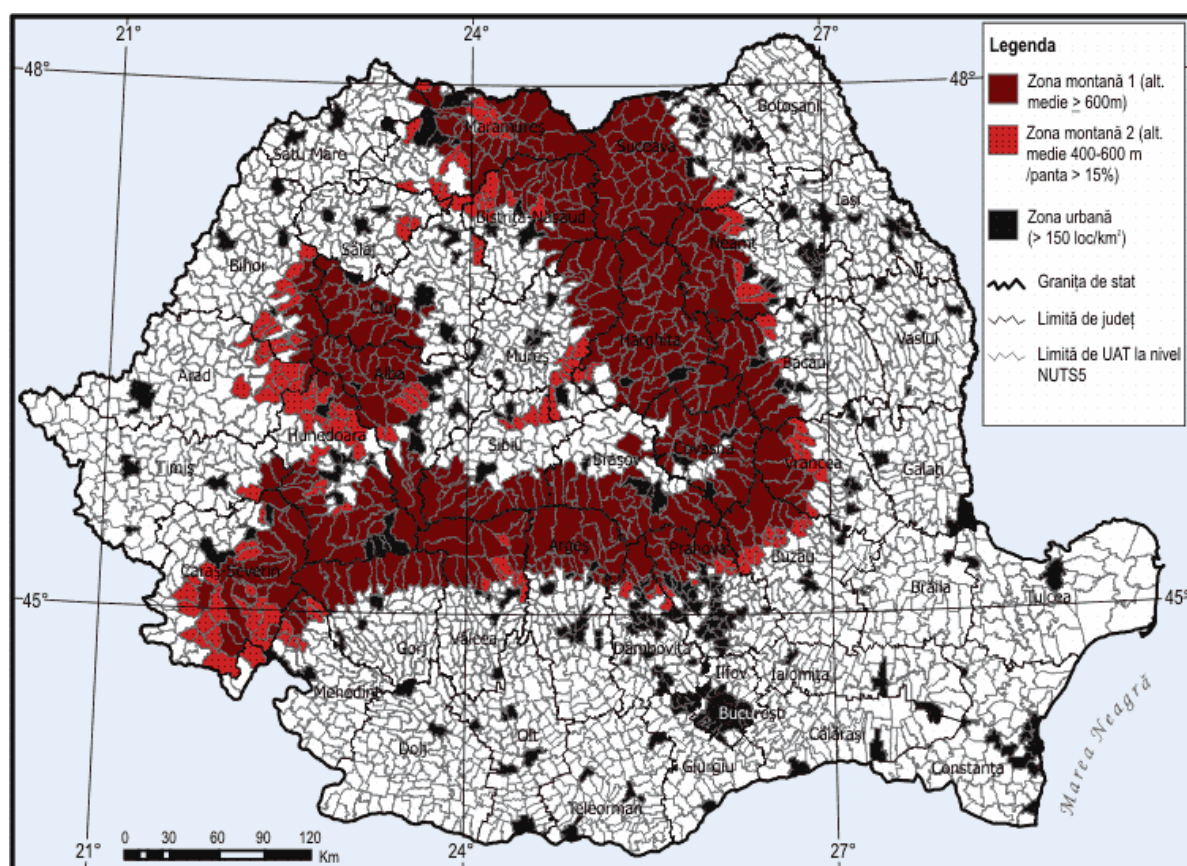
Încadrarea unităților administrativ teritoriale în categoria „*zonă parțial montană*” s-a făcut în situația când una din următoarele condiții a fost îndeplinită:

- procentul asociat tipului de relief „munte” este mai mare de 2% și procentul pentru „câmpie” este mai mic de 30%;
- procentul însumat pentru „munte” și „deal” este mai mare de 75% și procentul terenului cu diferențe de altitudine mai mari de 400 m este mai mare de 40%;
- procentul asociat tipului de relief „deal” este 100% și raportul dintre suprafața forestieră și cea agricolă este cuprins în intervalul 0,75 – 1,25.

Sursa: ICPA, 2004

3.1.4. Delimitarea zonei montane conform Eurostat/GISCO-JRC

Ca rezultat al discuțiilor cu grupul de lucru constituit în cadrul MAPDR s-a optat pentru luarea în studiu a delimitării zonei montane furnizată de Eurostat/Gisco-JRC (fig. 3.3)

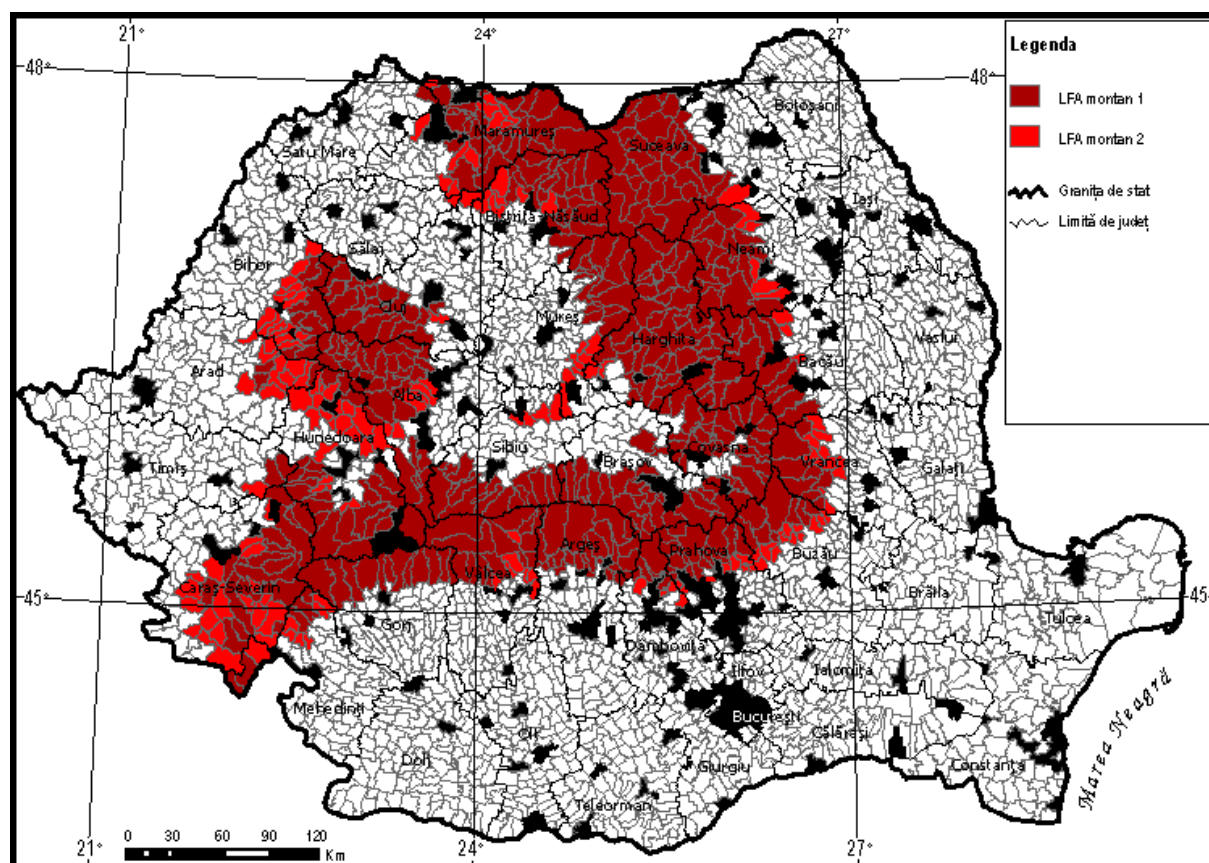
Fig. 3.3. Zona montană conform Eurostat/GISCO-JRC

Pentru a asigura un caracter contiguu al zonei montane din lista UAT incluse în zona montană în varianta Eurostat /GISCO-JRC au fost excluse următoarele localități Zalha, Gârbou, Cristolț – jud. Sălaj, Valea Chioarului – jud. Maramureș și Unguraș, Sânmartin – jud. Cluj). Această listă a fost apoi completată cu o serie de UAT încadrate în categoria integral montane prin Legea muntelui. Este vorba de 26 UAT

situate în județele Maramureș (8), Bihor (5), Prahova (2), Hunedoara (2), Arad (2), Mehedinți (2), Brașov (1), Suceava(1), Covasna(1), Cluj (1) și Bistrița-Năsăud (1) (fig. 3.4).

Criteriile pentru stabilirea zonelor montane au fost următoarele:

- UAT situate la altitudini medii mai mari de 600 de metri;
- UAT situate la altitudini medii cuprinse între 400 – 600 metri, care au o pantă medie egală sau mai mare de 15% .

Fig. 3.4. Zona defavorizată montană

(sursa: prelucrarea autorilor pe baza Eurostat/GISCO-JRC și Ordinul nr. 1019/2005)

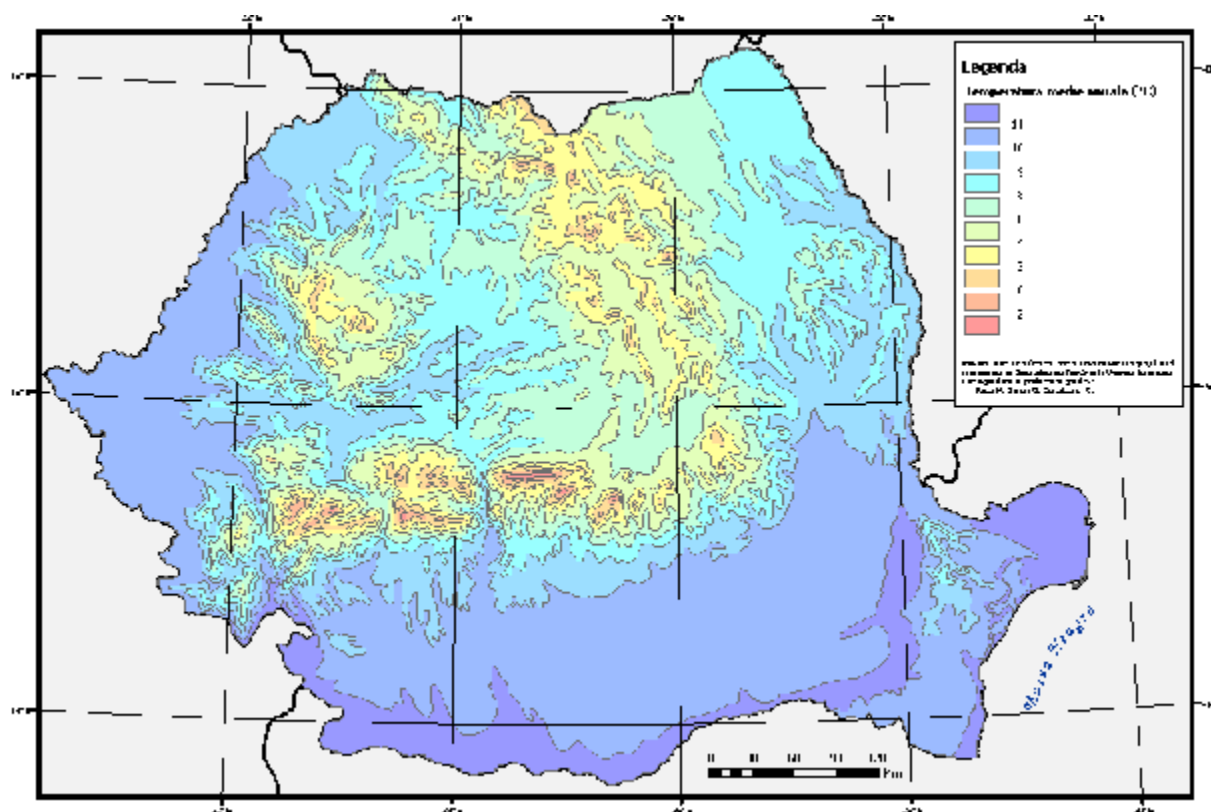
3.1.5. Caracterizarea zonei montane

Zona montană propusă ca defavorizată ocupă o suprafață de 70.101 km² ceea ce reprezintă 29,4% din suprafața totală a României. Pe acest teritoriu trăiesc 2.405.746 locuitori - 11% din populația totală.

Aceasta se suprapun în cea mai mare parte arealului carpatic. Altitudinea medie a Carpaților este de 1.136 m iar altitudinile maxime pot depăși 2.500 m. În comparație

cu Munții Alpi, au o masivitate mai redusă fiind străpunși de văi transversale (densitatea văilor este între 0,5-0,9 km/km²) care, împreună cu cele longitudinale, fragmentează munții, îi împart în masive și grupe de munți (Bălțeanu și colab., 2005).

Zona defavorizată montană este un mediu restrictiv pentru activitățile agricole dar și pentru om. Temperaturile medii anuale ale zonei montane au valori de la 6°C la altitudini medii și mai puțin de -2°C, pe vârfurile carpatice cu peste 2000 m din masivele Bucegi, Făgăraș și Rodnei. Temperaturi medii anuale ceva mai ridicate se întâlnesc în depresiunile intramontane, unde pot ajunge la 7,5°C cum se înregistrează în Depresiunea Brașovului (fig. 3.5);

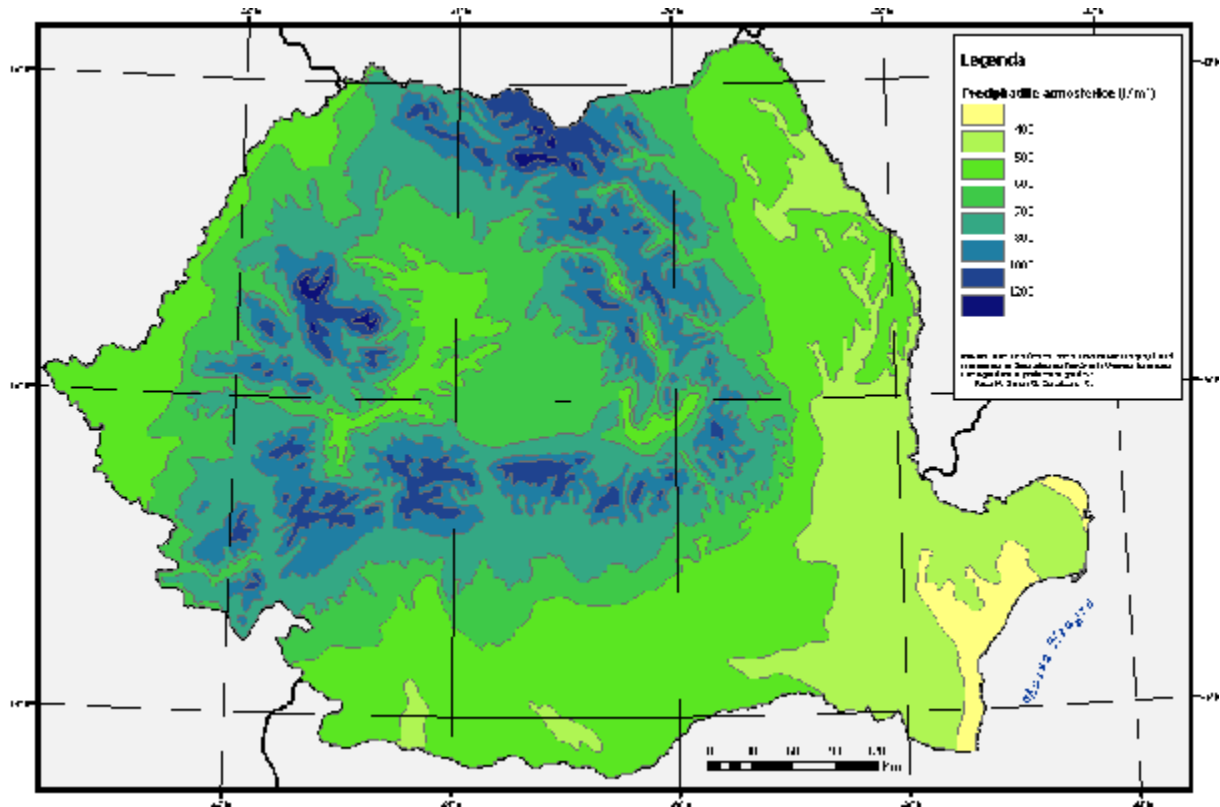

Fig. 3.5. Temperaturi medii anuale

(sursa: CN-INMHGA)

Ca un rezultat al influențelor climatice resimțite pe teritoriul țării, precipitațiile se reduc de la vest la est, dar cresc o dată cu altitudinea, astfel că în zona montană acestea pot ajunge la peste 1.400 mm/an în regiunile muntoase expuse advecției aerului umed. În general, în zona montană precipitațiile medii anuale ating valori de 800-1.000 mm (fig. 3.6).

La altitudini medii se înregistrează aproximativ 1.700-1.800 de ore de insolație anuală și 250-265 zile de îngheț, vânturile frecvente și puternice bat din nord și vest. La altitudini mari sunt doar 1.300-1.600 de ore de insolație anual, ceață și nori timp de 250-300 zile pe an iar stratul de zăpadă ajunge la grosimi mari și este prezent adeseori până la sfârșitul verii.

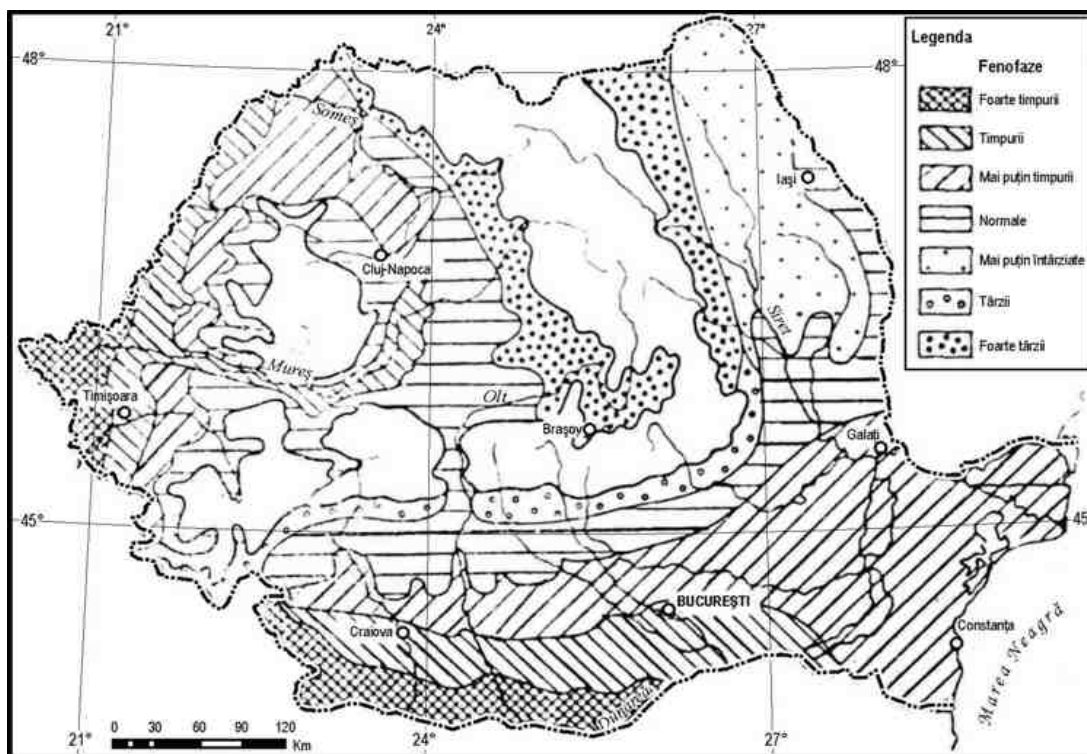

(Sursa: CN-INMHGA)

În aceste condiții climatice sezonul de vegetație este mult întârziat. Se produc fenofaze târzii și foarte târzii la altitudini mai coborâte, iar pentru culturile de grâu, acolo unde acestea sunt posibile, fenofazele se produc după 1 august (fig. 7, fig. 8)

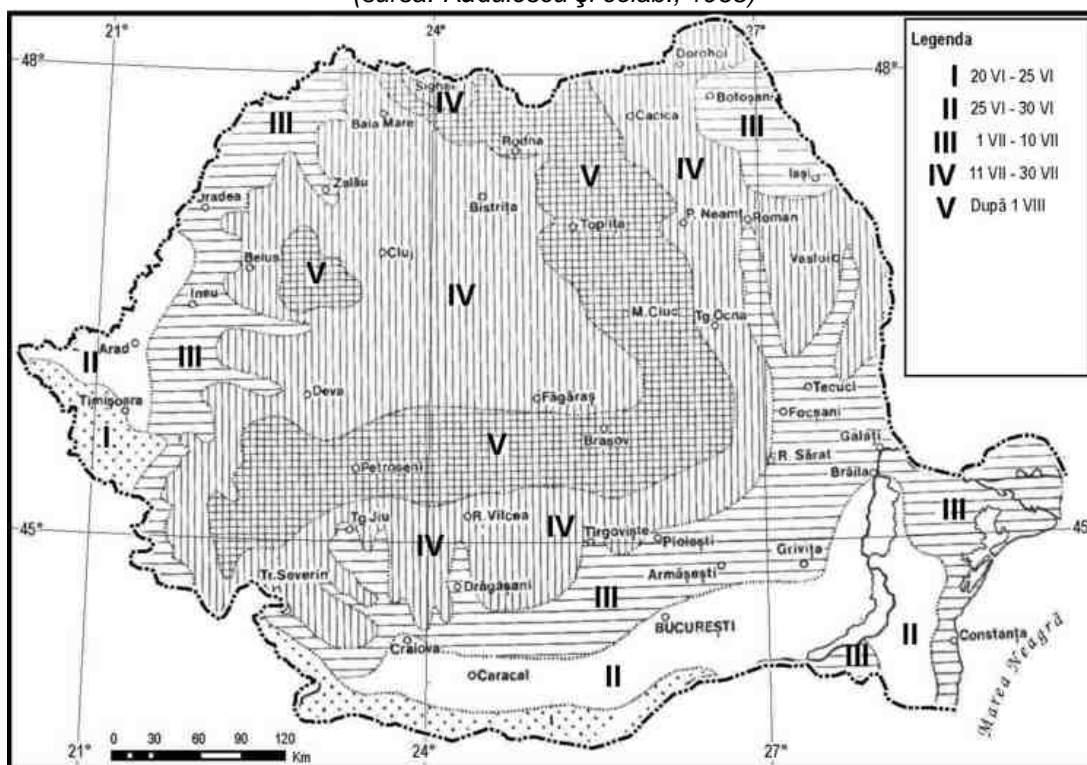
În Carpați cele mai întâlnite tipuri sunt solurile montane brune-acide și brune-gălbui, și soluri brune și brune-gălbui de pădure. De asemenea, cu excepția Carpaților Occidentali, solurile podzolice brune și podzolorile humico-feriiluviale. Aceste soluri sunt frecvent afectate de procese de eroziune și de modelare a reliefului. Există două zone erodabile, cu intensități diferite, și anume: a). *Zona cu predispoziție mijlocie la eroziune*, având ca arie Carpații Meridionali, Munții Apuseni (partea centrală) și Carpații Orientali (partea vestică). Este o zonă muntoasă, cu densitate foarte mare a văilor, cu structură cutată, cu pante mari și foarte mari, alcătuită însă din roci rezistente la eroziunea de adâncime. Solul este expus, în general, eroziunii de

suprafață. b). Zona cu predispoziție mare la eroziune și alunecări, cuprinde partea estică a Carpaților Orientali, regiunile mărginașe ale Munților Apuseni.

Fig. 3.7. Unități fenologice

(sursa: Rădulescu și colab., 1968)

Fig. 3.8. Schița fenologică în funcție de recoltarea grâului

(sursa: Rădulescu și colaboratorii., 1968)

Carpații păstrează o mare varietate de peisaje puțin transformate de activitățile umane. În Carpații Românești se conservă cele mai întinse păduri virgine (400.000 ha) și cel mai mare număr de carnivore mari (4.000 de urși, 3.000 de lupi și 1.500 de râși) din Europa. Pajiștile alpine și subalpine au a biodiversitate impresionantă la nivel european și chiar mondial. Munții Carpați, alături de Delta Dunării, au fost incluși în lista „Global 2000” de WWF, printre cele mai importante 200 de ecoregioni ale lumii pentru conservarea habitatelor și a biodiversității (Bălteanu, și colab., 2005)

Încărcătura umana a unui spațiu geografic este exprimată sintetic prin densitatea populației (locuitor/km²). Pentru UAT din zona montană, densitatea medie a populației este de 34,32 loc/km² la aproape 1/3 din media națională (tab. 3.1). Suprafețe întinse din Carpații Occidentali și parțial din Meridionali și Orientali au o densitate a populației mai mică de 20 loc/km².

Tabelul 3.1. Indicatori demografici în zona montană

Indicator	ZRD montan 1	ZRD montan 2	Total ZRD montană	Total rural	Total național
Suprafața totală (km ²)	57.640,81	12.460,92	70.101,73	223.029,79	238.391,00
Numărul total de locuitori	1.901.169	504.577	2.405.746	10.442.179	21.784.072
Densitatea populației (loc/ km ²)	32,98	40,49	34,32	46,82	91,36
Evoluția populației 1992 - 2002 (%)	95,72	94,93	95,55	97,69	95,74

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RLP(1992;2002)

Din cauza condițiilor restrictive ale mediului geografic din zona montană, evoluția numărului de locuitori nu a înregistrat valori pozitive în perioada 1992-2002. Acest fenomen de scădere a populației are mai multe cauze dintre care migrația, rata scăzută a natalității și rata ridicată a mortalității sunt cele mai importante.

Condițiile naturale au o rol însemnat în distribuția pe altitudine a așezărilor din zona montană, pantele accentuate și condițiile climatice fiind puțin favorabile așezărilor permanente. Localitățile situate la altitudini ridicate sunt în general mici (multe sub 100 locuitori), cu vetre risipite (cu distanțe mari între gospodării).

În zona montană, populația totală ocupată este de 815.297 persoane (10,4% din populația ocupată a României), cu o pondere ridicată a populației ocupate în

agricultură (40,24%) comparativ cu media națională de 27,55% (tab. 3.2.). Populația ocupată în agricultură aparține în general grupelor de vârstă matură și vârstnică.

Tabelul 3.2. Forța de muncă în zona montană

Indicator	ZRD montan 1	ZRD montan 2	Total ZRD montană	Total rural	Total național
Populația ocupată totală (POT)	641.173	174.124	815.297	3.581.027	7.798.011
Populația ocupată în agricultură (POA)	237.268	9.0833	328.101	1.974.248	2.148.631
Pondere POA/POT (%)	37,01	52,17	40,24	55,13	27,55

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RPL (2002)

Transformările produse în plan legislativ, economic și social după 1989 au acționat ca un mecanism de atracție-respingere a populației din mediul rural montan. În timp ce populația tânără a preferat migrația spre alte zone mai dezvoltate economic și social, populația vârstnică devenită șomeră sau pensionară în mediul urban a prezentat tendințe de întoarcere către localitățile de origine. Procesul de atracție a populației șomere din mediul urban către cel rural a fost favorizat și de reforma agrară declanșată în 1991 care a dus la reconstituirea drepturilor de proprietate asupra terenurilor agricole.

Măsurile de sprijinire a agriculturii din UAT circumscrise zonei montane ar putea contribui la menținerea populației tinere în spațiul rural și poate chiar la întoarcerea unora dintre cei plecați din această zonă. Fără sprijinirea acestor arii defavorizate există riscul depopulării în continuare a acestui spațiu și a abandonării terenurilor agricole.

Suprafața agricolă a zonei montane este de 2.761.602 ha. Condițiile naturale permit, din punct de vedere al utilizării terenurilor agricole, dezvoltarea cu precădere a pășunilor și fânețelor naturale care ocupă 77,93% din suprafața agricolă (tab. 3.3.).

Din cauza condițiilor de relief și mai ales a celor pedo-climatice, terenurile arabile au o extindere limitată, reprezentând doar 20,12% din suprafața agricolă. Doar în depresiunile intramontane și la poalele munților joși este posibilă cultivarea cerealelor, a plantelor tehnice (mai ales cartof), și dezvoltarea pomiculturii.

Tabelul 3.3. Utilizarea terenurilor agricole în zona montană

Indicator	ZRD montan 1	ZRD montan 2	Total ZRD montană	Total rural	Total național
Suprafața agricolă (ha)	2.184.762	576.840	2.761.602	13.851.747	14.808.215
Pondere agricol în total (%)	37,90	46,29	39,39	62,11	62,10
Arabil (ha)	389.299	166.299	555.598	8.746.978	9.388.892
Pondere arabil în agricol (%)	17,82	28,83	20,12	63,15	63,40
Livezi (ha)	30.279	18.294	48.573	209.796	240.656
Pondere livezi în agricol (%)	1,39	3,17	1,76	1,51	1,63
Viță de vie (ha)	2.698	2.523	5.221	233.187	2.59.377
Pondere viță de vie în agricol (%)	0,12	0,44	0,19	1,68	1,75
Pășuni (ha)	1.021.858	236.952	1.258.810	3.237.198	3.411.576
Pondere pășuni în agricol (%)	46,77	41,08	45,58	23,37	23,04
Fânețe (ha)	740.628	152.772	893.400	1.424.588	1.507.714
Pondere fânețe în agricol (%)	33,90	26,48	32,35	10,28	10,18
SAU totală (ha)	1.864.403	511.838	2.376.241	12.287.578	13.883.142
SAU reședință (ha)	1.769.879	489.019	2.258.898	11.510.215	12.323.334
Pondere SAU reședință în suprafața totală (%)	30,71	39,24	32,22	51,61	51,68

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RGA (2002)

Zona montană are, în cea mai mare parte, o accesibilitate scăzută a tractoarelor și mașinilor agricole în efectuarea lucrărilor agricole, doar în depresiunile intramontane și la poalele munților înregistrându-se o accesibilitate medie, cu energie mare de relief, fragmentare și valori ale pantelor mecanizabile cuprinse între 8 și 15°. Modul și condițiile de utilizare a terenurilor din aceste zone necesită tractoare de putere mare, cu funcționalități diverse, care echipate special lucrează pe pante de până la 17°; pluguri care să execute lucrări de arat pe pante mari, după o direcție cât mai apropiată de curbele de nivel spre a evita eroziunea în lungul pantei.

Creșterea animalelor este o activitate de tradiție în spațiul montan datorită întinselor suprafețe de pășuni și fânețe naturale care acoperă versanții și platourile din Carpați. În zona montană se cresc 18,2% din numărul total de animale exprimat în unități convenționale. Încărcătura de animale este redusă atât la unitatea de suprafață (0,45 UVM/ha agricol și 0,53 UVM/ha SAU) cât și pe unitate agricolă (1,55 UVM). Creșterea ovinelor și a bovinelor este ramura cea mai importantă a zootehniei din zonele montane.

Tabelul 3.4. Creșterea animalelor în zona montană

Indicator	ZRD montan 1	ZRD montan 2	Total ZRD montană	Total rural	Total național
Număr UVM	971.662	283.106	1.254.768	6.060.313	6.892.397
UVM / ha agricol	0,44	0,49	0,45	0,44	0,47
UVM / ha SAU	0,52	0,55	0,53	0,49	0,50
UVM / unitate agricolă	1,57	1,48	1,55	1,53	1,45

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RGA (2002)

În zona montană sunt distribuite 17,12% din numărul unităților agricole ale României. Așa cum reiese din analiza tab. 3.5. sectorul agricol se prezintă ca un sector cu unități agricole cu dimensiuni medii reduse (3,40 ha agricol și 2,93 ha SAU) nu foarte diferite de mediile înregistrate la nivelul spațiului rural sau la nivel național.

Tabelul 3.5. Unități agricole în zona montană

Indicator	ZRD montan 1	ZRD montan 2	Total ZRD montană	Total rural	Total național
Număr de unități agricole	620.274	191.025	811.299	3.963.879	4.738.304
Suprafața agricolă medie (ha)	3,52	3,02	3,40	3,49	3,13
SAU medie (ha)	3,01	2,68	2,93	3,10	2,93

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RGA (2002)

3.2. Zone rurale defavorizate cu handicap semnificativ

3.2.1. Definire

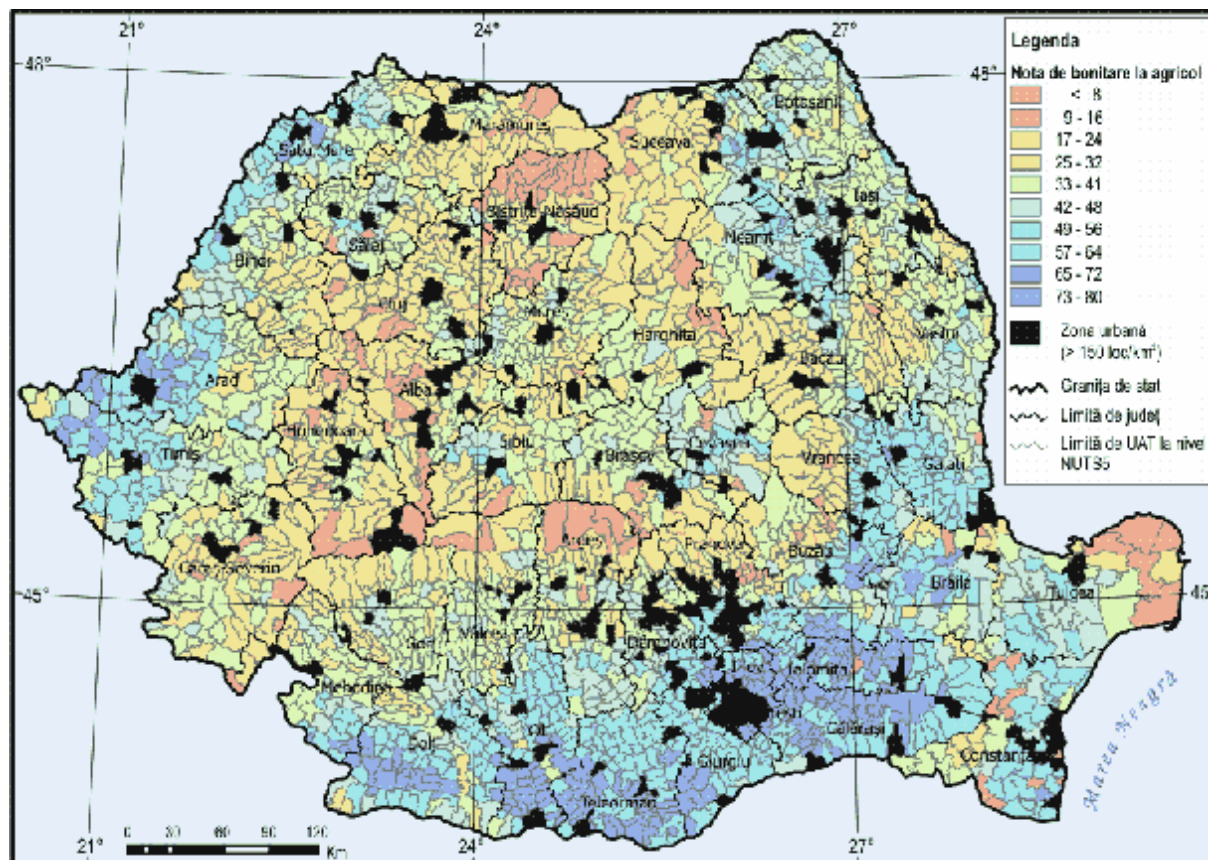
Pentru a fi eligibile pentru plățile prevăzute în Articolul 36(a) (ii) zonele diferite de cele montane trebuie să fie afectate de handicapuri naturale semnificative, în special o productivitate scăzută a solului sau condiții climatice restrictive. În aceste zone menținerea activității agricole extensive este importantă pentru managementul terenurilor agricole.

3.2.2. Obiectivele măsurii

Prin implementarea schemei de susținere a acestui tip de zone se urmărește atât dezvoltarea unei agriculturi durabile și protecția resurselor naturale cât și menținerea specificității peisajului rural.

3.2.3. Criterii de delimitare

Zonele defavorizate cu handicap semnificativ au fost determinate pe baza notelor de bonitare (NB) ale terenurilor agricole (UAT - NUTS 5) obținute din Harta digitală a României (versiunea 2.0 întocmită de Geosystems România), care la rândul său a folosit date furnizate de ICPA (fig. 3.9).

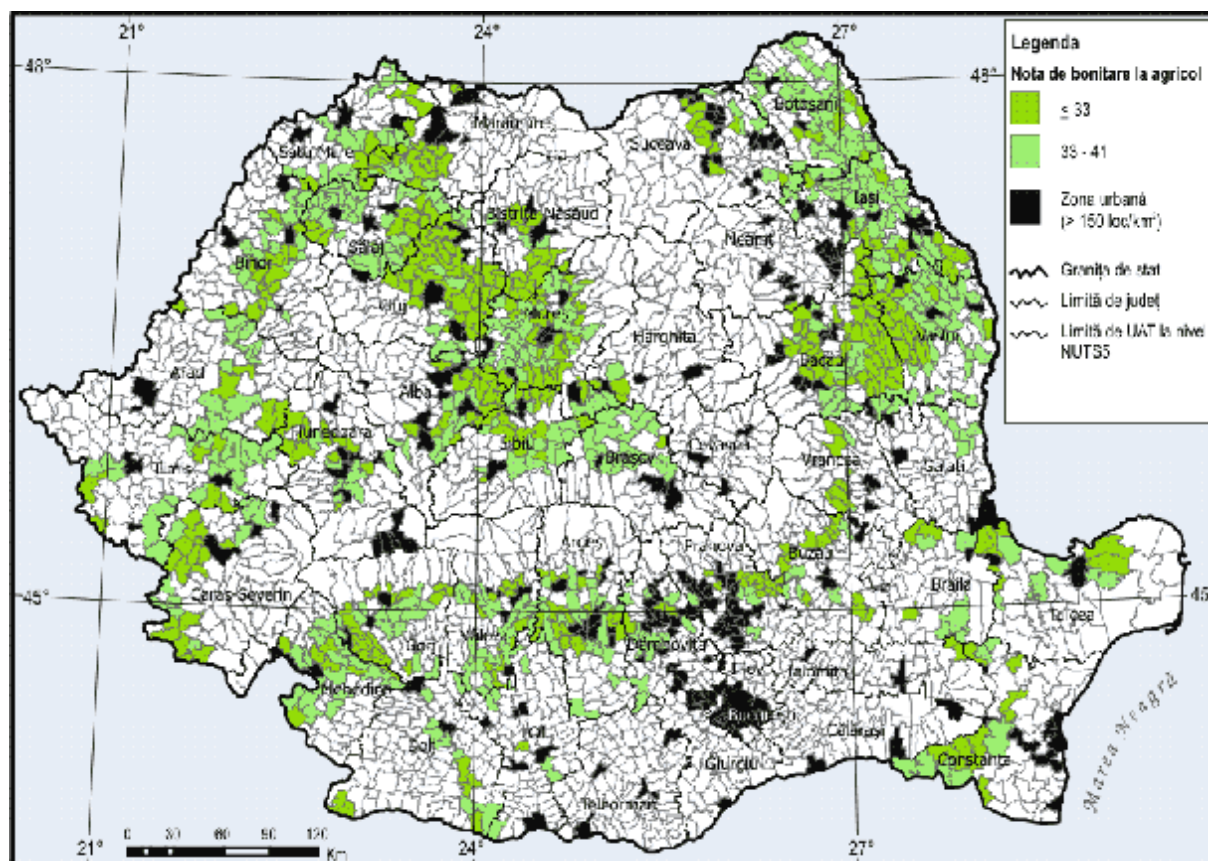
Fig. 3.9. Note de bonitare a terenurilor agricole

(Harta digitală a României, versiunea 2.0, Geosystems România)

Notele de bonitare exprimă favorabilitatea terenurilor agricole pentru diferite plante/culturi în condiții naturale. Pentru aprecierea capacității de producție a terenurilor au fost selectați următorii factori: condițiile de relief, condițiile climatice, condițiile hidrologice și însușirile fizico-chimice ale solului.

Bonitarea terenurilor servește la stabilirea corectă a folosințelor și a culturilor în ceea ce privește eficiența economică. Prin bonitare se stabilește o valoare relativă a terenului respectiv. Nivelul notelor de bonitare variază de la zonă la alta, de la o unitate la alta, de la o parcelă la alta și chiar în cadrul aceleiași parcele.

În această lucrare, pentru desemnarea zonelor rurale cu handicap semnificativ s-au luat în studiu unitățile administrativ teritoriale care au valori ale notelor de bonitare a terenurilor agricole mai mici decât jumătate din media înregistrată la nivel național (41 puncte). Zona astfel delimitată a fost divizată în două sub-zone: a) zona 1 care cuprinde UAT cu valoarea NB mai mică sau egală cu 33 puncte de bonitare (80% din media națională) și b) zona 2 care include UAT cu NB >33 - ≤41 puncte (fig 3.10).

Fig. 3.10. Zonele rurale defavorizate cu handicap semnificativ

(sursa: Harta digitală a României, versiunea 2.0)

Notele de bonitare grupează terenurile în funcție de intensitatea restricțiilor privind cultivarea plantelor astfel că UAT cu NB mai mică de 33 puncte au numeroase dificultăți în exploatarea terenurilor și obținerea unor producții competitive.

3.2.4. Caracterizarea zonelor defavorizate cu handicap semnificativ

Zonele cu handicap semnificativ ocupă o suprafață totală de 62.340 km², (26,1% din suprafața țării), și au o populație totală de 3.171.569 locuitori (14,5% din total populație), cu o densitate medie a populației de 50,88 loc/km².

Zonele defavorizate cu handicap semnificativ cuprind UAT cu precădere din regiunile de deal și podiș (Podișul Moldovei, Depresiunea Transilvaniei, Dealurile de Vest, Subcarpați, spații ceva mai reduse în Podișul Dobrogei de Nord și de Sud și Podișul Getic) și de asemenea un număr redus de UAT din regiunile de câmpie (Câmpia Română, Câmpia de Vest și Delta Dunării).

Dealurile și podișurile reprezintă cea de-a doua treaptă de relief a României, cu altitudini mijlocii (în general 200-800 m). Acestea se întind pe aproape 40% din suprafața României. Există trei categorii de dealuri: unele cutate (Subcarpații) care prezintă caracteristici similare cu cele montane, altele cu înălțimi uniforme netede și prelungi, cu caracter de podiș fragmentat de rețeaua hidrografică (podișurile Transilvaniei, Getic, Moldovei, Dobrogei) și cea de a treia categorie, a piemonturilor de eroziune și de acumulare (Dealurile de Vest). Câmpiile, în care se includ și câmpia deltaică și lagunară, ocupă aproximativ 1/3 din suprafața României. Au în general altitudini până la 200 m, foarte rar de 300 m, cu un peisaj agricol dominant și condiții specifice de utilizare a terenurilor și de locuire.

Datorită diversității condițiilor geografice ale zonelor defavorizate cu handicap semnificativ parametri climatici prezintă o distribuție neuniformă. Temperatura medie anuală are valori de peste 11°C în zonele defavorizate situate în sudul țării (adică cele din Câmpia Română și sudul Dobrogei), iar în celelalte regiuni de deal și de podiș valorile sunt în jur de 10°C.

Rolul de baraj orografic al Carpaților și caracteristicile reliefului determină variații în repartiția geografică a precipitațiilor. Zonele defavorizate din nord-estul țării au precipitațiile medii anuale cele mai ridicate, prin valorile de 600-700 mm, aduse de masele de aer oceanice vestice, pe când în cele din estul țării cad precipitații în medie de 500-600 mm/an, pe alocuri sub 500 mm/an. Vara, sezonul cel mai secetos al anului, plantele suferă din lipsă de apă necesară pentru dezvoltare și creștere.

În zonele defavorizate situate în Podișul Dobrogei și bălților Dunării și parțial în celelalte localități defavorizate din Câmpia Română, condițiile climatice sunt și mai dificile pentru agricultură, mai ales prin precipitațiile scăzute care se înregistrează în sezonul de vegetație (precipitațiile medii anuale în Podișul și bălțile Dunării sunt de 400-500 mm și pe alocuri chiar sub aceste valori). De aceea, în aceste zone este necesară irigarea culturilor. Un alt fenomen negativ care se produce este acela al

căderilor mari de precipitații într-o perioadă scurtă de timp, adesea însoțit de căderi de grindină. Aceste precipitații provoacă distrugerii ale culturilor agricole, și degradează versanții din regiunile deluroase.

Deficitul de umiditate din sol este semnificativ: în Subcarpați, Podișul Getic, și Podișul Moldovei deficitul la grâu poate ajunge la 700 m³/ha, la porumb între 500m³/ha și 2.500m³/ha, iar la ierburi între 2.000 și 3.700 m³/ha. În Piemontul Vestic și Podișul Transilvaniei, datorită climatului mai umed al zonei de la vestul Carpaților Occidentali, deficitul sunt mai mici decât în celelalte zone, sub 500 m³/ha la grâu, sub 2.000 m³/ha la porumb și 2.000-3.000 m³/ha la ierburi (Bâlțeanu și colab., 2005).

Evoluția relativ echilibrată a numărului de locuitori din zonele rurale defavorizate cu handicap semnificativ este rezultatul proceselor naturale (prin ratele generale de natalitate și mortalitate) și a celor socio-economice (procesele de industrializare, dezindustrializare, migrațiile interne și externe) care s-au produs pe aceste teritorii. Aceste procese prezintă diferențieri de la o regiune la alta.

Tabelul 3.6. Indicatori demografici în ZRD cu handicap semnificativ

Indicator	ZRD semnificativ 1	ZRD semnificativ 2	Total ZRD semnificativ	Total rural	Total național
Suprafața totală (km ²)	27.602,55	34.737,45	62.340	223.029,8	238.391
Numărul total de locuitori	1.384.282	1.787.287	3.171.569	10.442.179	21.784.072
Densitatea populației (loc/km ²)	50,15	51,45	50,88	46,82	91,36
Evoluția populației 1992 – 2002 (%)	98,57	99,54	99,11	97,69	95,74

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002)

De exemplu în Moldova subcarpatică și de podiș, sporul natural a înregistra mereu valori pozitive, superioare mediei naționale pe când în dealurile de Vest comportamentul demografic de-a lungul timpului a fost marcat de reducerea continuă a natalității, pe fondul influențelor occidentale de dimensionare a familiei la un singur copil.

În ZRD cu handicap semnificativ, populația ocupată totală, în anul 2002, a fost de 1.096.614 persoane iar din aceasta 59,22% a reprezentat-o populația ocupată în agricultură (tab. 3.7). În lipsa unor activități economice industriale și mai ales de

servicii care să asigure preluarea forței de muncă tinere o bună parte din aceasta a ales calea emigrării către țările europene în căutarea unui loc de muncă.

Tabelul 3.7. Forța de muncă în ZRD cu handicap semnificativ

Indicator	ZRD semnificativ 1	ZRD semnificativ 2	Total ZRD semnificativ	Total rural	Total național
Populația ocupată totală (POT)	482.437	614.177	1.096.614	3.581.027	7.798.011
Populația ocupată în agricultură (POA)	283.938	365.430	649.368	1.974.248	2.148.631
Pondere POA / POT (%)	58,85	59,50	59,22	55,13	27,55

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RPL (2002).

Modul de utilizare a terenurilor prezintă aspecte specifice. Suprafața agricolă care însumează 4.087.314 ha se compune în cea mai mare parte din terenuri arabile care reprezintă 59,4% și pășuni - 26,99% (tab. 3.8).

Tabelul 3.8. Utilizarea terenurilor agricole în ZRD cu handicap semnificativ

Indicator	ZRD semnificativ 1	ZRD semnificativ 2	Total ZRD semnificativ	Total rural	Total național
Suprafața agricolă (ha)	1.748.562	2.338.752	4.087.314	13.851.747	14.808.215
Pondere agricol în total (%)	63,35	67,33	65,56	62,11	62,10
Arabil (ha)	958.653	1.469.295	2.427.948	8.746.978	9.388.892
Pondere arabil în agricol (%)	54,83	62,82	59,40	63,15	63,40
Livezi (ha)	46.152	47.321	93.473	209.796	240.656
Pondere livezi în agricol (%)	2,64	2,02	2,29	1,51	1,63
Vii (ha)	25.910	44.955	70.865	233.187	259.377
Pondere vii în agricol (%)	1,48	1,92	1,73	1,68	1,75
Pășuni (ha)	509.836	593.199	1.103.035	3.237.198	3.411.576
Pondere pășuni în agricol (%)	29,16	25,36	26,99	23,37	23,04
Fânețe (ha)	208.011	183.982	391.993	1.424.588	1.507.714
Pondere fânețe în agricol (%)	11,90	7,87	9,59	10,28	10,18
SAU totală (ha)	1.571.412	2.092.735	3.664.147	12.287.578	13.883.142
SAU reședință (ha)	1.496.344	1.995.226	3.491.570	11.510.215	12.323.334
Pondere SAU reședință în total (%)	54,21	57,44	56,01	51,61	51,68

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RGA (2002).

Particularitățile reliefului și condițiile climatice favorizează în regiunile deluroase și de podiș cuprinse în ZRD cu handicap semnificativ suprafețe relativ extinse cu viță-de-

vie și pomi fructiferi. Zone extinse din Podișul Moldovei și cel al Transilvaniei, permit cultivarea cerealelor datorită reliefului mai puțin accidentat.

Majoritatea terenurilor agricole din zonele deluroase sunt supuse riscului de eroziune datorită existenței pantelor mari (5-15%), prezenței într-o pondere însemnată (aproximativ 95%) a rocilor friabile și unele modificări antropice ale mediului.

Din numărul total de UVM în această zonă se cresc 29,1%. Încărcătura de animale pe unitatea de suprafață este redusă, ceea ce indică practicarea unui sistem de creștere extensiv (tab. 3.9).

Tabelul 3.9. Creșterea animalelor în ZRD cu handicap semnificativ

Indicator	ZRD semnificativ 1	ZRD semnificativ 2	Total ZRD semnificativ	Total rural	Total național
Număr UVM	883.141	1.124.944	2.008.085	6.060.313	6.892.397
UVM / ha agricol	0,51	0,48	0,49	0,44	0,47
UVM / ha SAU	0,56	0,54	0,55	0,49	0,50
UVM / unitate agricolă	1,59	1,58	1,58	1,53	1,45

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RGA (2002).

ZRD cu handicap semnificativ dețin 26,8% din numărul de unități agricole ale României. Dimensiunea medie este redusă și se situează în jurul valorii de 3 ha (tab. 3.10).

Tabelul 3.10. Unitățile agricole în ZRD cu handicap semnificativ

Indicator	ZRD semnificativ 1	ZRD semnificativ 2	Total ZRD semnificativ	Total rural	Total național
Număr unități agricole	556.990	713.344	1.270.334	3.963.879	4.738.304
Suprafața agricolă medie (ha)	3,14	3,28	3,22	3,49	3,13
SAU medie (ha)	2,82	2,93	2,88	3,10	2,93

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RGA (2002).

3.3. Zone rurale defavorizate cu handicap specific

România se confruntă cu un grad semnificativ de deteriorare a capacității productive a solurilor afectate pe suprafețe importante de fenomene de eroziune, acidifiere, alcalinizare, exces de umiditate sau secetă, sărăturare, compactare, etc (fig. 3.11).

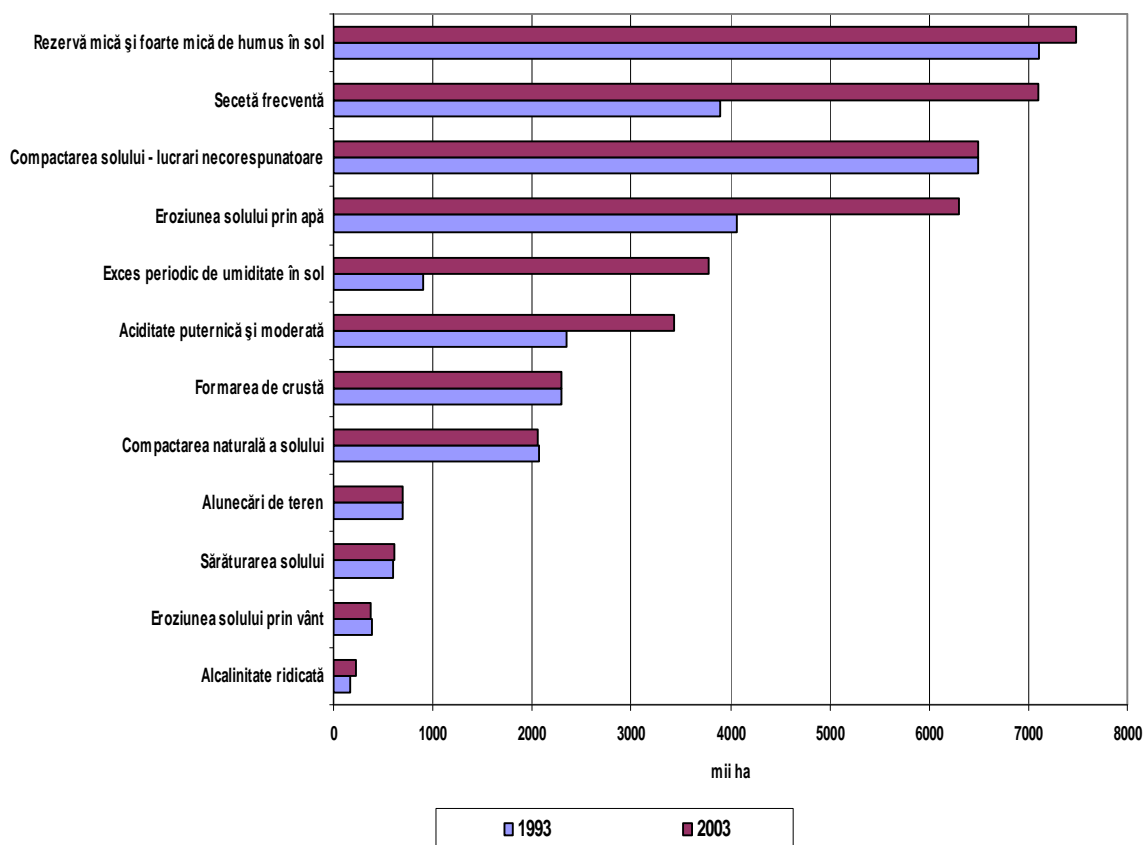

Fig. 3.11: Evoluția factorilor limitativi ai capacității productive a solurilor

(Sursa: ICPA, 2004)

Datele obținute, în cadrul Sistemului Național de Monitorizare a Calității Solului, au evidențiat că o suprafață de peste 12 milioane hectare teren agricol este afectată de unul sau mai mulți factori restrictivi ai capacității de producție (ICPA, 2004).

Anterior anului 1989, potențialului productiv al terenurilor a fost „erodat” de agrotehnica de tip agresiv practică pentru realizarea „recoltelor record”. După anul 1990, împotriva practicării unui comportament prietenos față de mediu și implicit și față de fondul funciar, intervine un alt factor cu un potențial negativ și mai puternic, și anume „puterea economică precară” a noilor proprietari funciari. Aceștia, fie din ignoranță, fie din nevoi, lipsuri financiare în special, încalcă cele mai elementare reguli de lucrare a pământului (Toderoiu, 2002).

Reducerea potențialului productiv al solului nu este un fenomen care să poată fi cu ușurință corectat. Această stare de fapt va determina scăderi cantitative și calitative ale producției agricole în viitor. Astfel, apare nevoia de noi schimbări în politica agricolă în care să existe o orientare spre susținerea zonelor semnificativ afectate.

3.3.1. Definiere

Pentru a fi eligibile pentru plățile prevăzute în articolul 36(a) (ii) zonele diferite de cele montane trebuie să fie afectate de handicapuri specifice care necesită o administrare a terenurilor agricole care să conducă la conservarea și îmbunătățirea mediului. Potențialul turistic al acestor zone trebuie protejat și de asemenea trebuie protejate și zonele costiere. În ceea ce privește zonele afectate de handicapuri specifice, acestea vor cuprinde zonele agricole care sunt omogene din punct de vedere al condițiilor producției naturale și dimensiunea lor totală nu va depăși 10% din suprafața totală a țării.

3.3.2. Obiectivele măsurii

În cadrul acestei măsuri sunt vizate acțiuni care urmăresc asigurarea managementului durabil al terenurilor agricole prin asigurarea continuității utilizării agricole a acestor terenuri. În acest mod se menține viabilitatea comunităților rurale, se păstrează peisajului natural și se îmbunătățesc condițiile de mediu.

3.3.3. Criterii de delimitare

Luând în considerare situația existentă la nivel național și disponibilitatea unor indicatori la nivelul NUTS 5 delimitarea ZRD cu handicap specific s-a făcut prin luarea în studiu a patru fenomene: aridizarea (fig. 3.12), eroziunea (fig. 3.13), salinizarea (fig. 3.14) și gleizarea (fig. 3.15). Unitățile administrativ teritoriale care au afectată mai mult de 50% din suprafața agricolă de unul din acești factori în forma lui extremă au fost propuse pentru a fi incluse în categoria ZRD cu handicap specific (fig. 3.16).

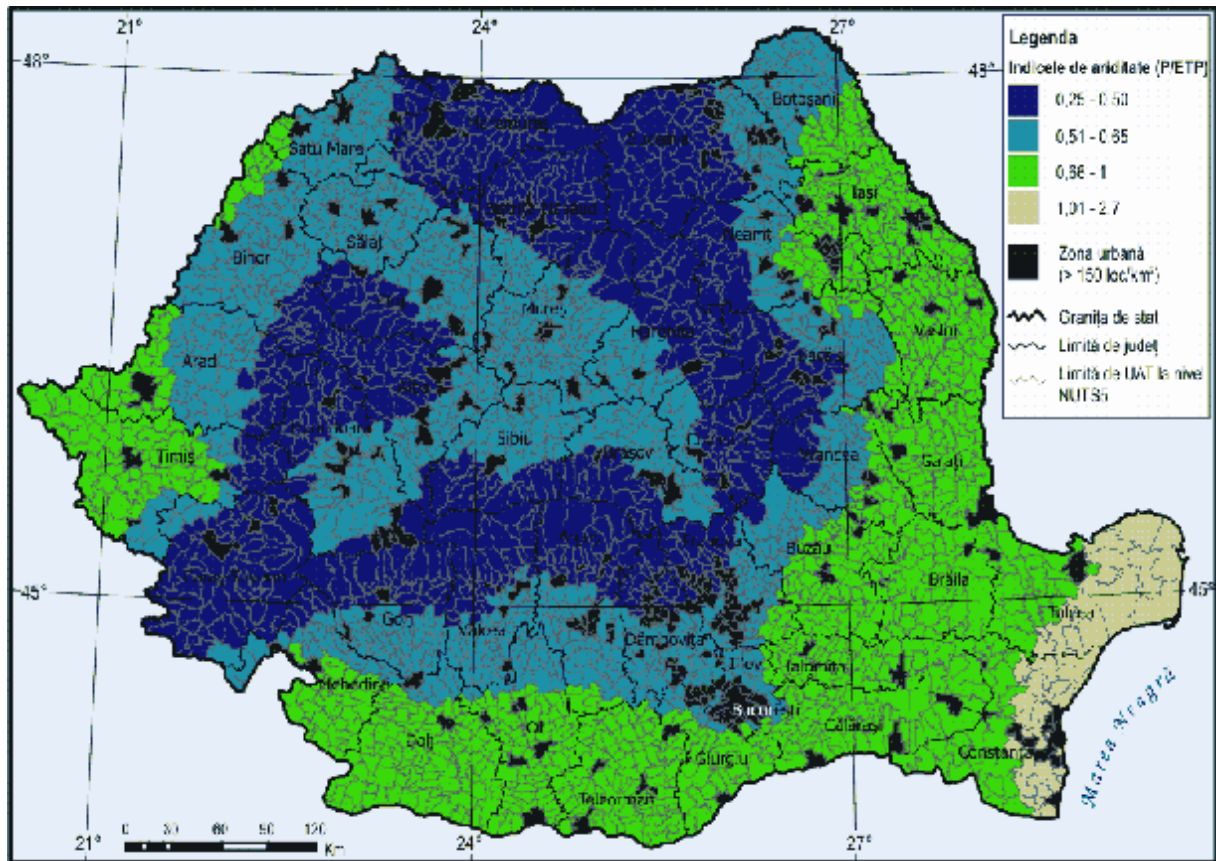

Fig. 3.12. Indicele de ariditate

(sursa: prelucrarea autorilor după ICPA)

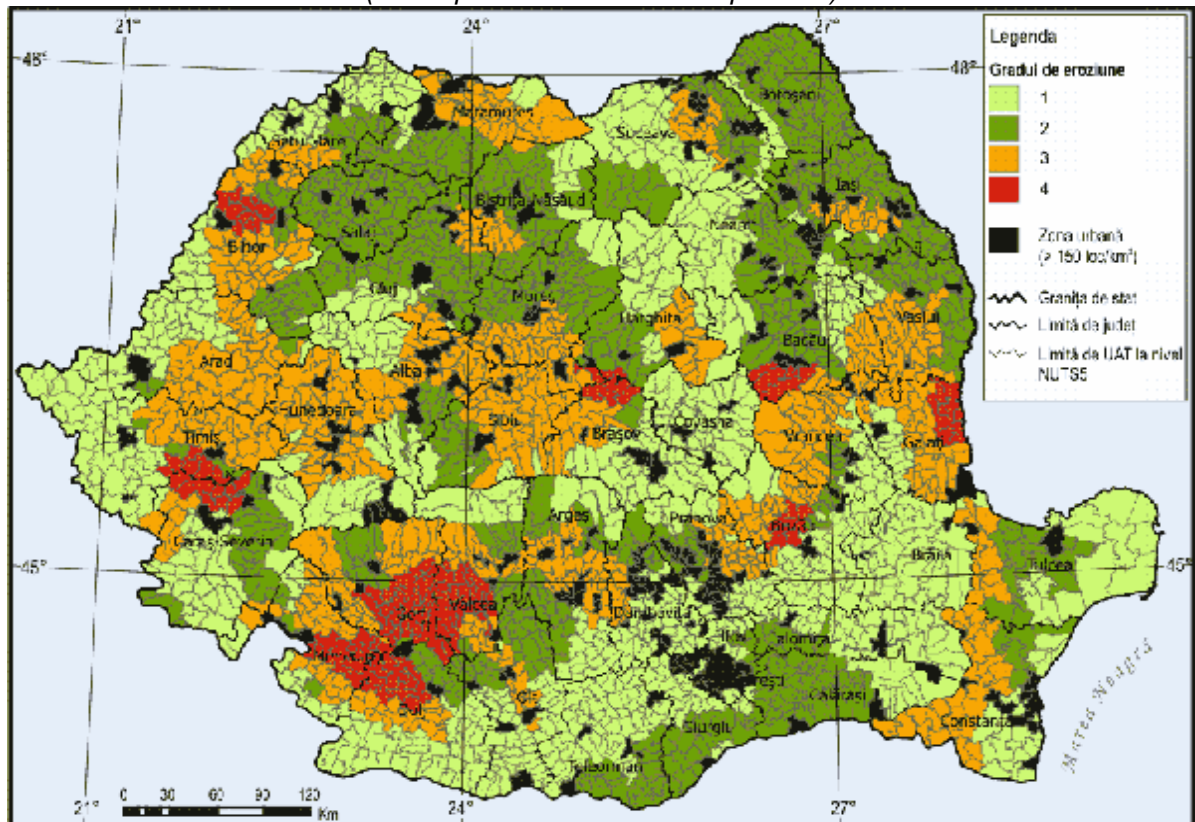
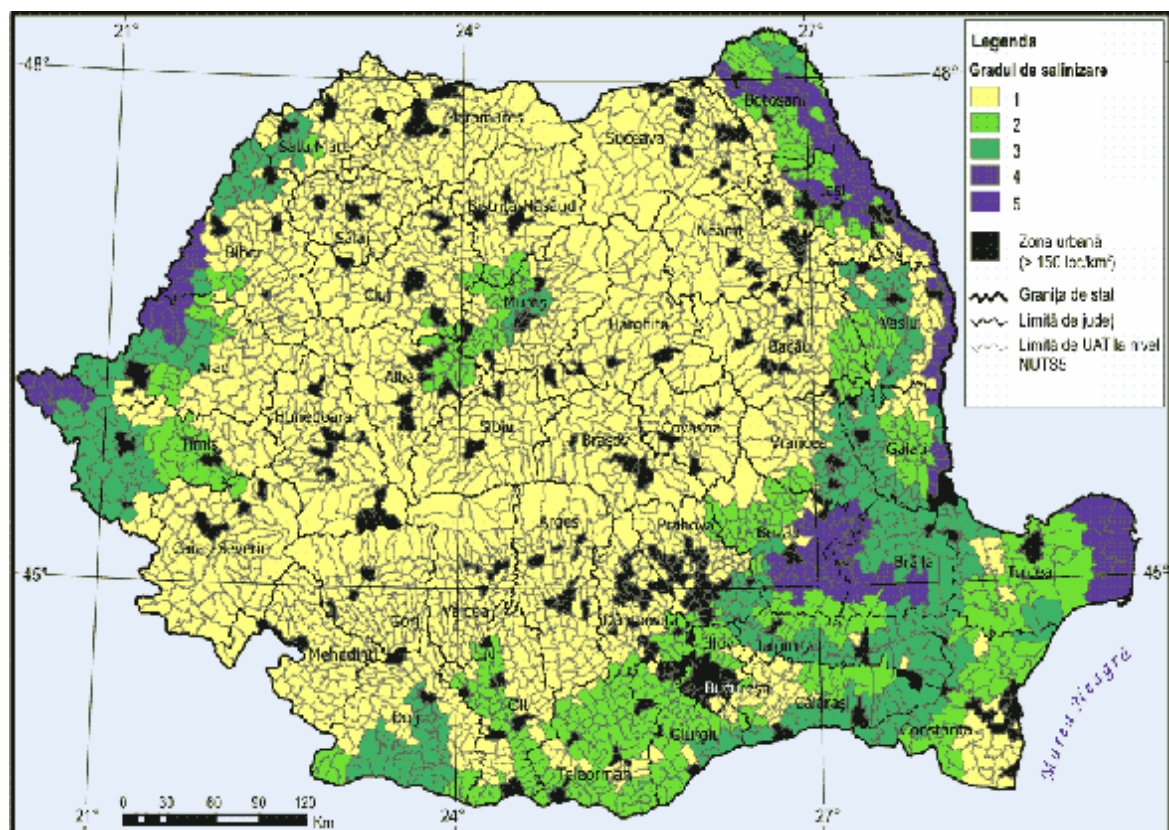

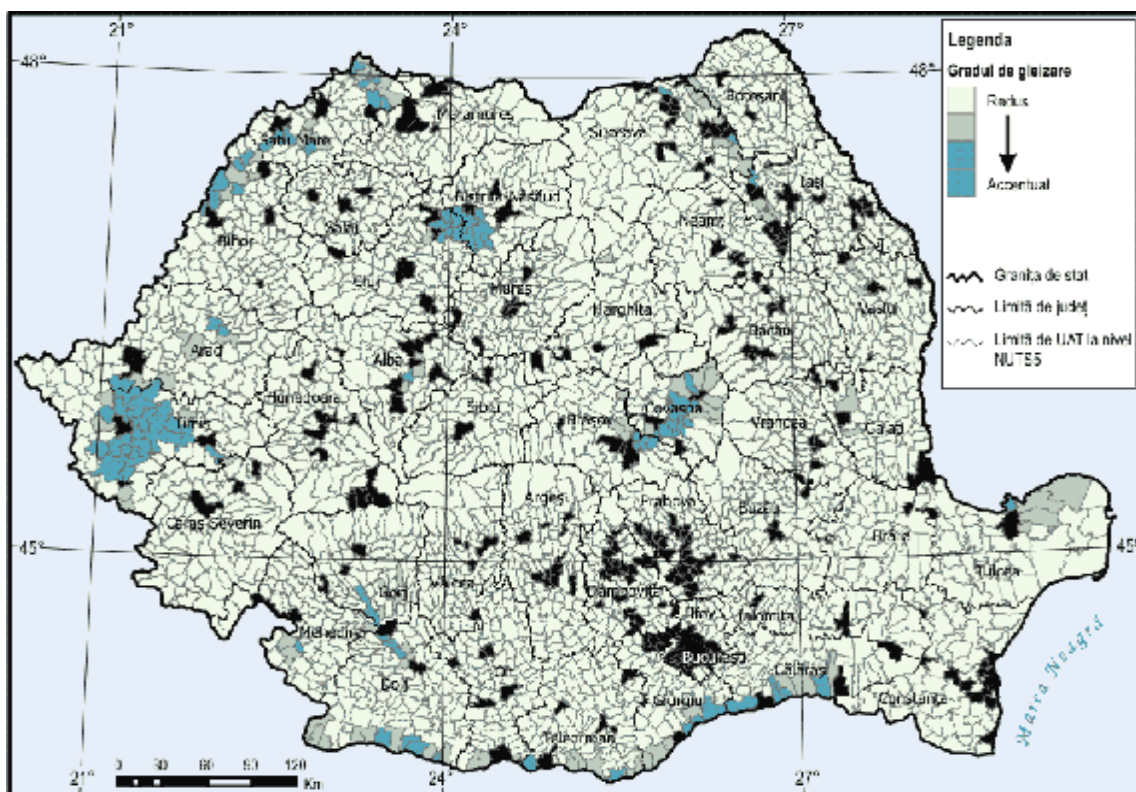
Fig. 3.13. Gradul de eroziune

(sursa: Harta digitală a României versiunea 2.0, Geosystems România)

Fig. 3.14. Gradul de salinizare

(sursa: Harta digitală a României versiunea 2.0, Geosystems România)

Fig. 3.14. Gradul de gleizare

(sursa: Harta digitală a României versiunea 2.0, Geosystems România)

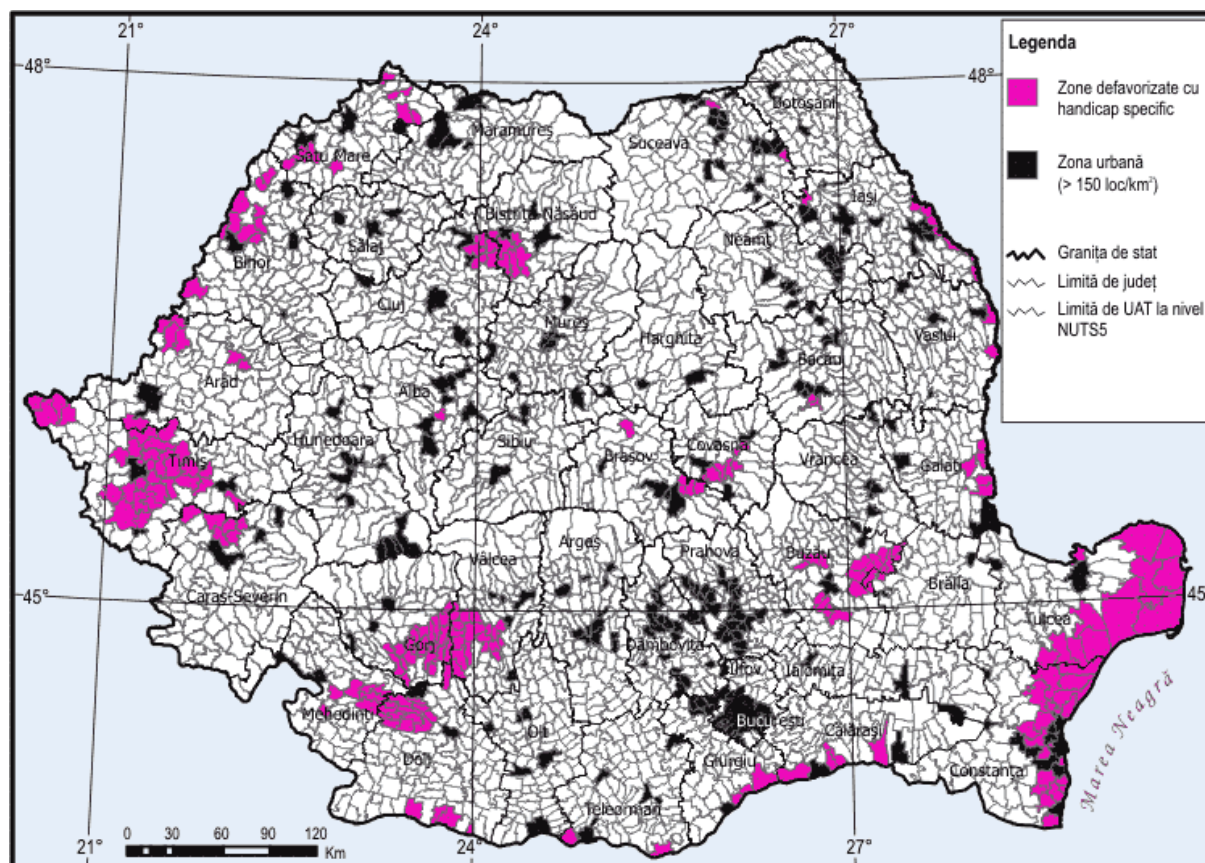

Fig. 3.16. Zone rurale defavorizate cu handicap specific

(sursa: date prelucrate de autori)

3.3.4. Caracterizarea zonelor defavorizate cu handicap specific

Aceste zone ocupă o suprafață totală de 20.138,33 km², ceea ce reprezintă 8,44% din suprafața României. Populația totală însumează 814.785 locuitori (3,74% din populația națională) iar densitatea medie a populației este de 40 loc/km².

Unitățile administrativ-teritoriale care înregistrează pe mai mult de jumătate din suprafață o valoare a Indicelui de Ariditate⁸ cuprinsă între 0,25-0,50 au fost incluse în categoria ZRD cu handicap specific. Geografic această zonă este localizată în Delta Dunării și de-a lungul litoralului Mării Negre.

Delta Dunării împreună cu litoralul reprezintă cele mai aride regiuni ale României. Temperaturile medii anuale depășesc 11°C iar precipitațiile atmosferice sunt scăzute, cu valori de 300-400 mm/an. Primul îngheț se poate produce la 12 noiembrie, iar

⁸ Conform ICPA Indicele de ariditate exprimă relația dintre precipitații și temperatură. Formula de calcul este: P/ETP unde: P = cantitatea de precipitații iar ETP = evapotranspirația potențială, calculată prin metoda lui Penman, ținând cont de umiditatea atmosferei, radiația solară și vânt.

data medie a ultimului îngheț este aproape de sfârșitul lunii martie. Cu excepția lunilor de iarnă (decembrie, ianuarie și februarie), care sunt luni reci și umede, celelalte luni din an au tendință de ariditate sau sunt luni aride.

Fenomenul de aridizare este specific amenajărilor agricole unde nivelul apei freactice coboară la o adâncime de 3-4 m, ca urmare a evapotranspirației ridicate și ratei reduse a alimentării cu ape subterane din Dunăre (din cauza permeabilității scăzute a subsolului). Ariditatea pedologică se manifestă prin uscarea excesiv de prelungită a profilului de sol, prăfuirea și distrugerea structurii stratului arat. Această zonă semi-aridă poate susține dezvoltarea culturilor agricole însă cu un nivel mai scăzut al producțiilor agricole.

Datorită unicității peisajelor, prezenței habitatelor unor specii rare de plante și animale, Delta Dunării a fost declarată rezervație a biosferei în 1990 iar în anul 2000 a fost inclusă în patrimoniul mondial al celor mai importante 200 ecoregiuni din lume. În "Lista Roșie" a speciilor de plante și animale de aici, sunt incluse 382 specii de plante vasculare, 15 de moluște, 12 de insecte, 59 de pești, 10 de amfibieni, 11 de reptile, 308 de păsări și 38 de mamifere. Actuala rezervație a biosferei prezintă caracteristici care pot contribui la dezvoltarea acestui spațiu geografic unic.

Zonele afectate de eroziune sunt distribuite în UAT din Podișul și Subcarpații Getici (aici există fenomenul de suprapunere a proceselor de eroziune și salinizare) în Câmpia de Vest, Valea Prutului, Câmpia Siretului Inferior și Câmpia Buzăului (aici întâlnim în special fenomenul de salinizare).

Procesele de eroziune se produc în aceste zone la intensitatea lor maximă atât în suprafață cât și în adâncime, deoarece există o zonă deluroasă, cu un număr mare de văi, cu structură cutată sau necutată, alcătuită din roci friabile alternând cu roci impermeabile. Defrișarea pădurilor și pășunatul nerațional, extinderea terenurilor arabile pe povârnișurile cu pante prea accentuate și extinderea culturilor prășitoare au condus de-a lungul timpului, alături de factorii naturali, la declanșarea și dezvoltarea procesului de eroziune.

În zonele erodate, fertilitatea solurilor este afectată prin reducerea conținutului de substanțe nutritive ceea ce determină obținerea unor producții reduse. Eroziunea solului influențează negativ și executarea lucrărilor agricole.

Terenurile agricole afectate de fenomene de salinizare puternică se găsesc într-un număr important de UAT localizate în vestul țării, de-a lungul văii Prutului în Câmpia Buzăului, Câmpia Siretului inferior și Podișul și Subcarpații Getici.

Pe aceste terenuri agricole, din cauza acumulării de săruri solul capătă însușiri chimice, fizice și biologice nefavorabile pentru creșterea și dezvoltarea plantelor cultivate, care pot să ajungă până la anihilarea posibilităților de cultivare a acestor terenuri și la transformarea lor în pășuni de mică productivitate sau în terenuri lipsite de vegetație. Acest tip de soluri se lucrează greu și arăturile nu sunt de calitate.

Gleizarea este procesul de reducere a oxizilor de fier din sol, sub influența umidității, în condiții de anaerobioză. Au fost propuse ca defavorizate pe baza acestui indicator, UAT din Câmpia de Vest, Valea Dunării, Podișul Someșan, Depresiunea Brașovului și Podișul Moldovei.

ZRD afectate de handicapuri specifice au o densitate a populației mai redusă decât media spațiului rural (46,82 loc-km²)(tab. 3.11.).

Tabelul 3.11. Indicatori demografici în ZRD cu handicap specific

Indicator	Total ZRD specific	Total rural	Total național
Suprafața totală (km ²)	20.138,33	223.029,79	238.391
Numărul total de locuitori	814.785	10.442.179	21.784.072
Densitatea populației (loc./Km ²)	40,46	46,82	91,36
Evoluția populației 1992 – 2002 (%)	98,56	97,69	95,74

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002);

Caracterul profund agricol al acestor ZRD cu handicap specific reiese și din structura ocupațională care indică o pondere deosebit de ridicată - 53,15% a populației ocupată în agricultură din populația totală ocupată (tab. 3.12).

Tabelul 3.12. Forța de muncă în ZRD cu handicap specific

Indicator	Total ZRD specific	Total rural	Total național
Populația ocupată totală (POT)	277.300	3.581.027	7.798.011
Populația ocupată în agricultură (POA)	147398	1.974.248	2.148.631
Pondere POA/POT (%)	53,15	55,13	27,55

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RPL (2002).

Zonele afectate de handicap specific au aproape 73% din suprafața agricolă ocupată de terenuri arabile, valoare superioară mediei naționale (63,4%). Suprafețele ocupate cu pășuni și fânețe totalizează împreună 24,47% din suprafața agricolă (tab. 3.13).

Tabelul 3.13: Utilizarea terenurilor agricole în ZRD cu handicap specific

Indicator	Total ZRD specific	Total rural	Total național
Suprafața agricolă (ha)	1.343.342	13.851.747	14.808.215
Pondere agricol în total (%)	66,71	62,11	62,10
Arabil (ha)	974.031	8.746.978	9.388.892
Pondere arabil în agricol	72,51	63,15	63,40
Livezi (ha)	20.266	209.796	240.656
Vii (ha)	20.378	233.187	259.377
Pășuni (ha)	274.669	3.237.198	3.411.576
Fânețe (ha)	539.98	1.424.588	15.07.714
Pondere livezi în total agricol (%)	1,51	1,51	1,63
Pondere vii în total agricol (%)	1,52	1,68	1,75
Pondere pășuni în total agricol (%)	20,45	23,37	23,04
Pondere fânețe în total agricol (%)	4,02	10,28	10,18
SAU totală (ha)	1.215.874	12.287.578	13.883.142
SAU reședință (ha)	1.127.959	1.151.0215	12.323.334
Pondere SAU reședință în suprafața totală (%)	56,01	51,61	51,68

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RGA (2002).

Sectorul creșterii animalelor este slab dezvoltat. În zonă se află 7,81% din numărul total de animale exprimat în unități convenționale. Numărul de UVM la unitatea de suprafață (0,40 UVM/ha agricol) este mai redus atât față de media națională cât și față de cea rurală (tab. 3.14).

Tabelul 3.14. Creșterea animalelor în ZRD cu handicap specific

Indicator	Total ZRD specific	Total rural	Total național
Număr UVM	538.290	6.060.313	6.892.397
UVM / ha agricol	0,40	0,44	0,47
UVM / ha SAU	0,44	0,49	0,50
UVM / unitate agricolă	1,70	1,53	1,45

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RGA (2002).

Din numărul total de unități agricole 6,70% își desfășoară activitatea în această zonă.

Dimensiunea medie a unităților agricole (4,24 ha) este superioară atât dimensiunii medii din spațiul rural cât și celei naționale (tab. 3.15).

Tabelul 3.15. Unități agricole în ZRD cu handicap specific

Indicator	Total ZRD specific	Total rural	Total național
Număr unități agricole	317.124	3.963.879	4.738.304
Suprafața agricolă medie (ha)	4,24	3,49	3,13
SAU medie (ha)	3,83	3,10	2,93

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RGA-RP (2002).

3.4. Zone rurale defavorizate în România

Zonele propuse ca zone rurale defavorizate (fig. 3.17) ocupă în total o suprafață de 152.580 km² (63,9% din suprafața României). Pe acest teritoriu trăiește o populație de 6.392.100 locuitori (29,3% din populația României) (tab. 3.16). În perioada 1992-2002 populația a cunoscut un proces de ușoară scădere - 2,33%.

Tabelul 3.16. Indicatori socio-economici în zonele rurale defavorizate

Indicator	Total ZRD	Total rural	Total național
Suprafața totală (Km ²)	152.580,06	223.029,79	238.391
Numărul total de locuitori	6.392.100	10.442.179	21.784.072
Densitatea populației (loc./ Km ²)	41,89	46,82	91,36
Evoluția populației 1992 - 2002 (%)	97,67	97,69	95,74
Populația ocupată totală (POT)	2.189.211	3.581.027	7.798.011
Populația ocupată în agricultură (POA)	1.124.867	1.974.248	2.148.631
Pondere POA în POT (%)	51,38	55,13	27,55
Suprafața agricolă (ha)	8.192.258	13.851.747	14.808.215
Pondere agricol în total (%)	53,69	62,11	62,10
Suprafața arabilă (ha)	3.957.577	8.746.978	9.388.892
Pondere arabil în agricol (%)	48,31	63,15	63,40
Suprafața cu pășuni (ha)	2.636.514	3.237.198	3.411.576
Pondere pășuni în agricol (%)	32,18	23,37	23,04
Suprafața cu fânețe (ha)	1.339.391	1.424.588	1.507.714
Pondere fânețe în agricol (%)	16,35	10,28	10,18
SAU totală (ha)	7.256.262	12.287.578	13.883.142
SAU reședință (ha)	6.878.427	11.510.215	12.323.334
Pondere SAU în suprafața totală (%)			
Pondere SAU reședință în suprafața totală (%)	45,08	51,61	51,68
Număr de unități agricole	2.398.757	3.963.879	4.738.304
Dimensiunea medie a unităților agricole (ha)	3,42	3,49	3,13
Număr UVM	3.801.143	6.060.313	6.892.397
UVM / ha agricol	0,46	0,44	0,47
UVM / ha SAU	0,52	0,49	0,50

Sursa: prelucrarea autorilor după Fișele statistice ale localităților (2002); RPL (2002); RGA(2002).

Densitatea populației (41,89 loc/km²) este mai scăzută cu 11,1% față de media spațiului rural și cu 54,2 % față de densitatea înregistrată la nivel național. Populația ocupată totală (POT) a înregistrat în 2002 o valoare de 2.189.211 persoane, populația ocupată în agricultură (POA) reprezentând 51,38% din populația ocupată.

Suprafața agricolă a zonelor defavorizate este de 8.192.258 ha. Cea mai mare întindere o au suprafețele arabile care dețin 48,31% din suprafața agricolă și pășunile cu 32,18%, urmate de fânețe cu 16,35%, iar cea mai redusă pondere din suprafața agricolă o dețin livezile cu 1,98% și vița-de-vie cu 1,18%. În zonele defavorizate sunt distribuite 50,6% din numărul unităților agricole ale României cu o dimensiune medie de 3,42 ha.

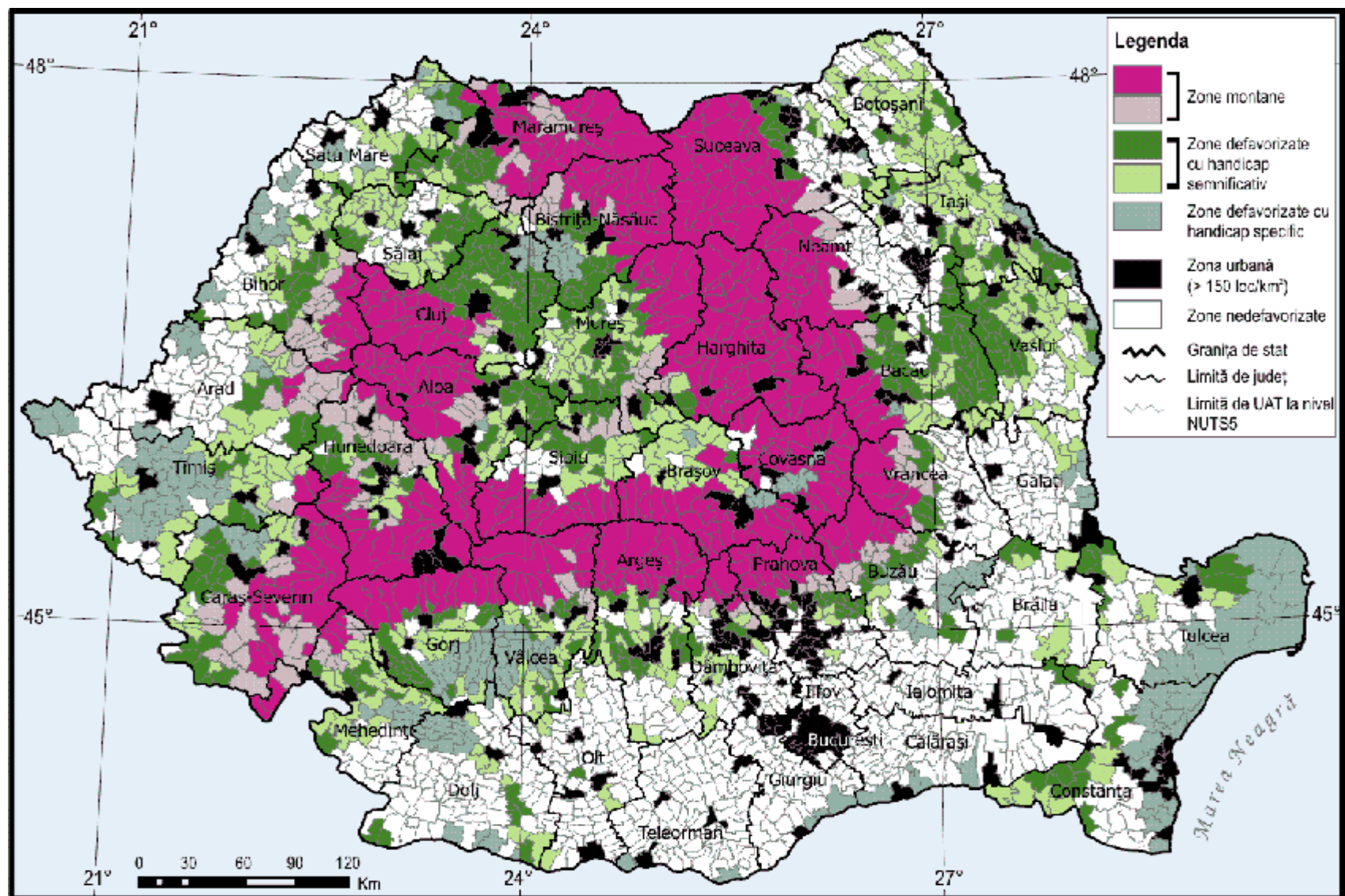

Fig. 3.17. Zonele rurale defavorizate în România (sursa: date prelucrate de autori)

Capitolul 4. Evaluarea sprijinului financiar

Obiectivul acestui capitol este de a calcula cuantumul plăților compensatorii pentru tipurile de zone rurale defavorizate identificate în capitolul precedent. Aceste plăți, conform articolului 37 al Regulamentului CE 1698/2005, ar trebui să compenseze costurile adiționale și veniturile afectate ale fermierilor, aferente handicapului prezent în aceste zone. Ca atare, prima etapă constă în stabilirea *metodologiei de calcul* a acestor plăți. Apoi vor fi prezentate *rezultatele* obținute în cadrul unui număr de trei scenarii –standard, intermediar și optimal, care vor fi descrise la subcapitolul vizând metodologia.

4.1. Metode și surse de date

4.1.1. Determinarea marjelor brute și a plăților compensatorii

Rolul plăților compensatorii este acela de a compensa diferențele de productivitate existente între zonele rurale defavorizate (ZRD) și zonele care nu sunt cuprinse în această categorie (denumite în continuare „alte zone” și abreviate non-ZRD). Evident aceste diferențe de productivitate au impact asupra indicatorilor economico-financiari, ceea ce face ca, sub condiția *ceteris paribus*, fermierii din zonele ZRD să aibă o performanță și eficiență economică mai redusă comparativ cu fermierii din zonele non-ZRD.

Metodologia ar trebui să permită calcularea unor plăți care să compenseze fie costurile adiționale suportate de către fermierii din ZRD, fie diferențele de venit existente între cele două tipuri de zone (ZRD și non-ZRD). Stabilirea plăților compensatorii în funcție de costurile adiționale necesare îmbunătățirii nivelului producției agricole ar conduce la supra-compensare și la un volum extrem de mare de fonduri necesare finanțării lor. În plus, nu există în prezent studii sau surse de date care să permită determinarea cu acuratețe a plăților compensatorii în această situație. Ca atare, plățile compensatorii sunt calculate în funcție de diferențele de venit, mai precis de marjă brută.

Pentru a determina plățile compensatorii au fost calculate mai întâi marjele brute medii ponderate. Ponderarea marjelor brute s-a făcut cu suprafața agricolă pentru a obține diferențele de eficiență economică. Practic, suprafața a fost delimitată în două grupe mari (din zona rurală și din zona urbană), iar în etapa a doua zona rurală a fost

împărțită în șase subgrupe: ZRD montan 1, ZRD montan 2, ZRD semnificativ 1, ZRD semnificativ 2, ZRD special și respectiv non-ZRD. Astfel, total suprafață reprezintă:

$$S_i = \sum_{i=1}^2 \sum_{j=1}^6 S_{ij}$$

unde,

S_i – suprafața totală;

i – suprafața rurală și respectiv urbană;

j - ZRD montan 1, ZRD montan 2, ZRD semnificativ 1, ZRD semnificativ 2, ZRD special și respectiv non-ZRD.

Marjele brute medii ponderate au fost calculate la nivelul fiecărei ZRD. În ceea ce privește suprafața, au fost luate în considerare suprafața arabilă, pășunile și fânețele. Din lipsa unui grad de detaliere ridicat în sursele de date, din categoria terenului arabil au fost luate în calcul cinci culturi: grâul, porumbul, floarea soarelui, cartoful și sfecla de zahăr. Se consideră ca aceste suprafețe au totuși un grad mare de reprezentativitate pentru suprafața arabilă din România.

$$MB_i = \frac{\sum MB_{gr_j} * S_{gr_j} + \sum MB_{por_j} * S_{por_j} + \sum MB_{fs_j} * S_{fs_j} + \sum MB_{ctf_j} * S_{ctf_j} + \sum MB_{sz_j} * S_{sz_j} + \sum MB_{ps_j} * S_{ps_j} + \sum MB_{fn_j} * S_{fn_j}}{\sum (S_{gr_j} + S_{por_j} + S_{fs_j} + S_{ctf_j} + S_{sz_j} + S_{ps_j} + S_{fn_j})}$$

unde,

MB_i – marja brută aferentă zonei i (ZRD sau non-ZRD);

S_{gr_j} – suprafața ocupată de grâu aferentă localității j ;

MB_{gr_j} – marja brută la grâu aferentă localității j ;

S_{por_j} - suprafața ocupată de porumb aferentă localității j ;

MB_{por_j} – marja brută la porumb aferentă localității j ;

S_{fs_j} - suprafața ocupată de floarea soarelui aferentă localității j ;

MB_{fs_j} – marja brută la floarea soarelui aferentă localității j ;

S_{ctf_j} - suprafața ocupată de cartof aferentă localității j ;

MB_{ctf_j} – marja brută la cartof aferentă localității j ;

S_{sz_j} - suprafața ocupată de sfeclă de zahăr aferentă localității j ;

MB_{sz_j} – marja brută la sfecla de zahăr aferentă localității j ;

S_{ps_j} - suprafața ocupată de pășuni aferentă localității j ;

MB_{ps_j} – marja brută la pășuni aferentă localității j ;

S_{fn_j} - suprafața ocupată de fânețe aferentă localității j ;

MB_{fn_j} – marja brută la fânețe aferentă localității j .

Dupa calcularea marjelor brute medii ponderate pe tipuri de zone (ZRD și non-ZRD), au fost determinate plățile compensatorii pe tipuri de ZRD. Astfel, pentru fiecare tip ZRD a fost calculată o plată compensatorie.

$$PC_i = MB_{non-ZRD_i} - MB_{ZRD_i}$$

unde,

PC_i – plata compensatorie pentru tipul ZRD $_i$;

$MB_{non-ZRD}$ – marja brută medie ponderată aferentă zonei non-ZRD;

MB_{ZRD_i} - marja brută medie ponderată aferentă tipului ZRD $_i$.

Sursele de date utilizate pentru realizarea acestui capitol au fost:

- Recensământul General Agricol (RGA, 2002);
- Studiul Institutului de Cercetări pentru Pedologie și Agrochimie (ICPA) și a Institutului de Cercetare Dezvoltare pentru Economie Agrară (ICDEA) privind metodologia de utilizare a marjelor brute pe activități, pe zone geografice și comune, realizat în anul 2004;
- Planul Național Strategic, publicat pe website-ul oficial al MAPDR

În metodologia utilizată de către ICPA și ICDEA, marja brută standard (MBS) pentru o anumită activitate reprezintă diferența dintre produsul brut al respectivei activități (PB) și costurile variabile standard aferente acelei activități (CVS), sau:

$$MBS = PB - CVS$$

Datele folosite pentru calcularea valorii standard a producției totale și a costurilor specifice corespund unei perioade de producție de 12 luni (fie an calendaristic, fie an de producție agricolă). În cazul în care perioada de producție pentru produsele vegetale și animale a fost mai mică sau mai mare de 12 luni, aceasta a trebuit transformată, pentru a reprezenta o perioadă de 12 luni. Costurile specifice în sensul Deciziei Comisiei 85/377/EEC reprezintă unele din costurile de producție variabile, care pot fi alocate direct anumitor categorii de culturi sau specii de animale. Produsul brut include orice subvenții legate direct de produs și de zonă. Orice subvenții legate de unele verigi tehnologice (semințe, energie electrică, motorină, etc.) s-au scăzut din costurile specifice.

MBS unitară s-a determinat pe fiecare comună, pe baza producțiilor medii, pentru activitățile agricole identificate în fiecare comună. Valoarea MBS unitare s-a calculat, atât pe zone, cât și pe comune la nivel de potențial mediu și s-a extrapolat la potențial ridicat și scăzut. Producțiile medii la nivelul comunelor s-au stabilit în funcție de nota de bonitare a fiecărei culturi la nivelul comunei și kilogramele pe punct bonitar determinate ca medie a ponderilor medii la nivel de județ. Astfel ponderea medie la nivel de cultură pe comună = nota de bonitare a culturii x producția pe un punct exprimată în kg (mediu pe ultimii 5 ani).

Pentru nivelul minim și maxim al producției medii s-a utilizat formula:

Producția medie ± Abaterea standard a producției medii, respectiv:

$$Q_m \pm s_q, \text{ și } s_q = \sqrt{\frac{\sum (X - X_i)}{n(n-1)}}$$

unde:

X = producția medie

X_i = producțiile medii pe cei cinci ani

n = numărul de ani

În calculațiile MBS unitare s-a utilizat un mare volum de informații tehnice și economice, aferente celor peste 100 de activități agricole nominalizate în proiect, fiind parcurse mai multe etape și anume: elaborarea tehnologiilor, calcularea bugetelor și calcularea MBS (ICPA și ICDEA, 2004).

4.1.2. Scenarii și ipoteze de lucru

Pentru a determina ajutorului financiar necesar susținerii ZRD, au fost construite o serie de scenarii pentru a reflecta diferite posibilități și niveluri de finanțare. Necesitatea lor a pornit în primul rând de la discrepanța mare existentă între fondurile necesare finanțării ZRD și fondurile disponibile conform PNS publicat în forma lui actuală. Astfel, conform calculelor prezentate în secțiunea ulterioară (*Rezultate*), necesarul de fonduri este de 3,32 miliarde euro pentru perioada 2007-2013, în timp ce disponibilul de fonduri este de numai 1,19 miliarde euro, rezultând astfel un deficit de 2,13 miliarde euro. Ca atare, plățile compensatorii la hectar aferente diferitelor tipuri de ZRD rezultate în urma utilizării metodologiei descrise mai sus nu pot fi aplicate în totalitate, ele fiind recalculat în funcție de diferite scenarii. Acestea sunt :

- Scenariul standard , cu două variante : a) Varianta standard 1 (VS1) ; b) Varianta standard 2 (VS 2) ;
- Scenariul intermediar, cu o singură variantă (VI) ;
- Scenariul optimal, cu două variante : a) Varianta optimală 1 (VO1) ;b) Varianta optimală 2 (VO2).

În toate aceste scenarii s-a ținut cont de articolul 37, alineatul 3 al Regulamentului Consiliului (CE) nr. 1698/2005, cu privire la plățile minime și respectiv maxime ce se pot acorda la hectar. Astfel, plata minimă este de 25 euro/ha, iar cea maximă de 250 euro/ha pentru zonele montane și respectiv 150 euro/ha pentru zone cu alte tipuri de handicap (în cazul nostru ZRD semnificativ 1, ZRD suplimentar 2 și ZRD special).

Scenariul standard

Scenariul standard ia în considerare fondurile financiare disponibile pentru finanțarea ZRD și recalculează plățile compensatorii la hectar în funcție de acestea. În versiunea standard 1 (VS1) se stabilește o plată la hectar unică indiferent de tipul de ZRD, în timp ce în cadrul versiunii standard 2 (VS2) plățile sunt diferențiate pe tipuri de ZRD. Plecând de la prevederile stipulate în PNS, ipotezele de lucru generale ale acestui scenariu sunt următoarele :

- Valoarea FAEDR aferentă perioadei 2007-2013 reprezintă 7,1 miliarde euro;
- 20% din FAEDR vor fi alocate pentru schema de plăți directe complementare (CNDP) în primii 3 ani (2007-2009);
- 25% din FAEDR se alocă Axei 2 ;
- 60% din fondurile aferente Axei 2 sunt repartizate pentru susținerea ZRD ;
- Excluderea ZRD semnificativ 2 din calculații;
- Aplicațiile pentru susținerea ZRD se vor primi gradual, astfel: în 2007 va fi finanțată 70% din SAU eligibilă, în 2008 se va ajunge la 80% din SAU eligibilă, în 2009 suprafața va ajunge la 90% din cea eligibilă, iar din 2010, în fiecare an, va fi finanțată 100% din SAU eligibilă.

Scenariul intermediar

Scenariul intermediar reia setul de ipoteze ale scenariului standard. Suplimentar, a fost introdusă **degresivitatea** pentru fermele mari. Acestea nu vor primi 100% din plata compensatorie calculată, pornindu-se de la principiul ca economiile de scală de care aceste ferme beneficiază ar compensa într-o bună măsură pierderile de productivitate și implicit de marjă brută generate de handicapul natural aferent terenurilor utilizate. Degresivitatea a fost practică în felul următor:

- fermele mai mici de 100 ha primesc 100% din plata compensatorie calculată;
- fermele mai mari de 100 ha primesc 70% din plata compensatorie calculată, cu respectarea însă a plafonului minim (25 euro/ha).

Scenariul optimal

Acest scenariu are două variante : varianta optimală 1 (VO1) și varianta optimală 2 (VO2). Diferența constă în faptul că în VO1 este exclusă ZRD semnificativ 2, în timp ce în VO2 aceasta este luată în considerare. Diferența majoră față de scenariul standard constă în faptul că scenariul optimal prevede o alocare de 40% din FAEDR

către Axa 2, ceea ce generează o creștere substanțială a fondurilor destinate măsurii de finanțare a suprafețelor ZRD (respectiv 1,9 mld. euro). În fapt, această mărire de fonduri permite luarea în considerare a ZRD semnificativ 2.

Trebuie menționat faptul că în cadrul tuturor scenariilor repartizarea fondurilor pe tipuri de ZRD s-a făcut pe principiul priorității necesităților, dar cu respectarea criteriului de alocare a plății minime la hectar (25 euro/ha). De exemplu, în cadrul scenariului standard, necesarul de finanțare este de cc. 2,2 mld. euro. Din această sumă, 59,5% este reprezentată de ZRD montan, 29,1% de ZRD semnificativ 1 și restul de 11,4% de către ZRD special. Aplicarea însă a 11,4% la fondurile disponibile nu a fost suficientă pentru a atinge plata minimă de 25 euro/ha. Astfel, a fost alocat un fond mai mare suprafețelor din ZRD special, iar restul a fost redistribuit conform priorității necesităților către ZRD montan și ZRD semnificativ 1.

4.2. Rezultate

4.2.1. Determinarea plăților compensatorii la hectar

Calculul marjelor brute și a plăților compensatorii pe tipuri de ZRD conform metodologiei prezentate este redată în tabelul următor.

Tabelul 4.1. Plăți compensatorii pe tipuri de ZRD

Tip zonă	Marja Brută (EUR/ha)	Plata comp. (EUR/ha)
ZRD montan 1	103	116
ZRD montan 2	107	112
Total ZRD montan	104	115
ZRD semnificativ 1	132	87
ZRD semnificativ 2	152	67
Total ZRD semnificativ	143	76
ZRD specific	173	45
TOTAL ZRD RURAL	133	86
NON - ZRD RURAL	219	
TOTAL RURAL	167	
TOTAL NAȚIONAL	169	

Rezultatele relevă o medie a marjei brute în zonele non-ZRD de 219/ha. Cea mai slabă productivitate se remarcă în zonele montane (ZRD montan), unde marja brută medie pe cele două tipuri (ZRD montan 1 și ZRD montan 2) este de 104 euro/ha. Aceasta conduce la o plată medie compensatorie pentru ZRD montan de 115 euro/ha. Având în vedere faptul că diferența de plăți compensatorii dintre ZRD

montan 1 și ZRD montan 2 este foarte mică (4 euro/ha), se va aplica pentru zona montană numai un singur tip de plată (respectiv 115 euro/ha). A fost calculată de asemenea și o plată compensatorie unică, independentă de tipurile ZRD, aceasta fiind de 86 euro/ha.

4.2.2. Determinarea SAU eligibilă și a numărului de ferme eligibile

În această etapă s-a pornit de la total SAU și total număr de ferme incluse în zonele ZRD. Tabelul 4.2 prezintă această structură, precum și SAU totală și total număr de beneficiari la nivelul zonei rurale și la nivel național.

Tabelul 4.2. Total SAU și total număr de ferme

Tip zonă	SAU (ha)	Nr. ferme
ZRD montan 1	1.769.879	620.274
ZRD montan 2	489.019	191.025
Total ZRD montan	2.258.898	811.299
ZRD semnificativ 1	1.496.344	556.990
ZRD semnificativ 2	1.995.226	713.344
Total ZRD semnificativ	3.491.570	1.270.334
ZRD specific	1.127.959	317.124
TOTAL ZRD RURAL	6.878.427	2.398.757
NON – ZRD RURAL	4.631.788	1.565.122
TOTAL RURAL	11.510.215	3.963.879
TOTAL NAȚIONAL	12.323.334	4.738.304

În continuare, a fost obținută o structură a SAU și a numărului de ferme pe clase de mărime. Clasificarea a pornit de la structura suprafețelor și a numărului de ferme pe tipuri de ZRD și non-ZRD, și de la datele RGA 2002 privind clasele de mărime a suprafeței agricole utilizate din punct de vedere a celor două variabile. Având în vedere faptul că RGA 2002 nu prezintă un grad de detaliere a SAU și a numărului de ferme pe clase de mărime la nivel de comună, stabilirea acestora pentru studiul de față s-a realizat pe baza unor aproximări (proxy). S-a operat practic cu o serie de coeficienți medii de repartizare a SAU și a numărului de ferme de la nivel de județ la nivel de comună. Ținând cont că acești coeficienți sunt niște aproximări, s-au mai efectuat următoarele ajustări pentru a obține estimări cât mai aproape de realitate a celor două variabile: a) au fost identificate toate județele care au suprafețe în ZRD ;b) județele care au avut cel puțin 30% suprafață inclusă în ZRD montană din total SAU au fost clasificate ca "județe predominant montane"; coeficientul de

pondere medie a claselor de mărime a unităților agricole a fost aplicat tuturor localităților incluse în ZRD montană ;c) restul județelor care au avut cel puțin 20% din suprafață inclusă în categoria alte tipuri ZRD (din total SAU) au fost clasificate ca „județe cu alte tipuri ZRD” ; coeficientul de pondere medie a claselor de mărime a unităților agricole a fost aplicat tuturor localităților incluse în zone cu alte tipuri de ZRD ;

Totalul suprafeței ZRD este de 6,8 mil. ha. Acestea reprezintă 55,8% din total SAU. Tabelul 4.4 prezintă structura numărului de ferme pe clase de mărime și tipuri ZRD. Numărul total de ferme care își desfășoară activitatea în ZRD este de 2,4 mil. unități. Din acestea, ca și în cazul suprafeței, cele mai multe sunt localizate în ZRD semnificativ (53%), urmând apoi ZRD montan (34%). Numărul total de ferme din ZRD reprezintă aproape jumătate din numărul total de ferme din România.

Etapă următoare a fost de estimare a SAU eligibile localizate în ZRD și a numărului de beneficiari eligibili. În acest sens, a fost aplicat următorul criteriu general de eligibilitate : vor fi eligibile numai fermele de minim 1 ha și parcele de minim 0,3 ha. RGA 2002 prezintă structura parcelelor aferente claselor de mărime doar la nivel de județ și nu la nivel de comună. S-a operat din nou cu coeficienți estimativi de repartitie pentru a obține suprafețele și numărul de beneficiari neeligibili. Prin scăderea acestora din total s-au obținut suprafețe eligibile și numărul de beneficiari eligibili pe clase de mărime. Astfel :

$$Se_{ij} = St_{ij} * (1 - c_i)$$

unde :

Se_{ij} – suprafața eligibilă din clasa de mărime i și categoria de zonă j ;

St_{ij} - suprafața totală din clasa de mărime i și categoria de zonă j ;

c_i – ponderea suprafețelor în parcele mai mici de 0,3 ha din clasa de mărime i în total clasă i .

Și :

$$Ne_{ij} = Nt_{ij} * (1 - c_i)$$

unde :

Ne_{ij} – număr ferme eligibile din clasa de mărime i și categoria de zonă j ;

Nt_{ij} – număr total ferme din clasa de mărime i și categoria de zonă j ;

c_i – ponderea suprafețelor în parcele mai mici de 0,3 ha din clasa de mărime i în total clasă i .

Tabelul 4.3. Repartizarea SAU pe clase de mărime și tipuri ZRD

Tip zonă	Suprafață (ha)							Total
	< 1 ha	1 - 2 ha	2 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 50 ha	50 - 100 ha	> 100 ha	
ZRD montan 1	92.831	167.855	418.423	262.408	114.083	21.015	693.264	1.769.879
ZRD montan 2	25.649	46.378	115.611	72.504	31.521	5.806	191.549	489.019
Total ZRD montan	118.480	214.233	534.034	334.912	145.604	26.822	884.814	2.258.898
ZRD semnificativ 1	88.212	146.954	319.687	148.608	82.431	30.749	679.703	1.496.344
ZRD semnificativ 2	86.979	135.098	329.299	135.104	79.230	39.324	1.190.192	1.995.226
Total ZRD semnificativ	175.191	282.052	648.986	283.712	161.661	70.072	1.869.896	3.491.570
ZRD specific	66.495	110.776	240.983	112.022	62.137	23.179	512.367	1.127.959
TOTAL ZRD RURAL	360.166	607.061	1.424.003	730.646	369.402	120.073	3.267.077	6.878.427
NON – ZRD RURAL	201.916	313.620	764.446	313.635	183.928	91.287	2.762.955	4.631.788
TOTAL RURAL	562.082	920.681	2.188.449	1.044.281	553.330	211.360	6.030.031	11.510.215
TOTAL NAȚIONAL	600.788	983.037	2.336.720	1.111.448	590.259	226.843	6.474.240	12.323.334

Tabelul 4.4. Repartizarea numărului de ferme pe clase de mărime și tipuri ZRD

Tip zonă	Număr Ferme							Total
	< 1 ha	1 - 2 ha	2 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 50 ha	50 - 100 ha	> 100 ha	
ZRD montan 1	284.025	131.369	150.854	44.119	8.713	362	832	620.274
ZRD montan 2	87.471	40.458	46.458	13.587	2.683	112	256	191.025
Total ZRD montan	371.496	171.827	197.312	57.706	11.396	474	1.088	811.299
ZRD semnificativ 1	283.756	118.997	120.674	25.951	5.816	529	1.266	556.990
ZRD semnificativ 2	390.219	133.658	150.737	28.951	6.087	784	2.908	713.344
Total ZRD semnificativ	673.975	252.655	271.411	54.902	11.904	1.313	4.174	1.270.334
ZRD specific	161.557	67.751	68.706	14.775	3.312	301	721	317.124
TOTAL ZRD RURAL	1.207.028	492.234	537.429	127.383	26.612	2.088	5.983	2.398.757
NON – ZRD RURAL	856.165	293.255	330.726	63.520	13.356	1.720	6.380	1.565.122
TOTAL RURAL	2.063.193	785.489	868.155	190.903	39.968	3.808	12.363	3.963.879
TOTAL NAȚIONAL	2.475.297	935.964	1.034.801	225.331	47.232	4.602	15.076	4.738.304

Suprafața eligibilă este redată în următorul tabel. Aceasta însumează 6,2 mil. ha. În cazul în care nu se ia în considerare ZRD semnificativ 2⁹, suprafața eligibilă devine aproximativ 4,4 mil. ha.

Tabelul 4.5. SAU eligibilă pe clase de mărime și tipuri ZRD

Tip zonă	Suprafața (ha)						Total
	1 - 2 ha	2 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 50 ha	50 - 100 ha	> 100 ha	
ZRD montan 1	147.509	377.083	241.573	106.054	21.015	693.264	1.586.498
ZRD montan 2	40.757	104.188	66.747	29.303	5.806	191.549	438.351
Total ZRD montan	188.266	481.271	308.320	135.356	26.822	884.814	2.024.848
ZRD semnificativ 1	129.142	288.102	136.808	76.629	30.749	679.703	1.341.134
ZRD semnificativ 2	118.722	296.764	124.377	73.654	39.324	1.190.192	1.843.034
Total ZRD semnificativ	247.865	584.866	261.185	150.284	70.072	1.869.896	3.184.168
ZRD specific	97.349	217.174	103.127	57.764	23.179	512.367	1.010.960
TOTAL ZRD RURAL	533.479	1.283.312	672.632	343.404	120.073	3.267.077	6.219.976
TOTAL ZRD FĂRĂ ZRD semnificativ 2	414.757	986.547	548.256	269.750	80.749	2.076.884	4.376.942

Numărul de beneficiari eligibili este prezentat în tabelul 4.6. În cazul în care se ia în considerare total ZRD, numărul fermelor eligibile depășește 1 milion. Prin excluderea ZRD semnificativ 2 din calculații, numărul fermelor eligibile se reduce la aproximativ 778 mii unități.

Tabel 4.6. Numărul de beneficiari eligibili pe clase de mărime și tipuri ZRD

Tip zonă	Număr ferme						Total
	1 - 2 ha	2 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 50 ha	50 - 100 ha	> 100 ha	
ZRD montan 1	115.446	135.949	40.616	8.100	362	832	301.305
ZRD montan 2	35.554	41.868	12.508	2.494	112	256	92.793
Total ZRD montan	151.000	177.818	53.124	10.594	474	1.088	394.098
ZRD semnificativ 1	104.573	108.751	23.891	5.407	529	1.266	244.418
ZRD semnificativ 2	117.458	135.844	26.652	5.659	784	2.908	289.304
Total ZRD semnificativ	222.031	244.595	50.543	11.066	1.313	4.174	533.722
ZRD special	59.539	61.918	13.602	3.079	301	721	139.160
TOTAL ZRD RURAL	432.570	484.331	117.269	24.739	2.088	5.983	1.066.980
TOTAL ZRD FĂRĂ ZRD semnificativ 2	315.112	348.487	90.617	19.080	1.304	3.075	777.676

4.2.3. Evaluarea scenariilor

Construcția scenariilor a pornit de la evaluarea fondurilor disponibile preconizate și fondurile necesare finanțării acestei măsuri (tab 4.7).

⁹ Așa cum s-a menționat la subcapitolul de metodologie, fondurile preconizate a se aloca acestei măsuri nu pot finanța întreaga suprafață.

Tabel 4.7. Tablou financiar privind plățile pe tipuri de ZRD

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
FAEDR (mii euro)	611.000	824.000	1.040.000	1.108.000	1.139.000	1.172.000	1.206.000	7.100.000
20 % CNDP	122.200	164.800	208.000	0	0	0	0	495.000
Axa 2 (25%)	122.200	164.800	208.000	277.000	284.750	293.000	301.500	1.651.250
60% ZRD	73.320	98.880	124.800	166.200	170.850	175.800	180.900	990.750
Contribuție națională (20%)	14.664	19.776	24.960	33.240	34.170	35.160	36.180	198.150
Fonduri disponibile (mii euro)	87.984	118.656	149.760	199.440	205.020	210.960	217.080	1.188.900
Nr. Ferme eligibile, din care:	746.886	853.584	960.282	1.066.980	1.066.980	1.066.980	1.066.980	
<i>ZRD montan</i>	275.869	315.278	354.688	394.098	394.098	394.098	394.098	
<i>ZRD semnificativ 1</i>	171.093	195.534	219.976	244.418	244.418	244.418	244.418	
<i>ZRD semnificativ 2</i>	202.513	231.444	260.374	289.304	289.304	289.304	289.304	
<i>ZRD special</i>	97.412	111.328	125.244	139.160	139.160	139.160	139.160	
SAU eligibila, din care:	4.353.983	4.975.981	5.597.978	6.219.976	6.219.976	6.219.976	6.219.976	
<i>ZRD montan</i>	1.417.394	1.619.879	1.822.363	2.024.848	2.024.848	2.024.848	2.024.848	
<i>ZRD semnificativ 1</i>	938.794	1.072.907	1.207.021	1.341.134	1.341.134	1.341.134	1.341.134	
<i>ZRD semnificativ 2</i>	1.290.123	1.474.427	1.658.730	1.843.034	1.843.034	1.843.034	1.843.034	
<i>ZRD special</i>	707.672	808.768	909.864	1.010.960	1.010.960	1.010.960	1.010.960	
Fonduri necesare (mii euro)	363.560	415.497	467.434	519.372	519.372	519.372	519.372	3.323.978
Deficit (mii euro)	275.576	296.841	317.674	319.932	314.352	308.412	302.292	2.135.078

Datele din tabelul de mai sus conduc la necesitatea ajustării plăților compensatorii la hectar, în sensul reducerii acestora.

4.2.3.1. Scenariul standard

Așa cum s-a menționat la subcapitolul de metodologie, acest scenariu include două variante. În timp ce VS1 prezintă un singur tip de plată compensatorie, independent de tipurile ZRD, varianta VS2 prezintă aceste plăți diferențiate pe tipuri ZRD. Tabelul 4.8 prezintă rezultatele obținute în cadrul variantei standard VS1. Plățile compensatorii rezultate variază între 29 euro/ha în anul 2007 și 50 euro/ha în anul 2013. Aceste plăți satisfac restricția de fonduri disponibile.

În cadrul variantei VS2 a fost necesară aplicarea criteriului plății minime la hectar în cazul ZRD specific. Această plată de 25 euro/ha rămâne constantă pe întreg intervalul de timp 2007-2013. Zona montană necesită fonduri mai mari decât ZRD semnificativ 1, având în vedere plățile compensatorii (PC) calculate și suprafețele mai mari. Astfel, PC pentru ZRD montan variază între 33 euro/ha în 2007 și 63 euro/ha în 2013. Pentru ZRD semnificativ 1, PC variază între plata minimă la hectar (25 euro/ha) în 2007 și 48 euro/ha în 2013.

4.2.3.2. Scenariul intermediar

Acest scenariu include o singură variantă (VI). În cadrul acestui scenariu se aplică degresivitatea, respectiv pentru fermele mai mici de 100 ha se acordă 100% din PC calculată, iar pentru fermele mai mari de 100 ha se acordă 70% din PC calculată. Tabelul 4.10 indică plățile compensatorii medii pe tipuri ZRD.

Ca și în cazul scenariului standard, a fost necesară aplicarea criteriului plății minime la hectar pentru ZRD specific. Impactul semnificativ se produce în interiorul tipurilor ZRD montan și ZRD semnificativ 1, în funcție de mărimea fermelor (mai mici de 100 și respectiv mai mari de 100 ha). Astfel, pentru ZRD montan PC pentru fermele mai mici de 100 ha ajunge la 78 euro/ha în anul 2013, în timp ce pentru fermele mai mari de 100 ha, această plată ajunge la 55 euro/ha. În același timp, pentru ZRD semnificativ 1, pentru fermele mai mici de 100 ha, PC ajunge în 2013 la 61 euro/ha, iar pentru fermele mai mari de 100 ha aceasta devine 43 euro/ha. Ca atare, comparativ cu scenariul standard, o parte din fonduri pot fi direcționate de la fermele mari către susținerea fermelor de dimensiuni mici și mijlocii.

Tabelul 4.8. Varianta standard (VS1)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
FAEDR (mii euro)	611.000	824.000	1.040.000	1.108.000	1.139.000	1.172.000	1.206.000	7.100.000
20 % CNDP	122.200	164.800	208.000	0	0	0	0	495.000
Axa 2 (25%)	122.200	164.800	208.000	277.000	284.750	293.000	301.500	1.651.250
60% ZRD	73.320	98.880	124.800	166.200	170.850	175.800	180.900	990.750
Contribuție națională (20%)	14.664	19.776	24.960	33.240	34.170	35.160	36.180	198.150
Fonduri Disponibile (mii euro)	87.984	118.656	149.760	199.440	205.020	210.960	217.080	1.188.900
SAU eligibilă (ha)	3.063.860	3.501.554	3.939.248	4.376.942	4.376.942	4.376.942	4.376.942	
Plăți compensatorii (euro/ha)	29	34	38	46	47	48	50	

Tabelul 4.9. Varianta standard (VS2)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
FAEDR (mii euro)	611.000	824.000	1.040.000	1.108.000	1.139.000	1.172.000	1.206.000	7.100.000
20 % CNDP	122.200	164.800	208.000	0	0	0	0	495.000
Axa 2 (25%)	122.200	164.800	208.000	277.000	284.750	293.000	301.500	1.651.250
60% ZRD	73.320	98.880	124.800	166.200	170.850	175.800	180.900	990.750
Contribuție Națională (20%)	14.664	19.776	24.960	33.240	34.170	35.160	36.180	198.150
Fonduri Disponibile (mii euro)	87.984	118.656	149.760	199.440	205.020	210.960	217.080	1.188.900
SAU eligibilă (ha)	3.063.860	3.501.554	3.939.248	4.376.942	4.376.942	4.376.942	4.376.942	
Plăți compensatorii (euro/ha)								
<i>ZRD montan</i>	33	40	46	57	59	61	63	
<i>ZRD semnificativ 1</i>	25	31	35	43	45	46	48	
<i>ZRD specific</i>	25	25	25	25	25	25	25	

Tabelul 4.10. Varianta intermediară (VI)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
FAEDR (mii euro)	611.000	824.000	1.040.000	1.108.000	1.139.000	1.172.000	1.206.000	7.100.000
20 % CNDP	122.200	164.800	208.000	0	0	0	0	495.000
Axa 2 (25%)	122.200	164.800	208.000	277.000	284.750	293.000	301.500	1.651.250
60% ZRD	73.320	98.880	124.800	166.200	170.850	175.800	180.900	990.750
Contribuție națională (20%)	14.664	19.776	24.960	33.240	34.170	35.160	36.180	198.150
Fonduri disponibile (mii euro)	87.984	118.656	149.760	199.440	205.020	210.960	217.080	1.188.900
SAU eligibila (ha), din care:	3.063.860	3.501.554	3.939.248	4.376.942	4.376.942	4.376.942	4.376.942	
<i>ZRD montan</i>	1.417.394	1.619.879	1.822.363	2.024.848	2.024.848	2.024.848	2.024.848	
<i>ZRD semnificativ 1</i>	938.794	1.072.907	1.207.021	1.341.134	1.341.134	1.341.134	1.341.134	
<i>ZRD specific</i>	707.672	808.768	909.864	1.010.960	1.010.960	1.010.960	1.010.960	
Fonduri necesare (mii euro), din care:	238.575	272.657	306.739	340.821	340.821	340.821	340.821	2.181.253
<i>ZRD montan</i>	141.944	162.222	182.500	202.777	202.777	202.777	202.777	1.297.774
<i>ZRD semnificativ 1</i>	69.400	79.314	89.229	99.143	99.143	99.143	99.143	634.515
<i>ZRD specific</i>	27.230	31.120	35.010	38.900	38.900	38.900	38.900	248.963
Plăți compensatorii (euro/ha):								
<i>ZRD montan</i>	33	41	47	58	60	62	64	
<i>ZRD semnificativ 1</i>	25	30	35	43	44	45	47	
<i>ZRD specific</i>	25	25	25	25	25	25	25	

4.2.3.3. Scenariul optimal

Scenariul optimal pornește de la ipoteza suplimentării fondurilor alocate măsurii de finanțare a ZRD. Astfel, se presupune că 40% din fondurile FAEDR ar putea fi alocate Axei 2, iar 60% din fondurile Axei 2 vor fi direcționate către susținerea ZRD. Ca atare, măsura ar obține o creștere de fonduri, ajungându-se de la 1,2 mld. Euro la 1,9 mld. Euro pentru intervalul de timp 2007-2013.

Diferența dintre VO1 și VO2 constă în faptul că în timp ce în cadrul VO1 ZRD semnificativ 2 este exclusă, în VO2 respectivele suprafețe sunt finanțate. Principiul VO1 a fost de a acorda plăți compensatorii la hectar cât mai aproape de cele rezultate în urma metodologiei bazate pe diferențele de productivitate a terenurilor transpuse în diferențe de marje brute.

În cadrul VO1, s-a optat pentru o plată constantă pentru ZRD specific și aplicarea degresivității. Practic, pentru fermele mai mici de 100 ha s-a alocat o sumă de 36 euro/ha, iar pentru fermele mai mari plata compensatorie este de 25 euro/ha. Suplimentarea fondurilor și neincluderea în calculații a suprafețelor ZRD semnificativ 2 a condus la plăți compensatorii substanțial mai mari pentru ZRD montan și ZRD semnificativ 1. Astfel, în anul 2013 se ajunge la o plată medie de 105 euro/ha pentru ZRD montan comparativ cu plata compensatorie calculată în baza diferențelor de marjă brută de 115 euro/ha. În același an, ZRD semnificativ ar putea primi o plată medie de 78 euro/ha, în timp ce plata compensatorie calculată pe baza marjelor brute este de 87 euro/ha.

Logica variantei optimale VO2 a fost de a susține financiar întreaga SAU propusă inițial a fi inclusă în ZRD. Aceasta a dus la includerea în calculații a suprafețelor ZRD semnificativ 2, ceea ce este posibil prin suplimentarea fondurilor alocate acestei măsuri. Rezultatele obținute sunt prezentate în tabelul 4.13.

În cadrul variantei VO2, s-a optat pentru o plată constantă pentru întreg intervalul de timp 2007-2013 atât pentru ZRD specific, cât și pentru ZRD semnificativ. Pentru ambele tipuri de ZRD, plata medie este de 30 euro/ha, reprezentând: 36 euro/ha pentru fermele mai mici de 100 ha și respectiv 25 euro/ha pentru fermele mai mari de 100 ha.

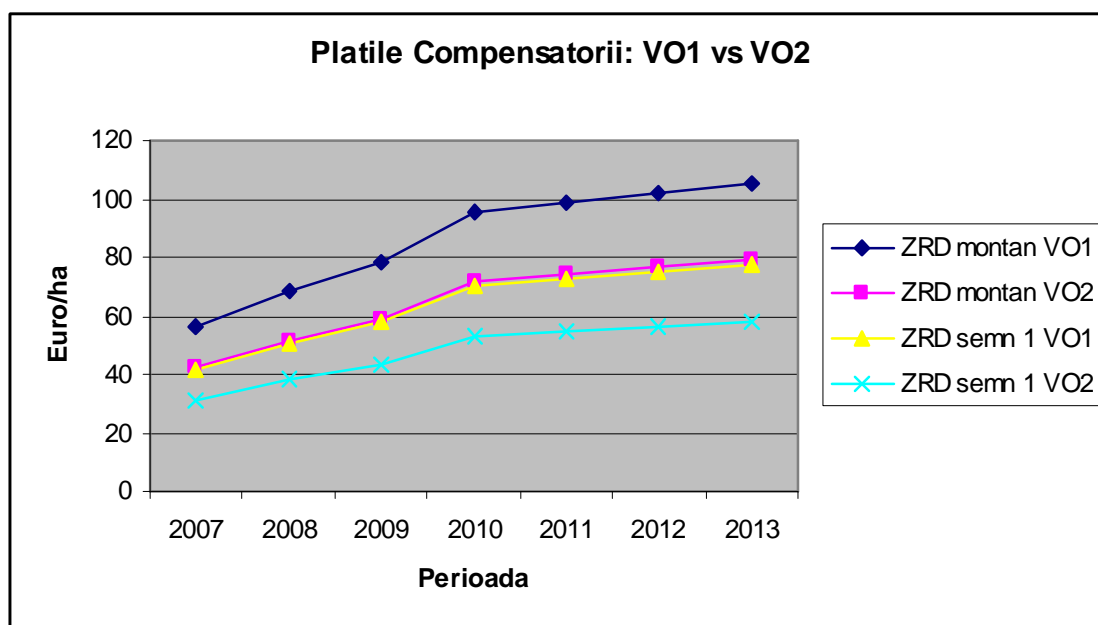
Tabelul 4.11. Varianta optimală (VO1)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
FAEDR (mii euro)	611.000	824.000	1.040.000	1.108.000	1.139.000	1.172.000	1.206.000	7.100.000
20 % CNDP	122.200	164.800	208.000	0	0	0	0	495.000
Axa 2 (40%)	195.520	263.680	332.800	443.200	455.600	468.800	482.400	2.642.000
60% ZRD	117.312	158.208	199.680	265.920	273.360	281.280	289.440	1.585.200
Contribuție națională (20%)	23.462	31.642	39.936	53.184	54.672	56.256	57.888	317.040
Fonduri disponibile (mii euro)	140.774	189.850	239.616	319.104	328.032	337.536	347.328	1.902.240
SAU eligibila (ha), din care:	3.063.860	3.501.554	3.939.248	4.376.942	4.376.942	4.376.942	4.376.942	
<i>ZRD montan</i>	1.417.394	1.619.879	1.822.363	2.024.848	2.024.848	2.024.848	2.024.848	
<i>ZRD semnificativ 1</i>	938.794	1.072.907	1.207.021	1.341.134	1.341.134	1.341.134	1.341.134	
<i>ZRD specific</i>	707.672	808.768	909.864	1.010.960	1.010.960	1.010.960	1.010.960	
Fonduri necesare (mii euro), din care:	238.575	272.657	306.739	340.821	340.821	340.821	340.821	2.181.253
<i>ZRD montan</i>	141.944	162.222	182.500	202.777	202.777	202.777	202.777	1.297.774
<i>ZRD semnificativ 1</i>	69.400	79.314	89.229	99.143	99.143	99.143	99.143	634.515
<i>ZRD specific</i>	27.230	31.120	35.010	38.900	38.900	38.900	38.900	248.963
Plăți compensatorii (euro/ha):								
<i>ZRD montan</i>	57	69	78	96	99	102	105	
<i>ZRD semnificativ 1</i>	42	51	58	71	73	75	78	
<i>ZRD specific</i>	30	30	30	30	30	30	30	

Tabelul 4.12. Varianta optimală (VO2)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
FAEDR (mii euro)	611.000	824.000	1.040.000	1.108.000	1.139.000	1.172.000	1.206.000	7.100.000
20 % CNDP	122.200	164.800	208.000	0	0	0	0	495.000
Axa 2 (40%)	195.520	263.680	332.800	443.200	455.600	468.800	482.400	2.642.000
60% ZRD	117.312	158.208	199.680	265.920	273.360	281.280	289.440	1.585.200
Contribuție națională (20%)	23.462	31.642	39.936	53.184	54.672	56.256	57.888	317.040
Fonduri disponibile (mii euro)	140.774	189.850	239.616	319.104	328.032	337.536	347.328	1.902.240
SAU eligibila (ha), din care:	4.353.983	4.975.981	5.597.978	6.219.976	6.219.976	6.219.976	6.219.976	
<i>ZRD montan</i>	1.417.394	1.619.879	1.822.363	2.024.848	2.024.848	2.024.848	2.024.848	
<i>ZRD semnificativ 1</i>	938.794	1.072.907	1.207.021	1.341.134	1.341.134	1.341.134	1.341.134	
<i>ZRD semnificativ 2</i>	1.290.123	1.474.427	1.658.730	1.843.034	1.843.034	1.843.034	1.843.034	
<i>ZRD semnificativ</i>	707.672	808.768	909.864	1.010.960	1.010.960	1.010.960	1.010.960	
Fonduri necesare (mii euro), din care:	308.110	352.126	396.141	440.157	440.157	440.157	440.157	2.817.006
<i>ZRD montan</i>	141.944	162.222	182.500	202.777	202.777	202.777	202.777	1.297.774
<i>ZRD semnificativ 1</i>	69.400	79.314	89.229	99.143	99.143	99.143	99.143	634.515
<i>ZRD semnificativ 2</i>	69.535	79.469	89.403	99.336	99.336	99.336	99.336	635.753
<i>ZRD semnificativ</i>	27.230	31.120	35.010	38.900	38.900	38.900	38.900	248.963
Plăți compensatorii (euro/ha):								
<i>ZRD montan</i>	43	52	59	72	74	77	79	
<i>ZRD semnificativ 1</i>	31	38	43	53	55	57	58	
<i>ZRD semnificativ 2</i>	30	30	30	30	30	30	30	
<i>ZRD semnificativ</i>	30	30	30	30	30	30	30	

Introducerea spre finanțare a unei suprafețe mai mari prin includerea ZRD semnificativ 2 a condus la o reducere a fondurilor alocate tipurilor ZRD montan și ZRD semnificativ 1. În mod implicit, aceasta a condus la o reducere substanțială a plăților compensatorii posibile la hectar pentru cele două tipuri de ZRD (vezi tabelul de mai sus). Introducerea unei suprafețe de peste 1,8 milioane hectare (cât reprezintă ZRD semnificativ 2) duce la un nivel al plăților compensatorii la hectar în anul 2013 pentru ZRD montan 1 și ZRD semnificativ 1 de 75% față de cel înregistrat în cadrul variantei optimale VO1 (fig. 4.1).

Fig. 4.1. Nivelul plăților compensatorii pentru ZRD montan și ZRD semnificativ 1 în scenariul optimal

4.3. Fonduri alocate pentru susținerea ZRD pe tipuri de scenarii

Rezultatele privind plata medie și fondurile totale alocate, pe tipuri de variante, sunt prezentate în tabelul 4.14. Trebuie menționat faptul că plata medie la hectar reprezintă o plată compensatorie medie pe intervalul de timp 2007-2013. În ceea ce privește fondurile totale, în VS și VI acestea sunt calculate conform propunerilor cuprinse în PNS. În cadrul VO1 și VO2 s-a presupus că 40% din FAEDR sunt alocați Axei 2, celelalte ipoteze de lucru rămânând constante.

În cadrul variantelor VS și VI plata medie compensatorie este de 42 euro/ha, iar suprafața totală eligibilă este de peste 4,3 milioane hectare. Aceste plăți se obțin prin utilizarea unui fond total de cc. 1,2 mld. Euro. Analiza arată că în condițiile măririi fondurilor la 1,9 mld. Euro, plata medie devine 68 euro/ha (variante VO1). Practic, în cadrul acestei variante plățile compensatorii se apropie cel mai mult de cele calculate pe baza diferențelor de marje brute standard conform metodologiei prezentate. Mai mult, alocarea a 40% din FAEDR către Axa 2 permite finanțarea întregii suprafețe eligibile determinate (6,2 mil. ha), respectiv finanțarea și a suprafețelor ZRD semnificativ 2 (VO2). Pentru această variantă plata medie compensatorie devine 48 euro/ha.

Tabelul 4.13. Plățile compensatorii și SAU eligibilă pe tipuri de scenarii

Variantă	Suprafața eligibilă	Plata medie	Total fonduri	Contribuție națională	FAEDR
	(ha)	(euro/ha)	(mii euro)	(mii euro)	(mii euro)
Varianta Standard VS*	4.376.942	42	1.188.900	198.150	990.750
Varianta Intermediara VI	4.376.942	42	1.188.900	198.150	990.750
Varianta Optimala VO1	4.376.942	68	1.902.240	317.040	1.585.200
Varianta Optimala VO2	6.219.976	48	1.902.240	317.040	1.585.200

* Rezultatele din acest tabel sunt identice pentru VS1 și VS2.

În fine, următoarea analiză reflectă structura fondurilor totale și a plăților compensatorii la hectar din punct de vedere al mărimii fermelor (cu aplicarea regresivității pentru fermele mai mari de 100 ha). De menționat faptul că regresivitatea s-a aplicat la fermele mai mari de 100 ha în cadrul scenariilor intermediar și optimal, în timp ce în scenariul standard s-a adoptat o plată uniformă independentă de mărimea fermelor. Ca și la tabelul anterior, plata compensatorie la hectar este o plată medie pentru intervalul de timp 2007-2013.

Tabel 4.14. Plăți medii rezultate prin aplicarea regresivității pe tipuri de scenarii

Variantă	Plata medie pe fermă (euro/ha)		Total plăți (mii euro)		
	1-100 ha	> 100 ha	1-100 ha	> 100 ha	Total
Versiunea Standard VS*	42	42	624.760	564.140	1.188.900
Versiunea Intermediara VI	43	41	768.873	420.027	1.188.900
Versiunea Optimala VO1	71	62	1.271.235	631.005	1.902.240
Versiunea Optimala VO2	64	33	1.215.281	686.959	1.902.240

* Rezultatele din acest tabel sunt identice pentru VS1 și VS2.

În cadrul variantei standard VS, plata medie la hectar este de 42 euro. Aceasta face ca aproximativ 47,5% din total fonduri să fie alocate fermelor de peste 100 ha. Această situație justifică pe deplin necesitatea aplicării degresivității în cadrul celorlalte variante. Astfel, aplicarea degresivității la 70% pentru fermele mai mari de 100 ha conduce în cadrul variantei intermediare VI la o redistribuire a fondurilor de aproximativ 145 mil. euro pentru fermele mai mici de 100 ha. Practic, ponderea fondurilor alocate fermelor mai mari de 100 ha s-ar reduce cu peste 12% comparativ cu varianta standard.

În cadrul scenariului optimal, se remarcă o diferență mai mare de plată medie la hectar între fermele mai mici de 100 ha și respectiv fermele mai mari de 100 ha comparativ cu celelalte două scenarii. Aceasta conduce la o alocare de peste 1,2 mld. Euro către fermele mai mici de 100 ha, reprezentând 66,8% în cadrul variantei optimale VO1 și 63,9% în cadrul variantei optimale VO2.

Concluzii

Demersul întreprins de către autori se înscrie pe linia cunoașterii cauzale a fenomenelor și proceselor economico-sociale specifice comunităților rurale. Scopul declarat al studiului a vizat delimitarea și caracterizarea zonelor rurale defavorizate din România și construirea unor scenarii financiare menite să le susțină.

În condițiile aderării României la UE acest demers constituie o nouă provocare, Complexitatea subiectului abordat și caracterul său multi și interdisciplinar a necesitat prezentarea în primul capitol a experienței țărilor membre ale UE în ceea ce privește definirea și delimitarea ZRD dar și a modului de stabilire a plăților compensatorii.

Din punct de vedere socio-economic și al caracteristicilor naturale, regiunile din UE sunt semnificativ diferite. Pe parcursul anilor, delimitarea zonelor defavorizate în țările membre UE s-a făcut pe baza unor criterii care au avut în vedere atât condiții naturale (relief, altitudine, pantă, climă, durata sezonului de vegetație, aspecte pedo-ecologice), cât și sociale (densitatea populației, ponderea populației ocupate în agricultură, nivelul veniturilor etc).

Specialiștii remarcă faptul că încă din primii ani ai implementării acestei scheme a existat o presiune din partea statelor membre ale UE pentru a include o suprafață cât mai mare din teritoriul lor în categoria zonelor defavorizate. Astfel, ponderea

zonelor defavorizate a crescut de la 35% în anul 1975 la 52% în anul 2000 ca să atingă 57% în anul 2003. Ponderea zonelor defavorizate variază semnificativ între statele membre, de la Danemarca care are 1% din SAU inclusă în această schemă până la Luxemburg, Malta și Finlanda unde practic întreaga SAU este inclusă în categoria zonelor defavorizate.

Fondurile destinate să susțină aceste zone au fost folosite într-o mare măsură în conformitate cu structura agricolă existentă și prioritățile de politică agricolă specifice fiecărei țări : plățile pe hectar în UE15 cuprind pe o plajă de valori largă cu un minim de 14 euro/ha în Spania și un maxim de 215 euro/ha în Belgia. Plata medie la hectar în UE 15 este de 75 euro/ha.

Având în vedere legislația europeană în vigoare, în capitolul trei au fost delimitate și caracterizate zonele defavorizate din România. Demersul a condus la identificarea a trei tipuri de zone defavorizate dar și la delimitarea unor subtipuri astfel încât decidenții politici să dispună de o plajă mai largă de opțiuni în demersul lor de a maximiza sau a minimiza SAU care poate fi eligibilă sub această schemă.

Criteriile pentru stabilirea zonelor montane au fost următoarele: a) UAT situate la altitudini medii mai mari de 600 de metri; b) UAT situate la altitudini medii cuprinse între 400 – 600 metri, care au o pantă medie egală sau mai mare de 15%

Zonele defavorizate cu handicap semnificativ au fost determinate pe baza notelor de bonitare a terenurilor agricole (UAT - NUTS 5). Zonele rurale cu handicap semnificativ au fost desemnate acelea care au valori ale notelor de bonitare a terenurilor agricole mai mici decât jumătate din media înregistrată la nivel național (41 puncte). Zona astfel delimitată a fost divizată în două sub-zone: a) zona 1 care cuprinde UAT cu valoarea NB mai mică sau egală cu 33 puncte de bonitare (80% din media națională) și b) zona 2 care include UAT cu NB >33 - ≤41 puncte.

Delimitarea ZRD cu handicap specific s-a făcut prin luarea în studiu a patru fenomene restrictive a capacității productive a solurilor: aridizarea, eroziunea, salinizarea și gleizarea. UAT care au afectată mai mult de 50% din suprafața agricolă de unul din acești factori în forma lui extremă au fost propuse pentru a fi incluse în categoria ZRD cu handicap specific.

Zonele propuse ca zone rurale defavorizate ocupă, în ansamblu, o suprafață de 152.580 km² (63,9% din total suprafața) iar pe acest teritoriu trăiește o populație de 6.392.100 locuitori (29,3% din populația României).

Bazat pe propunerile financiare pentru perioada 2007-2013 din Planul Național Strategic (PNS), în capitolul patru sunt propuse o serie de scenarii financiare destinate sprijinirii ZRD. În acest sens, au fost determinate plățile la hectar pentru fiecare tip de ZRD pe baza diferențelor de marje brute standard dintre suprafețele incluse în ZRD și celelalte suprafețe încadrate în zona rurală.

Analiza întreprinsă a arătat că fondurile care se previzionează a se aloca acestei măsuri (aprox.. 1,2 mld. Euro, pentru intervalul de timp 2007-2013) sunt insuficiente pentru a finanța întreaga suprafață și tot numărul de potențiali beneficiari eligibili. Ca atare, au fost construite o serie de scenarii (structurate pe un număr total de cinci variante), care s-au bazat în mare parte pe excluderea suprafeței ZRD semnificativ 2 (peste 1,8 milioane hectare) și a numărului de beneficiari aferenți. Aceste scenarii sunt: scenariul standard (2 variante), scenariul intermediar (1 variantă) și respectiv scenariul optimal (2 variante). Apoi, în funcție de fondurile disponibile au fost calculate plățile compensatorii pe tipuri de ZRD (evident mai mici decât cele determinate pe baza marjelor brute standard). De asemenea, în scenariile intermediar și optimal s-a aplicat degresivitatea la fermele mai mari de 100 ha (respectiv alocarea unei plăți compensatorii de 70% din cea determinată conform scenariilor).

Bibliografie selectivă

Bălțeanu et. al (2005):s România. Spațiu, mediu, societate, Edit. Academiei, București.

Bordânc, F. (1978): Considerații geografice privind mecanizarea agriculturii în România, Studii și cercetări de Geologie, geofizică și geografie, t.XXV:97-104.

Bryden, J. (2000): Is there a 'new rural policy'? Paper presented at the European Rural Policy at the Crossroads conference, University of Aberdeen, June-July 2000.

Brașoveanu, N. (1995): Economia agriculturii montane, Edit. Academiei Române, București.

Cândea, M., Peptenatu, D. (2002): Geografia agriculturii, Cultura plantelor, Edit, Universității din București, București.

Commission of the European Communities (2005): Synthesis of Rural Development, mid-term evaluations lot 1, EAGG- Guarantee, Final Report.

Commission of the European Communities (2004): Proposal for a Council Regulation on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). COM(2004)490 final, Brussels: CEC.

Commission of the European Communities (1999): *MEANS collection: evaluating socioeconomic programmes*. 6 Volumes, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Defra (2003): Conclusion of the Review of the Hill Farm Allowance 2003.

Commission of the European Communities (1997): Situation and Outlook. Rural Developments, DG IV, Luxembourg.

Caskie, P., J. Davis and M. Wallace (2001): Targeting disadvantage in agriculture. *Journal of Rural Studies*, 17(4), 35-54.

European Court of Auditors (2003): Special Report No 4/2003 concerning rural development: support for less-favoured areas, together with the Commission's replies. *Official Journal of the European Union*, C 151, Vol. 46, 27 June 2003.

European Union (2006): Rural Development in European Union. Statistical and Economic Information.

Guran, L., Rusu, M. (2004): Probleme de geografie și economie rurală, Edit. Fundația România de Mâine, București.

ICPA și ICDEA (2004). Studiu pentru determinarea zonelor de potențial, a zonelor geografice și marjelor brute standard unitare pentru proiectele din cadrul măsurii 3.1. "Investiții în exploatarea agricolă", Proiect nr. 4.2/7/1/0/2/004/03, București.

Melinda, C., Simon, T., Cimpoeru, I., Simion, G. (2004): Zone defavorizate în România, Concepte, Caracteristici, Studii de caz, Premise de dezvoltare, Edit. Universitară, București.

Munteanu, I., Dumitru, S. (2001): Harta digitală de soluri și terenuri a României la scara 1 :1.000.000 după metodologia SOTER. *Lucrările Conferinței a 16 de Știința Solului*, Suceava, volumul 30B, pp.189-201.

Oțiman, I. O. (1997): Dezvoltarea rurală în România, Editura Agroprint, Timișoara.

Povară, R. (2001), Particularitățile agroclimatice ale Câmpiei Române, Analele Universității Spiru Haret, 4:61-66.

Rădulescu, N.A., Velcea, I., Petrescu, N. (1968): Geografia agriculturii României, Edit, Științifică, București.

Rusu, M., (2005): Dezvoltarea rurală – politici și structuri economice, Edit. Expert, București.

Simion, G. (2003), Reforma agrară și inegalitățile regionale, în: Popescu, C. R. (coord.), Disparități regionale în dezvoltarea economico-socială a României, Edit, Meteor Press, București, pp,151-174.